

1 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Bo Bernhardsson* (s) avsåg sig uppdraget som suppleant i finansutskottet och att *Inger Segelström* (s) avsåg sig uppdraget som suppleant i skatteutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott

Tredje vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Tommy Ternemar som suppleant i finansutskottet och Börje Vestlund som suppleant i skatteutskottet samt att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp under Cecilia Widegrens föräldraledighet anmält Lars Elinderson som suppleant i finansutskottet och som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

suppleant i finansutskottet

Tommy Ternemar (s)

suppleant i skatteutskottet

Börje Vestlund (s)

Tredje vice talmannen förklarade vald under tiden *den 13 april–6 augusti* till

suppleant i finansutskottet

Lars Elinderson (m)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet

Lars Elinderson (m)

3 § Meddelande om aktuell debatt

Tredje vice talmannen meddelade att på begäran av Kristdemokraternas riksdagsgrupp skulle en aktuell debatt om problem och utmaningar i sjukvården äga rum *onsdagen den 14 april kl. 9.00*.

Från regeringen skulle socialminister Lars Engqvist delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Begäran om aktuell debatt om sjukhusnedläggningar och besparingar i svensk hälso- och sjukvård

Inom hälso- och sjukvården pågår genomgripande och omvälvande strukturförändringar. Dessa förändringar har växt fram i första hand på grund av resursbrist. Utvecklingen har bland annat inneburit att antalet vårdplatser nästan halverats på tio år och att vårdtiderna minskat kraftigt. Inom EU har nu Sverige tillsammans med Finland lägst antal vårdplatser, samtidigt som vårdtiderna tillhör de kortaste.

I Landstings- och Kommunförbundets rapport ”Utvecklingen i svensk hälso- och sjukvård”, som offentliggjordes den 25 mars 2004, görs bedömningen att akutsjukvården kommer att koncentreras än mer framöver. Akut och planerad vård kommer i högre utsträckning att bedrivas åtskilt. Vården kommer även i högre grad ges utanför sjukhusen, i patienternas hem eller i primärvården.

Även om den medicinska utvecklingen inneburit att flera behandlingar och ingrepp kan göras i den öppna vården finns det anledning att uppmärksamma nackdelarna med förändringarna inom sjukvården. Det gäller framförallt bristen på vårdplatser och den dåliga tillgängligheten till operation och annan behandling. Därtill finns inte tillräcklig kapacitet inom primärvården, vilket ytterligare spär på problemen.

På senare tid har också effektiviseringar övergått till vad som närmast kan kallas ransoneringar av vård genom så kallade prioriteringslistor. Först ut var Östergötlands läns landsting, vars prioriteringslista fick stor uppmärksamhet och kritik. Nyligen presenterade Västra Götalandsregionen sin prioriteringslista inom sjukvården.

För drygt 30 år sedan fanns 115 akutsjukhus i landet. År 2003 fanns 60 kompletta akutsjukhus. Runt om i landet ökar oron starkt bland medborgare, patienter och personal för sjukhusnedläggningar och andra besparingar. Denna oro måste tas på allvar.

Kristdemokraternas riksdagsgrupp föreslår mot ovanstående bakgrund att en aktuell debatt anordnas i riksdagen.

Stockholm den 26 mars 2004

För Kristdemokraternas riksdagsgrupp

Stefan Attefall

Gruppledare

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Prot. 2003/04:93
2 april

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2003/04:380

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:380 av Cristina Husmark Pehrsson (m) om smärtvården

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 april 2004.

Skälet till dröjsmålet är att det inte gått att hitta en tidigare debattid på grund av stor anhopning av interpellationer i riksdagen.

Stockholm den 31 mars 2004

Socialdepartementet

Lars Engqvist

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2003/04:FPM85 Ökat hamnskydd *KOM(2004)76* till trafikutskottet

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2003/04:L13–L15 till lagutskottet

2003/04:Ju20–Ju23 till justitieutskottet

2003/04:Sf46 till socialförsäkringsutskottet

7 § Lärarutbildning och lärare

*Lärarutbildning
och lärare*

Föredrogs

utbildningsutskottets betänkande 2003/04:Ubu7

Lärarutbildning och lärare.

Anf. 1 ANNA IBRISAGIC (m):

Fru talman! Nu har vi denna debatt om lärarutbildning igen. Det är en debatt som ska bygga på det förslag som regeringen har lagt fram om hur vi ska få lärarna till Europas bästa skola.

Europas bästa skola låter otroligt långt borta. Den bästa skolan byggs på kunskap, den bästa skolan byggs på trygghet och den bästa sko-

lan bygger på intresse för att lära och har ingenting att tjäna på detta förslag till läroarutbildning.

Förslaget till ny läroarutbildning bygger i allt väsentligt på den utredning som vi alla fick ta del av och debattera under fjolåret. Jag inser förstås att ett regeringsförslag som handlar om skolutveckling och som läggs fram på grundval av den utredning som felstavar redan i utredningens bokrygg ser ut just som det här förslaget.

Det är lägre krav, grumligare fokusering och mindre kunskap. Visst innehåller alla förslag goda inslag. Men i detta fall blir de positiva inslagen så små, eftersom de som har skrivit förslaget inte äger insikt i problemen.

Den svenska skolan har nämligen riktigt stora problem. Dessa problem skapar en skola som skickar ut allt vilsnare elever. Det är en skola som rymmer mobbning och otrygghet och som fokuserar på allt annat än på kunskapsbegreppet.

Resultaten skrämmer och syns tydligt. Vi får barn som kan mindre än vad de hade kunnat om de fått rätta förutsättningar. Vi får lärare som inte alltid känner stolthet över vad skolan presterar. Vi får skolledare som inte kan utveckla sitt ledarskap för att utveckla en bättre skola.

Det är därför fantastiskt att se de undantag som finns och som tyvärr i dag är just undantag. Vi ser exempel på skolor som med engagemang och vilja går mot den ström som ytterst leds av Socialdemokraterna och stödpartier.

Rapporteringen är entydig. Sveriges skolutveckling är tyvärr inte inriktad på bättre, djupare och fler, utan på sämre, ytligare och färre.

Den huvudsakliga måltavlan för kritiken var att lärarna skulle i framtiden få mindre kvalificerad tid på universitetet på bekostnad av fler praktiktimmar ute i kommunerna. Kritikerna var många och eniga. Det är inte mindre tid i universitetsmiljö som förbättrar skolan utan mer tid och ett mer kvalificerat innehåll. Frågar man studenterna om de vill försaka ämnesstudierna för att i stället praktisera mer ute i kommunerna blir svaret också tydligt.

När jag går igenom förslaget till ny läroarutbildning och betraktar förändringarna som en riktningssivare för vad regeringen tycks se för problem i skolan blir jag riktigt mörkrädd. Det tycks som att regeringen tror att våra elever har för hög kunskapsnivå och att lärarna därför inte borde fördjupa sina kunskaper.

Regeringen tycks tro att barn inte utvecklas över tiden i sina liv och att man därför inte borde specialisera lärarkompetensen. Det är samma form som stöper förskollärare och adjunkter, fritidspedagoger och speciallärare. Lärarkunskap tycks bli en alltmer utpräglad akademisk specialitet på bekostnad av matematik, spanska, engelska och annat som man verkar tro är onödigt.

Det är nämligen så att läroarutbildningen är ett av de få sätt som staten har att styra över skolutvecklingen. De andra möjligheterna som tidigare fanns har avvecklats i samband med att dåvarande skolminister Persson kommunaliserade skolan under motstånd från lärarna.

Det är därför viktigt att vi använder styrmedlen på lämpligaste sätt. Vill vi skapa en skola som kan lära elever mer måste de lärare som utbildas få möjligheten till en bra ämnesfördjupning. De måste få möjligheten

att utvecklas genom specialisering och fokus, inte genom utsmetning och genom att kuperade leken.

Vi behöver se till att skapa en lärarutbildning som förmedlar insikt och ledarskap. Vi kan inte förvänta oss en tydligare vuxenroll från de vuxna i skolan om vi hela tiden minskar handlingsutrymmet för dem som vi har gett ansvaret till. Det finns en enkel regel om att till ansvar måste kopplas befogenheter om man vill att någon faktiskt ska ta ansvaret.

Skolorna är fyllda av lärare som inte annat vill än att verka som de goda föredömen de kan vara. Det kräver dock att civilkuraget kompletteras med en tydlig inriktning att förtydliga och ordna till skolans möjligheter att styra sin egen verksamhet. Det kommer att kräva att politiken förmår släppa taget om det som man uppenbart misslyckats med. Misslyckandet i lärarutbildningen står för oss moderater tydligt.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation nr 5.

Anf. 2 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Att arbeta med barns och ungdomars personliga och kunskapsmässiga utveckling är en väldigt viktig uppgift. Vem som helst klarar inte av det. En lärare måste ha pedagogisk förmåga och kunskaper, han eller hon. Skolan är till för eleverna, och lärarna är skolans viktigaste resurs.

Nu blir det tyvärr allt osäkrare om föräldrar ska kunna räkna med att deras barn får en utbildad lärare när de kommer till skolan. I dag är ungefär 20 % av de svenska lärarna utbildade. På förskolan handlar det om 50 %.

Om man sedan räknar in alla utbildade lärare som undervisar i andra ämnen är de som de är utbildade i blir siffrorna mycket värre. Dessutom är siffrorna ojämnt fördelade. I vissa kommuner får eleverna knappt träffa en utbildad lärare under hela sin skoltid.

Det talas gärna i politiken om kris, ibland alltför ofta. Men när det gäller lärarutbildningen är det högst seriöst att tala om kris för skolan.

En skola utan riktiga lärare blir inte den skola för framtiden som eleverna är värda. Det finns undersökningar som visar att det mest betydelsefulla för eleverna och för att de ska lyckas är just välutbildade och bra lärare. Pedagogiska institutionen i Göteborg visade förra året i en undersökning att det betyder mer för eleverna att ha utbildade lärare än att det finns många vuxna i klassrummet. Därför vänder vi i Folkpartiet oss emot regeringens tal om fler vuxna i skolan, ungefär som om det kvittar vad det är för vuxna.

Orsakerna till den svåra lärarbristen är många. Det är en rad politiska beslut som har lett till att så få vill utbilda sig till lärare i dag och till att så många hoppar av läraryrket. Vi i Folkpartiet är ofta kritiska till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets skolpolitik. De här partiernas negativa skolpolitik blir extra tydlig när man ser på hur läraryrket har behandlats de senare åren. Vi kan se hur stat och kommun har behandlat läraryrket – låga löner, dåliga karriärmöjligheter, försämrade utbildning och politiker som hela tiden talar om hur en bra lärare ska vara.

Socialdemokraterna talar gärna på olika nivåer – direkt eller indirekt – om att lärarna måste ändra sitt sätt att undervisa. Från det hållet hör man ofta att lärarens roll har varit att ensidigt lära ut och styra undervisningen. Nu däremot, med den nya politiken, ska läraren förändra sin

yrkesroll, bli handledare, mentor, samtalspartner och allt vad det heter. Det är lätt att tolka den beskrivningen så att dagens lärare är gammalmodiga och saknar alla goda egenskaper och att regeringen drömmer om en annorlunda typ av lärare, som ska bli något helt annat.

Jag tror inte att det blir en bra läroarutbildning bara för att man skriver en massa ganska tomma fraser som kan tolkas på olika sätt. Man ska nog vara försiktig med sådana här svepande, innehållslösa formuleringar. Det är ingen glädje med att prata om att orden lärare och elev borde bytas ut mot andra ord, som vi har hört under de senaste åren. Man säger att ord som undervisning är gammalmodiga och så vidare. Jag menar tvärtom att det är tack vare lärarna, både de unga och de gamla, som skolan på många platser fortfarande fungerar bra. Det är inte lärarnas fel att vi har fått skolreformer som gör arbetssituationen svår.

Läroarlönerna ligger lågt, och ansvaret ligger i första hand på kommuner och Kommunförbundet. Synen att vem som helst kan jobba som lärare dyker med jämna mellanrum upp. Det är billigare att ha en obehörig lärare, och en dålig arbetsgivare utnyttjar det. Förra sommaren föreslog till exempel Kommunförbundet att kommunerna själva skulle få bestämma vem som skulle kallas lärare. Då skulle nationella krav på läroarbehörighet tas bort. Den attityden hos arbetsgivaren, kommunerna, stärker naturligtvis inte statusen i läroaryrket.

På statlig nivå har regeringen med majoriteten i riksdagen genomfört en läroarutbildning som tar bort specialiseringen i skolan. En mer enhetlig examen har införts, och kraven på ämneskunskaper har minskat. I tre terminer av utbildningen måste de blivande lärarna läsa ett gemensamt block oavsett om de ska jobba med småbarn eller undervisa i matte på gymnasiet. Vi i Folkpartiet röstade nej i riksdagen till den läroarutbildningen, bland annat för att ämneskunskaperna skulle försvagas med regeringens förslag. Men vi var också kritiska till att det blir mindre specialisering på barns läroinläring i utbildningen av grundskollärare.

Det är skillnad, fru talman, mellan att arbeta med läroinläring för sjuåringar och att arbeta med matte för gymnasister. Därför är utvecklingen i riktning mot enhetslärare negativ.

När det gäller förskollärarna var det meningen att de nu skulle få en riktig högskoleutbildning och räknas som riktiga lärare. Men samtidigt vågar inte regeringen stå för att förskollärare ska ha ansvaret för den pedagogiska utbildningen i skolan. Samtidigt startar regeringen en snabbutbildning av gymnasieutbildade för att de ska arbeta på förskolan. Till sammans med läroarutbildningens konsekvenser har följden blivit att antalet som vill bli förskollärare minskar. På flera läroarhögskolor har antalet blivande förskollärare halverats under de två senaste åren. De eldsjälur som utbildar sig till lärare i dag är värda all uppmuntran, och de är värda uppskattning för att de fortsätter trots att många är missnöjda med utbildningen.

Fru talman! Folkpartiet har en rad reformförslag för att få tillbaka lärarna till skolan. Jag ska kort räkna upp några.

Respektera lärarnas yrkeskunnande och befria dem från kommunpolitiker som sätter upp kommunala skolplaner som ett slags kommunalt hemsnickrade läroplaner. Låt lärarna arbeta med skolutveckling utan kommunalpolitiska tyglar, och lyssna på lärarna när reformer och kursplaner utarbetas.

Höj statusen och stoppa kommunernas vilja att anställa utbildade lärare. Inför en lärarlegitimation.

Öka möjligheten att utvecklas i yrket. Öka möjligheten att studera och forska parallellt med lärartjänsten. Anställ lektorer. Skolan behöver lärare med forskningsanknytning. För några år sedan fanns det mellan 3 000 och 4 000 lektorer i Sverige. Nu finns det knappt 300. Jag råkar känna en, så jag känner en unik person. Inrätta särskilda mentorstjänster där äldre lärares erfarenhet utnyttjas samtidigt som de får lite mindre undervisningsskyldighet.

Höj lärarnas löner. Det är inte riksdagens beslut, men politikerna i Kommunförbundet kan arbeta för det. Trots att Sverige satsar mest på skolan i Europa ligger vi i botten när det gäller lärarlöner. Råder det brist på en samhällsviktig yrkeskår måste arbetsgivaren också vara beredd att satsa på löneutveckling.

Jämställdhetsarbetet måste tas på allvar både i skolan och i läroarbldningen. Så länge läroarbldningen inte lockar förstärks könsrollsindelningen mellan stadier och ämnen. Om läraryrket blir attraktivare ökar möjligheten att många män och kvinnor söker sig till olika läroarbldningar. I dag möter många elever sin första manliga lärare i slutet av skoltiden. 80 % av blivande språklärare är kvinnor. 70 % av blivande idrottslärare är män.

Förbättra läroarbldningen. Låt ämneslärare få börja sin utbildning med en kvalificerad ämnesexamen. Det är inget fel på att först bli uppslukad av ett ämne och sedan lära sig undervisa i det, men det försöker man stoppa i dagens utbildning. Låt lärarna för de små barnen få specialkunskaper i läs- och skrivutveckling. Utbilda speciallärare som är specialister på att undervisa enskilt eller i mindre grupp. Ta äntligen steget och erkänn att även förskollärarna har en speciell och egen kompetens. Vi från Folkpartiet är övertygade om att det enda sättet att få fler till läroarbldningen är att göra den attraktiv. Det ska vara de bästa och de mest välmotiverade studenterna som satsar på läroarbldning.

Fru talman! Om några år kommer enligt Kommunförbundets prognos 37 000 lärartjänster inte att kunna tillsättas. Men det finns en chans att vända utvecklingen. Tänk om regeringen mot all förmodan kunde komma med ett riktigt genomtänkt reformpaket för lärarna och läroarbldningen! Men om inte regeringen gör det kommer i alla fall en satsning på läraryrket att ligga mycket högt upp på Folkpartiets lista över nödvändiga beslut vid ett regeringsskifte 2006.

För att spara tid nöjer jag mig därmed med att yrka bifall till Folkpartiets reservation 6 under punkt 7, trots att vi har många andra reservationer som vi har stött i utskottet.

Anf. 3 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! För att nå bra resultat i skolan spelar lärarna en central roll. Undersökning efter undersökning har visat och bekräftat att den allra viktigaste faktorn för om en elev lyckas är lärarens kompetens. En lärares yttersta uppgift är att leda till källor av kunskap, erfarenhet och visdom. Det är lärarna som förmedlar och levandegör kunskap, som vägleder i kunskap och i förmågan att söka, värdera och använda kunskap. Få yrken har sådan betydelse för våra barns och ungdomars utveckling och välbefinnande.

Det är därför tråkigt att behöva konstatera att lärarna under senare år, under den socialdemokratiska regeringen, fått se sin status undergrävd och villkoren försämrade. De som får betala priset för det är eleverna. Var fjärde elev lämnar skolan utan godkända betyg.

Enligt en färsk studie från OECD ligger Sverige sämst till när det gäller utbildade lärare i gymnasieskolan. Visst gör många personer utan läroarutbildning goda insatser i skolan, men problemet kvarstår. Så länge det inte finns en kvalitetsgaranti, en läroarlegitimation eller åtminstone en läroarexamen kan inte elever och föräldrar vara säkra på att den de möter i klassrummet uppfyller samhällets krav på en kompetent lärare.

I Sverige saknar var fjärde heltidsanställd och varannan deltidsanställd gymnasielärare behörighet. Inget annat land i undersökningen uppvisar sämre resultat. Danmark, Ungern, Italien, Korea, Mexiko, Portugal, Schweiz och de andra länderna ligger alla bättre till än Sverige. I grundskolan är var femte lärare utan behörighet. Samtidigt växer, paradoxalt nog på grund av gällande lagstiftning, kön av arbetslösa utbildade lärare.

Till detta kan vi lägga den undersökning från Läroarförbundet som kom nyligen och som involverat över 2 000 lärare. Resultatet kan bara skrämja envar som vill att våra elever ska få en högkvalitativ och trygg skolgång. Undersökningen visar att mer än var tredje lärare inte får den kompetensutveckling som de behöver. Nio av tio hinner inte reflektera utvecklande över sitt arbete. Bara två av hundra hinner ägna någon nämnvärd del av arbetstiden åt utveckling och forskning. Bara två av hundra får tid att lotsa in nyutbildade nya lärare i yrket. I undersökningen svarar mer än varannan lärare att de får utföra uppgifter som andra lika gärna kan göra. Det handlar om att diska, duka, laga mat, ordna med ekonomin, skaffa vikarier, fixa datorer, städa, reparera och tvätta.

Bristen på utveckling och bristen på tid gör lärarna frustrerade. 29 % har ofta känt olust när de har gått till arbetet det senaste året. Klart är att dessa faktorer spelar en väsentlig roll för lärarkårens höga andel långtids-sjukskrivna. Vi vet också från andra undersökningar att tre av fyra lärare har svårt att koppla av från arbetet när de kommer hem. I Läroarnas Riksförbunds arbetsmiljöenkät förra året svarade åtta av tio lärare att tilldelade resurser är otillräckliga för att de ska uppnå bra kvalitet i sitt arbete.

Allt detta drabbar till syvende och sist eleverna.

Fru talman! Det är därför nödvändigt med en ny inriktning på skolpolitiken som låter lärarna bli ledande professionella yrkesutövare. Vi kristdemokrater vill se en rad åtgärder för att möjliggöra detta.

För att säkerställa en god nivå på kvaliteten och en utveckling av kvaliteten ser vi behovet av en läroarlegitimation som bygger på att läraren både har läroarexamen och goda färdigheter i läroarprofessionens yrkesetik.

En förutsättning för att lärarna ska klara sitt uppdrag är förstås att de resurser som behövs sätts in. Det behövs för att det ska bli möjligt med mindre grupper och mindre klasser. Vi ser det som angeläget att en lärare har ansvar för maximalt 15 elever. Det är därför vi kristdemokrater år in och år ut vill satsa mer pengar på skolan och mer pengar på kommunerna än vad regeringsunderlagets partitrojka förmår. Också i budgeten för 2004 ville vi satsa på skolan och den kommunala verksamheten. Förhoppningsvis ska även Socialdemokraterna komma till insikt om detta så småningom.

Det handlar också om att höja professionalismen genom att göra det mer möjligt än i dag att inrätta tjänster där lärare kombinerar lärarbete med forskning på hel- eller deltid. För en god kvalitet i gymnasiet bör fler forskarutbildade lärare, fler lektorer, tillsättas i ämnena.

Varje lärare ska självfallet garanteras en god kompetensutveckling som följer en plan som lärare och skollledning gör upp. En sådan plan bör finnas för varje lärare i den svenska skolan.

Det handlar också om att ta emot nya lärare på ett bra sätt, vilket i dag inte fungerar på en hel del skolor. Givetvis ska alla nyexaminerade lärare ha rätt till en mentor som lotsar in i yrket.

Det är också angeläget att se över läroarbldningen som nu varit i gång ett par år och där vi redan fått oroande signaler. Socialdemokraterna har till exempel dragit frågan om ersättning för den nya verksamhetsför-lagda utbildningen, den nya varianten av praktik, i rejäl långbänk. Under flera år saknades en överenskommelse mellan staten och kommunerna, vilket gjorde det svårare att få fram VFU-platser. Efter debatt här i riksdagen satte regeringen till slut ned foten genom att hänvisa till att lokala avtal ska tas fram. Risken är att VFU:n ändå inte kommer att få en vettig lösning med den modellen. I stället borde staten ta sitt ansvar och ta fram en fungerande nationell överenskommelse.

Just nu pågår Högskoleverkets arbete med att följa upp läroarbldningen. Vi kristdemokrater vill redan nu att läroarbldningen ses över så att ämneskunskaperna lyfts fram. Vi tar också signalerna om en drastisk minskning av antalet blivande förskollärare på allvar.

Även på andra områden, till exempel när det gäller lärare i naturvetenskapliga ämnen eller språklärare, ser vi tecken på att antalet lärare kan bli så litet att det inte kommer att räcka för att täcka de behov som finns.

För att komma till rätta med bristen på lärare framöver kommer förmodligen dimensioneringen att behöva ses över så att det blir en tydligare inriktning på olika former av lärarkompetenser.

Fru talman! Socialdemokraterna avstyrker lite lojt samtliga yrkanden i dagens betänkande. Medan de lugnt försöker vila på lagrarna och i vanlig ordning gör passiviteten till statskonst, vill vi kristdemokrater se nya och tydliga insatser för att förbättra och utveckla läroarbldningen, höja lärares status och öka läraryrkets attraktivitet. Det behövs för att våra barn och ungdomar ska få gå i en trygg skola där kunskap och lärande står i centrum.

Avslutningsvis vill jag säga att jag givetvis står bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 18.

Anf. 4 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Efter de här tre inledningsanförandena kan man undra hur många nyfikna ungdomar som känner sig lockade till läraryrket. Jag ska hålla mig kort och försöka ge en liten annan vinkling på den här debatten. Det är en debatt som vi har årligen.

Läroarbldning, liksom över huvud taget skola, är någonting som alltid engagerar. Vi har än så länge inte sett resultatet av det som vi kallar den nya läroarbldningen. Vi får väl snart sluta att säga den nya läroarbldningen. I betänkandet kan man se ett visst mått av otålighet, en viss oro för kvaliteten med mera. Men jag tror ändå att det är viktigt att vi är

överens om att lärarjobbet är viktigt och att landets lärare, både de som är yrkesaktiva och de som kommer att bli yrkesaktiva, behöver stöd och uppmuntran från politiskt håll.

Vänsterpartiet har tre reservationer i det här betänkandet. Jag står naturligtvis bakom dem. Jag väljer att yrka bifall till reservation 15 under punkt 16. Den reservationen berör frågan om att utvärdera läroarutbildningen med avseende på kunskaper om sex och samlevnad.

Den andra reservationen berör frågor om behovet av kompetensutveckling för skolpersonal om elevhälsa. Här lyfter vi bland annat fram behovet av handledning.

Den tredje reservationen rör frågan om hur vi kan sprida goda exempel. Vi har pekat på ett mentorsprojekt där högskolestuderande och skolbarn möts med syfte att dels stötta barnen, dels ge mentorerna konkret erfarenhet om barns uppväxtvillkor.

Fru talman! Jag har under den här veckan haft förmånen att tillsammans med bland annat utbildningsutskottets vice ordförande besöka Holland. Ett av syftena med vår resa var att se, och kanske lära av, hur man i Holland arbetar med bland annat integration. Vi vet alla att Holland är ett i hög grad mångkulturellt land. Cirka hälften av barnen har sina rötter i andra länder och andra kulturer.

Vi fick tillfälle att se hur man mycket målmedvetet arbetade med språket och integrationen. Skolan utgjorde ett slags nav i en mycket större helhet. Man använde begreppet breda skolor. Innan jag fick tillfälle att på plats ta del av den här verksamheten var jag lite undrande över vad det innebar. Nu tror jag i alla fall att jag förstår lite mer av detta.

Lärarna arbetar inte bara med eleverna utan väldigt tydligt med föräldrarna och med hemmet. Man kan säga att barnens skola utgjorde ett slags grund för vuxnas lärande samtidigt som föräldrarna gjordes till viktiga delar i barnens lärande. Lärarna var genomsytrade av tanken att barns helhet var avgörande och det gällde att på olika sätt nyttja alla som fanns i barnens närhet. Det område där den skola som vi nu besökte mest var belägen var ett väldigt segregerat område där närvaron av "vanliga" holländare var väldigt liten.

När det gällde frågan om att tillägna sig språket fanns hela tiden tanken att maximera den tid som man faktiskt fick använda språket. Det här innebar att skolan var en mötesplats som i princip alltid var öppen. Barnens fritidsverksamhet utgjorde på ett sätt en viktig del i lärarnas pedagogiska arbete.

Fru talman! Vad har jag då tagit till mig av det här som jag helt kort har försökt att beskriva? Det är ett par saker.

Skolan ska på alla sätt finnas mitt i byn. Skolan ska utgöra en naturlig mötesplats inte bara för barn och unga utan för hela byn, hela samhället.

Det är viktigt att lärarna mycket väl känner till barnens livsmiljö och livsvillkor.

Som lärare är det viktigt att vidga det pedagogiska rummet till att omfatta mer av barnens verklighet.

Det är klokt att som pedagogisk metod mycket medvetet involvera föräldrarna i barnens lärande.

För att inte förlänga den här debatten vill jag avslutningsvis konstatera att utifrån de erfarenheter som Hollandsbesöket gett mig har jag stärkts i min åsikt att den verksamhetsförlagda delen av vår läroarutbild-

ning är utomordentligt viktig. Jag tror att många delar den åsikten. Jag kan se problem med hur vissa områden är utformade, men den delen av läroarutbildningen har enligt min mening unika möjligheter att ge de blivande lärarna en av alla de förutsättningar för ett framtida yrkesliv som utbildningen ska ge. Den förutsättning som jag menar är kunskap och känsla för barns vardag och verklighet.

Anf. 5 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Engagerade och kunniga lärare är en av de viktigaste delarna för elevernas kunskapsutveckling. Utan lärare som trivs med sitt yrke och som känner att de kan utvecklas fungerar inte skolan så bra.

Det behövs också fler lärare. Tyvärr är det inte så många studenter som väljer läroaryrket. Det är, och kommer att bli, en väldigt stor brist på lärare.

Skolverket säger att ungefär 70 000 pedagoger kommer att saknas inom skolan om några år. Den största andelen av dessa behövs för att täcka upp för de människor inom skolan som går i pension. Det behövs alltså väldigt många pedagoger inom bara några år. Det här är ett faktum, och vi har vetat om de här siffrorna ett bra tag. Det kommer inte som någon direkt överraskning att miljön i skolan är som den är i dag. Det gäller också bristen på lärare, och den kommer att vara ännu större om några år.

Jag tycker att det är märkligt att regeringen väljer att vara så passiv när man vet hur situationen ser ut. Man vet ju att det kommer att finnas klassrum med elever som väntar på själva läroandet men läroarstolen står tom.

Vi i Centerpartiet, och flera med oss, har väntat på att regeringen ska komma med någon typ av åtgärd eller plan där man säger hur man vill arbeta för att stärka läroarutbildningen, göra den mer positiv och se till att fler lockas dit, men man har inte haft något större intresse av det. Läroarutbildningen är ju ett statligt ansvar. Då ska man som regering agera offensivt, inte vara passiv. Det kan man bara göra om engagemanget och viljan finns. Då vill man göra någonting bra, men tyvärr verkar inte den viljan finnas.

Vad gör man i dag då? Jo, i stället lägger man ut ansvaret på de lokala högskolorna. Man styr ganska ofta där, och väldigt detaljerat. Nu säger man att staten inte ska ha kvar det här ansvaret längre. Det verkar lite svårt och därför lägger man det lokalt. Dessa läroarutbildningar ska klara av att dels få in fler till läroarutbildningarna, dels få en bra könsbalans inom de olika områdena. Det är rätt så lustigt. När man själv inte kommer på några bra idéer är det alltid någon annan någon annanstans som ska fixa det. Det är rätt så vanligt i regeringens politik.

Läroarbristen handlar inte enbart om att det utbildas för få lärare, även om vi vet att det gör det. Det handlar också om faktorer som kommunerna har ansvar för. Bland lärarna i dagens skola finns det ofta utbrändhet och en snabbt ökande sjukfrånvaro. Att negativa delar sprids är också faktorer som förvärrar läroarbristen. Kommunerna behöver ta sitt ansvar och se till att arbetsmiljön i skolorna förbättras så att skolorna blir en bättre och mer attraktiv arbetsplats för att fler ska attraheras av yrket, för att de som redan är verksamma stannar kvar och för att de som är utbildade som lärare men har hamnat inom andra områden känner att de vill tillbaka till skolan igen.

En av följderna av de stora neddragningarna på 90-talet är ju att specialundervisningen har minskat markant. I dag saknas det många specialpedagoger. Bristen på specialpedagoger har blivit ett hinder för ett kvalificerat stöd till eleverna i grundskolan, och det är ju också en begränsande faktor för en ökad måluppfyllelse. Alla elever som har svårigheter i skolan ska få hjälp och extra stöd, men så är det inte i dag. Vi i Centerpartiet vill ha fler resurslärare i skolan. Därför behöver vi göra en stor satsning på dem.

Fru talman! Därmed vill jag yrka bifall till reservation 13 under punkt 13.

Bristen på förskollärare är också stor i dag. För ett par veckor sedan hade vi en diskussion om förskolan. Då, som så många gånger förr, menade Socialdemokraterna att situationen egentligen inte är så farlig som den ser ut. Det går bra, säger man utan att man gör några stora insatser. Då vill jag fråga: Hur ser man på detta framöver? Man har sagt att man vill göra en satsning på förskollärarna samtidigt som man säger att situationen inte är så farlig. Hur kommer det att se ut framöver? Är man beredd att göra en satsning för att få fler förskollärare? Är man beredd att göra en allmän satsning för att få fler att gå läroarutbildningen? Det kommer ju inte att bli färre barn i förskolan utan snarare fler med den babyboom som är i dag.

Fru talman! Det behövs en rad insatser för lärarna. Lärarnas roll måste uppvärderas. Större klasser och färre vikarier drabbar inte bara eleverna. Arbetsituationen för lärarna blir ohållbar.

Insatser behöver också göras för att lärarna ska stanna kvar inom skolan. Lärarnas inflytande måste öka. De måste också få vara med och bestämma över hur resurserna fördelas och hur arbetstiden utnyttjas. Det behöver inrättas karriärvägar. Man ska få möjlighet att forska. Det ska införas ett lärarcertifikat eller en lärarlegitimation. Man måste också öppna möjligheterna för att kunna vidareutbilda sig, till exempel till specialist.

Detta är något av det som behövs för att satsa på lärarna. Det gäller att få dem som är bäst lämpade och mest engagerade att bli lärare.

Anf. 6 JAN BJÖRKMAN (s):

Fru talman! Det har varit intressant att lyssna på inläggen under morgonen. Man kan konstatera att alla är intresserade av en bra läroarutbildning som grund för en bra skola och en bra utveckling för eleverna. Sedan har vi olika uppfattningar om hur man kommer dit, och det kan vi ha i en demokrati. Sedan kan jag möjligen tycka att det finns en slagsida mot att presentera problemen men kanske inte alltid ha lösningar.

Låt mig påminna om att det är knappt tre år sedan vi fick en förnyad läroarutbildning. Det är en läroarutbildning som består av tre väl integrerade delar. Det är ett allmänt utbildningsområde som inte behöver se likadant ut för alla, men det finns gemensamma mål. Det är inriktningar eller ämnen, och det är specialiseringar.

Det är också en läroarutbildning som i betydligt högre grad än den som vi lämnade 2001 är forskningsbaserad. Den ger utrymme för forskningsinsatser, ger kompetens så att man kan ta sig in i forskarutbildning, vilket jag tycker är oerhört viktigt. Det är en del av statushöjningen för lärarna långsiktigt, men det ger också en bättre bas för yrket.

Den nya lärarbublbunbng ger stora möjligheter för den enskilde studenten att själv bestämma sin kompetensprofil på utbildningen. Den ger en större valfrihet än den lärarbublbunbng som vi lämnade 2001, och det tror jag är viktigt. Den tidigare hade nio tydliga stuprör som vi stoppade in studenterna i och som de i bästa fall ramlade ut ur efter ett antal år. I dag har man möjlighet att ta sig in bredare i lärarbublbunbng. Man kan göra successiva val och göra omval under resans gång. Det tror jag är bra.

Det är också en lärarbublbunbng där de specialpedagogiska inslagen är starkare än i den tidigare, och i det betänkande som vi behandlar i dag berörs både frågor om lärarbublbunbng och frågor med anknytning till lärare och lärares situation.

Det finns ett 30-tal reservationer. Jag tänker inte beröra alla dem – många av dem har vi diskuterat och debatterat tidigare här i kammaren – utan ska nöja mig med att kommentera ett par saker som rör det som faktiskt tas upp i det här betänkandet. En del av det som vi har hört om här på morgonen har kanske inte direkt haft sin bas i det betänkande som vi nu diskuterar.

Jag tänkte beröra strukturen för lärarbublbunbng och de invändningar som finns i reservationerna och en del av rekryteringsfrågorna.

När det gäller strukturen för lärarbublbunbng är jag glad över att det finns en bred uppslutning i denna kammare kring den nuvarande strukturen. Invändningarna kommer från Moderaterna och Folkpartiet. Det är ingen överraskning, eftersom Moderaterna och Folkpartiet var emot den utformning som lärarbublbunbng har i dag. Argumenten i det här betänkandet när det gäller strukturen handlar väl i huvudsak om det allmänna utbildningsområdet. Man drar, enligt min mening, den felaktiga slutsatsen att det allmänna utbildningsområdet leder till en nedtoning av ämneskunskaperna.

Låt mig då säga att goda ämneskunskaper är oerhört viktiga. Det var en insikt som präglade Lärarbublbunbngskommittén, och det är också en insikt som präglar den förnyade lärarbublbunbng. Ämneskunskaperna har inte tonats ned i den nya lärarbublbunbng, tvärtom. Det som är den stora förtjänsten med den nya lärarbublbunbng är att goda ämneskunskaper som bas för lärargärningen kombineras med goda lärerekunskaper, det vill säga goda insikter i metodik, pedagogik och didaktik.

Till detta kommer att det allmänna utbildningsområdet, som omfattar 60 poäng, till minst hälften, det vill säga minst 30 poäng, är tvärvetenskapliga ämnesstudier. Det är en sak som man ofta verkar glömma bort när man pratar om det allmänna utbildningsområdet.

Ibland får jag känslan av, när det gäller Moderaterna och Folkpartiet, att man tycker att det räcker med enbart ämneskunskaper för blivande lärare och att de metodiska, didaktiska och pedagogiska kompetenserna inte är lika viktiga eller nödvändiga.

En annan fråga gäller den specialpedagogiska kompetensen, som är oerhört viktig och som till exempel Sofia Larsen berörde. Reformen tar sikte på att inte enbart de lärare som har en specialpedagogisk examen ska besitta specialpedagogisk kompetens, utan specialpedagogiken finns inbyggd i det allmänna utbildningsområdet. Den finns som ett ämne i den nya lärarbublbunbng. Det fanns den inte i den gamla. Den finns som inriktningar, och den finns som specialisering. Därutöver finns det också

med en specialpedagogisk examen en möjlighet att skaffa sig ytterligare fördjupning inom det specialpedagogiska området. Jag vågar säga att det aldrig tidigare har funnit så bra förutsättningar för specialpedagogisk utbildning som det finns i den nuvarande läroarutbildningen. Därför tycker jag att det känns som att Moderaterna och Folkpartiet har missuppfattat den nuvarande utbildningen.

Specialpedagogerna kan arbeta direkt med eleverna, men de kan också arbeta som konsulter. Men de andra insatserna som ligger i den nya läroarutbildningen syftar ju just till det som man efterlyser, det vill säga att lärare finns ute i arbetslagen, finns ute i ämnesgrupperna och besitter sin specialpedagogiska kompetens och har med sig den i vardagen. Det är detta som är det nya och som är det viktiga. Jag tycker att det vore bra om man stöttade den utvecklingen och argumenterade för den.

Kristdemokraterna och Centern är mycket väl medvetna om vad den nya läroarutbildningen rymmer för möjligheter inom det specialpedagogiska området. Jag uppfattar det snarare som att det finns samma otållighet där som jag kan känna över att det dröjer länge innan lärarna kommer ut och kan vara ett stöd i skolans vardag. Det är det som Kristdemokraterna och Centern tar sikte på i sin reservation. Jag kan dela den oron.

Då kan jag bara säga att den nuvarande grundutbildningen i läroarutbildningen rymmer möjligheter till kompetensutveckling inom det specialpedagogiska området i sin nuvarande struktur. Det går alldeles utmärkt att använda grundutbildningen också till kompetensutveckling för befintliga lärare som behöver ökat specialpedagogiskt stöd. Det kan ske till exempel inom specialiseringarna där man har möjligheter till breddning och fördjupning inom olika områden. Jag har stor respekt för den här synpunkten och hoppas att kommuner och anordnare av utbildning använder sig av den möjligheten i högre utsträckning framöver än vad vi har kunnat se hittills.

Sedan tänkte jag kort beröra rekryteringsfrågor och tillgången på lärare. Det är oerhört viktiga frågor. Jag känner också att alla har berört dem. Jag tänkte nämna något om det som pågår på det här området.

När det gäller examinationsmålen fastställer ju inte vi dimensioneringen för läroarutbildningen. Ibland kan man få känslan av det när man lyssnar på debatten. Det vi gör är att vi fastställer miniminivåer för examinationen av lärare, som högskolan har som uppdrag. Under den planeringsperiod som vi är inne i nu, 2001–2004, är planeringen att minst 27 000 lärare ska examineras. För nästa planeringsperiod som sträcker sig fram till 2008 är examinationsmålen för högskolan minst 28 000 lärare. Därutöver ska läroarutbildningarna särskilt beakta behovet av att rekrytera lärare till förskola och förskoleklass, det vill säga examinationsmålen höjs framöver.

Fler söker till läroarutbildningen – det har kanske inte framgått av debatten hittills. Fler utbildas, och det är bra. Sedan görs det särskilda satsningar, typ SÅL-projektet, som också nämns i betänkandet, där 4 000 lärare får skaffa sig sin behörighet fram till 2006. Och det är en verksamhet som stöts av de fackliga organisationerna på skolområdet och av Kommunförbundet.

Det är utmärkt att vi har förnyat läroarutbildningen, som lockar fler än den tidigare läroarutbildningen. Hade Folkpartiet och Moderaterna fått bromsa den här utvecklingen hade vi förmodligen inte lyckats höja statu-

sen och kvaliteten på utbildningen och inte heller lyckats locka de nya grupper som vi hittills har lockat. Sedan vill jag gärna se att vi får ett ökat sökstöd och ett ökat utbildningsutbud även framöver.

Jag är lite oroad över att Folkpartiet för att lösa en del av de här problemen dessutom vill sänka kraven och minska utbildningstiden för det allmänna utbildningsområdet. Den kvalitetssänkningen vill inte vi göra.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande nr 7 och avslag på de reservationer som finns i det här betänkandet.

Anf. 7 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Vi alla i den här debatten har väl sagt att vi behöver satsa på läraryrket, att vi behöver fler lärare i Sveriges skolor.

Det är intressant att Jan Björkman nu säger att vi har den här SÄL-utbildningen, som även Kommunförbundet och andra står bakom. Faktum är att Socialdemokraterna säger: Vi ska satsa. Och man styr ganska hårt, men samtidigt lägger man ansvaret på lärosätena lokalt. Det ligger ju nu i det senaste. Det gäller könsbalansen inom de olika inriktningarna, men det gäller också i fråga om att se till att få fler till de olika läro-utbildningarna.

Då är min fråga till utskottets ordförande: Hur går det här ihop, om man nu säger att det finns så mycket planer? Kan vi då få höra dem? Vad är det viktigaste?

Den andra frågan handlar om förskollärarna. Vi har hört ett antal gånger att det ska satsas. Man har talat om 6 000 inom den här mandatperioden. Kan vi se någonting framöver vad gäller det? Det finns också en vridning som vi ser väldigt tydligt. Fler väljer att bli lärare för barn i de högre åldrarna i stället för inom själva förskolan.

En sista kort fråga gäller den verksamhetsförlagda utbildningen, VFU:n. Det låste sig rejält när man försökte komma överens. Men det har ju visat sig att det nu när man ska agera lokalt inte fungerar så bra.

Det är många studenter som står utan plats som kanske får åka väldigt långt. På flera ställen fungerar det bra, men på minst lika många ställen är det inte alls bra.

Anf. 8 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Fru talman! Den första debatten som Sofia Larsen tar upp har jag lite svårt att förstå. Det är de facto lärosätena som genomför läro-utbildningen, och jag har uppfattat att Centern i vanliga fall tycker att det är väldigt viktigt att lägga ansvaret lokalt och där utförandet sker. Jag tycker att det är rimligt att göra det med läro-utbildningen också.

Det styrsystem vi har innebär att staten inte centralstyr dimensioneringen av olika utbildningar. På ett antal områden använder vi examensmålen för att tala om att vi vill ha ut ett visst antal examinerade, och det är så vi gör på läro-utbildningen. Det är statens styrinstrument.

Jag har inte heller sett att andra partier har förespråkade något annat styrsystem för högskolan än just detta. På vissa områden är det ännu öppnare uppdrag och mandat till högskolorna än vad det är till läro-utbildningen.

Därför är det också den metod vi använder när det gäller förskollärarna. Vi ger ett uppdrag till högskolan att se till att tydliggöra ingången och att rekrytera fler till den utbildningen, eftersom vi bedömer att det behövs fler där. Det är då de planeringsförutsättningar som högskolorna har att jobba efter.

När det gäller VFU, den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, kan man diskutera om man ska ha centrala avtal eller lokala avtal. Jag konstaterar att det nu finns en överenskommelse där man säger att man ska använda lokala avtal för att jobba med att lösa detta. Precis som Sofia Larsen sade fungerar det väldigt bra på många ställen. Jag var i Jönköping tillsammans med Majléne Westerlund Panke för inte så länge sedan, och där hade de löst det alldeles utmärkt. På de ställen där man inte började förberedelsearbetet gemensamt mellan kommuner och högskolor har man lyckats sämre med detta, och där är processen längre, till exempel i Stockholm, att hitta bra lösningar för att lägga ut den verksamhetsförlagda delen på ett bra sätt.

Anf. 9 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Ja, läroarutbildningen är ett statligt ansvar, och då tycker jag att det vore på sin plats att de som sitter vid makten visar det här: Vi ser en brist i dag, eller så här ser situationen ut, och det behöver göras ett antal insatser. Då tar man också på sig ansvaret och visar att de här möjligheterna finns, att det här vill man vara med och skapa resurser till och hjälpa till med. Man kan inte bara lägga över det på de lokala lärosätena, även om vi i Centerpartiet vill ha en ännu större makt lokalt eller en decentralisering inom högskoleväsendet.

Jan Björkman svarar inte på frågan om förskollärarna. Om det är brist på lärare – det kommer att bli en stor brist – vet vi att bristen kommer att bli ännu större vad gäller förskollärarna, speciellt när vi nu ser att fler och fler barn föds. Pressen på de lokala förskolorna blir oerhört hård. Det är svårt för kommunerna att hitta utbildade förskollärare.

Då är min fråga: Hur ser ni på det från Socialdemokraternas sida? Vad är det som behövs? Behöver det kanske skjutas till mer pengar? Behöver det göras några specialsatsningar? Eller har det bara varit lösa diskussioner tidigare?

Sedan vill jag bara säga något kort om VFU igen. Det är bra om det finns en insikt, och det gör det nu. Men när man gör en så stor omfördelning av läroarutbildningen som man har gjort – som jag tycker i huvudsak är väldigt bra – måste man också se att det blir effekter. Om man då säger att det här är väldigt viktigt vill vi vara med och stötta effekterna så att det fungerar bra och likvärdigt i hela landet.

Anf. 10 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Fru talman! För att börja med det sista behöver inte ”likvärdigt i hela landet” betyda att det ser exakt lika ut. Det kan vara så att man har olika lokala förutsättningar, och det kan vara olika ingångar. Jag tror att vi kommer att se – och vi har redan sett det – i lokala avtal att man jobbar olika. Egentligen har jag ingenting emot att man har det underifrånperspektivet när man löser det här.

Samtidigt säger jag att ett av de svåraste inslagen i läroarbldningen är VFU. Det har jag sagt förut i kammaren. Ändå tror jag att både Sofia Larsen och jag tycker att det är en viktig del av läroarbldningen, att lärare under sin utbildningstid också kan vara ute i skolan, jobba med den konkreta vardagen och den konkreta verkligheten. Jag visste att det var ett svårt uppdrag för läroarbldningen att jobba med VFU redan när vi lade förslagen och när vi fattade besluten och att det var en process som man ska ta sig fram till innan man hittar bra former på alla ställen.

Det som är positivt är att man har gjort det på ett antal områden. Det betyder i någon mening också att VFU inte är feltänkt, utan att det är en process som får ta lite tid innan man är framme med en bra verksamhet.

När det gäller förskollärarna innebär det ökade uppdraget till högskolan att lägga ökad vikt på att synliggöra ingångarna och rekrytera fler framöver. Det är väldigt många som söker till läroarbldningen. Om Sofia Larsen jämför siffrorna från 2003 till 2004 ser hon att det totalt har skett en ökning på bortåt 20 %. När högskolan får ett ökat uppdrag att rekrytera fler förskollärare är det en viktig signal från staten att vi menar att detta är ett angeläget område.

Allmänt sett är en viktig del i detta att vi har förnyat läroarbldningen, att vi har förlängt förskolläroarbldningen, att vi har ökat kvaliteten i den och att vi ger möjligheter till diversifiering. Det vill jag gärna slå vakt om, även om det tar lite tid att få fullt genomslag för detta. Där ingår också mer resurser till skolan genom de personalförstärkningar som vi har gjort. Jag har uppfattat att Centern inte vill ha specialdestinerade resurser, vilket vi har tyckt varit bra att man har.

Anf. 11 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Jan Björkman hörde fel. Han sade att vi vill sänka kraven. Hela debatten handlar om att vi vill öka kunskapskraven och kraven på god utbildning i läroarbldningen.

Vi föreslår att en akademiker som har tagit en magisterexamen ska kunna komplettera med två terminer i läroarbldningen. Sammanlagt blir det minst lika många terminer i läroarbldningen som dagens läroarbldning ger. Jan Björkman säger nej till det. Det är ett led i detta att man helst vill få bort den här ämnesläraren – han eller hon passar inte i den nya läroarbldningen; att välja att först bli intresserad av ämnet och sedan bli intresserad av att undervisa i det.

Dessutom är Jan Björkmans invändning ologisk, eftersom han å andra sidan säger att ämneskunskaperna inte försämras i den nya läroarbldningen. Om man då väljer att lära in ämneskunskaperna på högskolan i stället borde det inte bli någon skillnad. Jag vet ju att det blir bättre, men det borde i alla fall inte bli någon skillnad. Den invändningen förstår inte jag.

När Jan Björkman säger att ämneskunskaperna inte försämras räknar han in att man ska lära sig ämnet parallellt med att man lär sig undervisa i ämnet. Men det innebär att de blivande lärarna inte längre kommer att få samma akademiska nivå på sin utbildning som andra människor som läser matematik, engelska, fysik och så vidare. Det gör att man separerar dem från den akademiska utbildningen i ämnet, och det är negativt för ämneslärarna.

Ett konkret problem som har blivit värre och värre är just praktiken, eller den verksamhetsförlagda utbildningen. Har Jan Björkman några konkreta förslag för att blivande mattelärare inte ska behöva praktisera på dagis? Det hade varit absurt om det hade hänt för några år sedan, men nu accepterar vi det.

Anf. 12 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Fru talman! Det är ett faktum att det allmänna utbildningsområdet i dag omfattar tre terminer och 60 poäng. Hälften är tvärvetenskapliga ämnesstudier, och hälften är de andra målen som man ska uppnå. Ulf Nilsson säger två terminer. Hur jag än räknar är tre terminer fler än två. Det är 20 poäng mer. Hur Ulf Nilsson än försöker trola bort det faktum att ni sänker kraven för att bli lärare är det en termin mindre.

Då är frågan: Vad vill Ulf Nilsson ta bort? Är det de tvärvetenskapliga ämnesstudierna som lärarna inte behöver jobba med, det vill säga det sätt som de kommer att jobba på när de kommer ut i skolan, i arbetslag, i ämnesgrupper och så vidare? Eller är det de didaktiska, pedagogiska och metodiska inslagen som ska värderas ned?

Tre terminer är fler än två. Den matematiken är enkel. Det är det som Folkpartiet föreslår. Jag förstår det – det är konsekvent. När vi beskrev den nya läroarutbildningen och försökte väga ihop goda ämneskunskaper med bra lärarkunskaper var Folkpartiet emot. Jag har respekt för den inställningen, men det jag inte kan acceptera är att tre terminer skulle vara färre än två. Om det är så att man vill minska med en tredjedel kommer någonting att försvinna.

Då är min slutsats att det blir en kravsänkning i läroarutbildningen. Vi är inte beredda att ställa upp på det, och jag har uppfattat att en stor majoritet i den här kammaren inte heller är beredd att ställa upp på det.

Tanken med den verksamhetsförlagda delen är att man ska knyta ihop ämnesutbildningen med den verksamhet som man sedan ska finnas i. Jag tror att väldigt många lärare tyckte att man under perioden fram till den förnyade läroarutbildningen fick alldeles för lite kontakt med skolmiljön och skolvardagen. Man krävde det. Det var ett viktigt krav. Nu tycker Ulf Nilsson inte att det är viktigt. Han vill tona ned det och säger att det räcker med den högskoleförlagda delen, som jag uppfattar det. Jag tror att det vore en nackdel för lärarna om vi sade att den slutsats vi har med svårigheterna i dag skulle göra att vi inte skulle använda verksamhetsförlagd del i läroarutbildningen. Jag tror att det vore fel.

Anf. 13 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi ska göra det här till en rent matematisk fråga och se om jag klarar av det. Jag är visserligen så gammal så att jag inte har blivit utsatt för *Hej matematik!* och sådana projekt. Jag vet inte om jag räknar så bra. En sak är ganska enkel, att $3 - 1 = 2$. Då blir det bara två terminer på läroarhögskolan. Men +1 blir det på högskolan eller universitetet, en termin mer ämnesstudier. Eftersom Jan Björkman hävdar att man får ämnesstudier i treterminsblocket i tvärvetenskaplig form kan jag inte se varför han skulle ha något emot att man i stället lägger en termin i ämnesstudier på högskolan. Vi höjer alltså kraven i ämneskunskap för de lärare som ska jobba på gymnasiet och grundskolans senare år genom att

låta dem läsa en termin mer ämnesstudier på universitet och högskola. Det är att öka kravet.

Det finns en massa andra delar som vi inte hinner diskutera nu, till exempel vår lärarlegitimation. För att få ut den kan man mycket väl tänka, säger du, att man har en period med handledare, mentor, på skolan och mycket diskussioner, utveckling och lärande om hur det fungerar i praktiken.

Men +1 är +1. Vi lägger det på högskolan och universitetet.

Jag tycker inte att jag får några förslag om praktiken. Det är ett problem, säger Jan Björkman. Det är ju ett jätteproblem! Det hade varit ett skämt om man för tre år sedan hade sagt att blivande gymnasielärare eller andra måste praktisera på helt andra stadier. Nu har det framför allt varit på förskola och tidigare grundskolan. Det kan vi ju inte slå oss till ro med, inte heller med att det inte blir någon praktik. Det är väldigt många som knappt har någon. Några konkreta förslag eller någon form av brandkärsuttryckning måste faktiskt regeringen göra när det gäller praktiken.

Anf. 14 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Fru talman! När det gäller den första delen kan man konstatera att det är de pedagogiska, metodiska och didaktiska områdena som ska ställas mot de tvärvetenskapliga ämnesstudierna. Det är oklart vad det kommer att innebära när det gäller de förändringar som Folkpartiet föreslår. Jag har tidigare förstått av debatten att de metodiska och pedagogiska insatserna inte ses som lika viktiga i lärarytildningen från Folkpartiets sida. Jag beklagar det.

Den lärarytildning som vi har i dag byggde ju på tanken att vi bygger ihop kraven på goda ämneskunskaper med kraven på goda pedagogiska och metodiska kunskaper och insikter. Det tycker jag är det spännande med den nya lärarytildningen, att faktiskt försöka göra det. Det andra är att bygga ihop högskoledelen med den verksamhetsförlagda delen och hitta bra kvalitet i det.

Man kan inte säga att det är en generell regel att det har misslyckats på alla ställen. Det finns säkert något ställe där det inte har fungerat bra. Det får man jobba med nu i utvärderingen och komma tillbaka med det. Som Ulf Nilsson vet utvärderas redan den nya pågående lärarytildningen. Man får dra slutsatser av det. Det är fler saker än den verksamhetsförlagda delen som kommer att ingå i den utvärderingen.

Vi visste att det skulle bli införandebekymmer. Det är problematiskt att jobba på detta sätt. Men jag tycker inte att man ska dra slutsatsen att vi ska avstå från att låta lärare ha en del av sin utbildning ute i skolorna under den tid som de utbildar sig. Det är självklart för mig och för Ulf Nilsson att den verksamhetsförlagda delen hänger ihop med det mål man har för den utbildning som man ska slutföra.

Anf. 15 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Den 9 mars kom det en undersökning från Lärarytildningsförbundet som visar tillståndet i den svenska skolan. Mer än var tredje lärare saknar kompetensutveckling. Nio av tio hinner inte reflektera över sin professionella vardag. Fler än varannan ägnar sig åt uppgifter som inte

kan sägas ingå i läraruppgiften. Det handlar om att diska, städa, reparera och en hel del annat som jag tog upp i mitt anförande.

Tidigare har jag här i riksdagen försökt få svar från utbildningsministern hur han ser på detta, vad i all världen Socialdemokraterna tänker göra åt detta. Svaret då blev mest en liten axelryckning. Ministern viftade bort det.

Nu har vi utbildningsutskottets ordförande här, Socialdemokraternas företrädare i debatten. Min fråga till Jan Björkman är egentligen mycket enkel, och jag förväntar mig ett konkret svar från honom. Vad i all världen tänker Socialdemokraterna göra för att våra lärare ska få göra det lärare ska göra?

Anf. 16 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Fru talman! Jag har hört Torsten Lindström ställa de här frågorna tidigare. Jag tycker att det är ganska spännande att många av de saker som han tog upp i sitt inledningsanförande också handlar om problembeskrivningar. Det handlar väldigt lite om vad Kristdemokraterna faktiskt skulle vilja göra själva. De punkter som Torsten Lindström räknade upp i sitt huvudanförande är i huvudsak sådana som det inte fattas beslut om här i kammaren och riksdagen. Det vore spännande att se om Torsten Lindström tycker att vi ska ha ett annat styrsystem för skolan.

När det gäller situationen i skolan har vi till exempel tyckt att det har varit viktigt att öronmärka pengar till fler lärare och andra specialister i skolan. Som jag har förstått det har Kristdemokraterna inte varit överförtjusta i den typen av satsningar.

När det gäller kompetensutvecklingen, som Torsten Lindström tog upp, är det fastslaget i dag att det ska göras en plan för lärare. Också i det förslag som ligger från Skollagskommittén till regeringen finns detta fastlagt. Jag utgår ifrån att det kommer att finnas med.

Jag håller gärna med om att det inte fungerar fullt ut och att man inte har tillräckligt med pengar för att fullfölja kompetensutvecklingen på alla ställen. Det är naturligtvis inte bra. Det ligger med i det uppdrag som varje anordnare har. Oavsett om det är en fristående eller en kommunal skola ska det skapas bra villkor och förutsättningar för lärande.

Jag har inte sett att Kristdemokraterna har hittat universalmedlet där man i en mening kan säga exakt hur man ska lösa varje problem som en lärare ställs inför i vardagen. Om man har det är jag mottaglig för det argumentet.

Anf. 17 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Sällan har det hörts tydligare. Socialdemokraterna har reagerat så länge att initiativkraften har tappats bort. Det finns tydligen inga konkreta förslag att komma med över huvud taget för att komma åt de problem som i dag råder i skolvardagen. Frågan är hur länge vi ska behöva vänta för att få de konkreta lösningar som behövs för att lärarstatuserna ska öka, för att lärarna ska få vara lärare och för att våra barn och unga ska känna att de får en högkvalitativ skola.

Vi kristdemokrater vill se en lång rad olika dellösningar, ett helt paket av lösningar som Jan Björkman väldigt gärna får ta till sig och inspireras av i fall det är så ont om egna idéer och lösningar.

Fru talman! Eftersom Jan Björkman är något av pappa till den nuvarande nya läroarbldningen är det intressant att höra hur han ser på de oroliga signaler som i dag kommer från läroarbldningen. Tidigare här i debatten har det talats om bristen på förskollärare som blir större och större, bristen på språklärare och bristen på lärare i naturvetenskapliga ämnen. Någon gång måste även en socialdemokrat ta de här signalerna på allvar och sätta in åtgärder, kanske till och med vara beredd att ompröva delar i läroarbldningsreformen som vi var överens om tidigare. Det handlar om att i högre grad än vad läroarbldningen i dag tillåter låta våra läroarbldstuderenter få en mer specifik läroarkunskap för den inriktning som behövs.

Någon form av erkännande av de problem som finns och något slags antydning om en lösning borde till och med en socialdemokrat kunna presentera i dag.

Anf. 18 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Fru talman! Debatten blir egendomlig på sina håll. En del i att höja statusen och förbättra förutsättningarna för lärare är ju den nya läroarbldningen. Om jag nu var pappa till den kan jag väl bara erinra om att det fanns fler fäder. Vänsterpartiet var med, Miljöpartiet var med, Kristdemokraterna var med och Centerpartiet var med och stod bakom läroarbldningsreformen. Vi är alltså många som är delfäder till den reformen. Det var en del i att höja statusen för läroarbldyrket, förbättra förutsättningarna, ge bättre forskningsanknytning och så vidare.

Det andra är till exempel den insats vi gjort för att öka personaltätheten i skolan. Jag har inte uppfattat att Kristdemokraterna har tyckt att det varit bra att man öronmärker pengar till detta.

Låt oss titta på de punkter Torsten Lindström har sagt är viktiga för att lyfta skolan. Det var kompetensutvecklingsplan – det finns redan sådana krav. Det var fler lektorer – det är vi överens om, och där är det viktigt att vi gemensamt slåss för forskningsresurser kopplat till lärarna. Det var läroarbldlegitimation – som vi kunde höra häromkvällen på Lärarnas Riksförbund gillade LR inte detta utan ville i stället ha en auktorisation för lärarna. Det var VFU:n. Detta var de storslagna planer för att lyfta Sveriges skola som Torsten Lindström nämnde.

Jag kan tycka att det är viktiga punkter, men de visar också hur svårt det är att säga i en mening att med *bara* den åtgärden eller den insatsen lyfter vi skolan i Sverige. Det hänger ihop med en rad insatser som regeringen har gjort och som regeringen kommer att fortsätta att göra. Jag nämnde ett antal insatser tidigare, till exempel ökad rekrytering till skolan. Detta hoppas jag att Torsten Lindström och hans parti står bakom, även om han inte nämnde det som en av de punkter som Kristdemokraterna tänkte sig för att förbättra skolan.

Jag är dock glad om Kristdemokraterna har det enkla svaret på hur vi löser komplicerade problem i skolan. Det känns betryggande. Jag tycker mig ha känt den typen av signaler på andra områden förut från Torsten Lindström.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

8 § Vuxenutbildning

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU8
Vuxenutbildning.

Anf. 19 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Fru talman! Först ska jag be att få yrka bifall till den moderata reservationen nr 6. Vi står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer i det här ärendet även om vi av tidsskäl avstår från att yrka bifall till dem.

Fru talman! De senaste åren har fokus alltmer satts på otillräckligheten i landets yrkesutbildningar. Det är framför allt på två punkter det finns anledning att notera problematiken – dels för människor som har ett behov av vidareutbildning vid sidan av den som kan erbjudas inom ramen för de vanliga universiteten och högskolorna i landet, dels för människor som har gedigna yrkeskunskaper men saknar den teoretiska grunden.

På bägge de här punkterna kan vi notera hur utbildningarna i dag inte fungerar. Det märks extra tydligt när man gör genomlysningar av arbetsmarknadsutbildningarna i landet. De levererar helt enkelt inte vad de lovar. Ett mycket stort skäl till detta är avsaknaden av flexibilitet. Det märks tydligt när vi studerar betydelsen av sådana utbildningar i framtiden. Man är helt enkelt för trögrörlig inom ramen för systemet.

Jag skulle också lite grann vilja diskutera utskottets analys av den här frågan. När man tittar i betänkandet kan man konstatera att den i vissa delar är mycket besynnerlig. Å ena sidan hävdar man att den kvalificerade yrkesutbildningen skulle ha särdrag som gör att den inte skulle gå att inlemma i en sådan yrkeshögskoleexamen som ett antal av de borgerliga partierna pläderar för, bland dem mitt eget. När man å andra sidan räknar upp dessa särdrag – jag kan till exempel nämna obligatoriska inslag av lärande i arbetet, förankring i det lokala arbetslivet, den stora flexibiliteten i utbildningarna samt, naturligtvis, att den vetenskapliga kopplingen har formen av tillämpning i produktionen – kan jag inte notera något som på ett avgörande sätt skulle förhindra eller försvåra inrättandet av mer varierade utbildningsformer med målet att skapa större insikter och kunskaper om arbetslivet och alla dess branschkunskaper.

Vår linje ligger alltså fast i detta avseende. Vi vill se en sammanhållen yrkeshögskola, och vi tänker kämpa för det.

Fru talman! Jag vill också säga ett par ord om svenska för invandrare. Den allvarliga kritik som under senare år riktats mot landets sfi-undervisning borde ha föranlett åtgärder från staten långt tidigare än vad som varit fallet. Ändå är det fortfarande i dag så att i princip all undervisning på det här området äger rum i kommunal regi. Trots alla rapporter om undermålighet och kvalitetsbrister håller alltså regeringen fast vid sin felaktiga politik i det här avseendet.

Från moderat sida vill vi individualisera och intensifiera undervisningen i svenska för invandrare. Det är fullständigt självklart att grunden för att kunna integreras i det svenska samhället är att man har goda svenskkunskaper. Vi vill bland annat se en sfi-check med möjlighet att välja utbildningsanordnare. Man ska helt enkelt själv kunna bestämma vem som ska vara lärare och undervisa en i det svenska språket. Vi har

också tilltro till att människor själva kan göra de här valen utan pekpinnar från kommunala tjänstemäns sida.

Med fler alternativ blir det också större möjligheter till jämförelse och större möjligheter till konkurrens mellan olika utbildningsanordnare.

Vi betonar från vår sida invandrarnas eget ansvar. Det är viktigt att göra det. Det är viktigt att säga att varje individ själv har ansvar för att inhämta sina kunskaper. Ingen kan fördela kunskap, men vi kan möjligen fördela medlen för hur denna kunskap ska kunna inhämtas. Det är precis vad vi tänker göra.

Fru talman! Efter det borgerliga maktskiftet 2006 kommer vi att sätta en stor och bred reform med målet att se till att få ordning och reda på området svenska för invandrare en gång för alla.

Anf. 20 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag tror att vi alla är överens om en punkt när det gäller vuxenutbildningen, nämligen att den är en mycket viktig del av kunskapssamhället. Sedan har vi ganska många olika uppfattningar om hur vuxenutbildningen behöver fungera.

Från Folkpartiet liberalernas synpunkt är det väldigt viktigt att vuxenutbildningen är en riktig skola för den som under ungdomen inte har hunnit hämta in alla kunskaper, men också ett ständigt förnyande ställe där man arbetar med yrkeskunskap både för den som inte har ett jobb och för den som befinner sig mitt i yrkeslivet och ständigt behöver förnya sina kunskaper och bredda sin horisont.

Om man ser på vuxenutbildningen på det sättet ser man att det finns några egenskaper som är absolut nödvändiga.

Det viktigaste är flexibiliteten. Man kan inte lösa vuxenutbildningens grunduppgifter genom tröga, enhetliga modeller. Man behöver ha en stor öppenhet för förnyelse och förändring och en möjlighet att snabbt anpassa sig till de studerandes behov.

Sedan är det väldigt viktigt att den som studerar kan välja det som passar honom eller henne och kan påverka verksamheten på ett avgörande sätt. Där kan man diskutera väldigt mycket det som händer i dag. Det är därför vi har lagt fram flera reservationer om att utöka den studerandes möjlighet att direkt påverka utbildningens utformning.

Den tredje mycket viktiga egenskapen hos vuxenutbildningen är en mycket stor lyhördhet gentemot arbetslivets behov. Också där har vi synpunkter som skiljer sig från majoritetens bedömning i utskottet.

Jag ska nu bli lite personlig för att illustrera vad jag har sagt. Jag är själv en produkt av vuxenutbildningen i Sverige. Jag lärde mig svenska på svenska för invandrare, fast det hette inte sfi på den tiden.

Jag lärde mig svenska på ABF. Jag är fortfarande en stor beundrare av den tid som jag tillbringade på ABF. Men vi hade alla möjligheter på 70-talet att välja den kurs som passade oss. Kommunerna hade inte blivit tempel för avgöranden på vuxenutbildningens nivå.

Vi som kom utifrån och som hade ett enormt behov av att lära oss språket mycket fort hamnade på en arena där det fanns studieförbund och folkhögskolor. Man kunde välja precis det som passade en själv. Man kunde gå sex timmar om dagen på ABF och lära sig svenska på ett halvt år om man hade den energin och den lusten.

Jag måste säga att just svenska för invandrare räddade mig från för-tvivlan på den tiden, därför att jag hade någonting mycket viktigt att göra. Jag hade bra lärare. Jag hade en bra lärande miljö. Jag kunde på så sätt fylla min dag med meningsfullt arbete. Det var väldigt viktigt. Det var den bästa terapi jag kunde ha fått.

Sedan har jag under de här 34 åren sett hur man har minskat antalet timmar, hur man har monopoliserat inom kommunerna och hur man har skapat tunga system som inte passar grupper och individer. Framför allt har elevens möjlighet att välja blivit ordentligt reducerad. Då är det inte förvånande att folk går in och ut ur sfi, kommer tillbaka men lär sig ingenting.

Okej, det hänger också ihop med att atmosfären i samhället har blivit mycket sämre. Det hänger också ihop med att människorna några veckor efter att de kommit till Sverige fått bilden: Men du kommer aldrig att få ett jobb. Har man fått den bilden präglad på sig redan från inledningen av sitt liv i Sverige är det väldigt svårt att samla energi för att lära sig språket.

Jag har sett människor i invandrarbefolkningen som har så svårt med en kurs till i svenska, fast deras språk inte fungerar tillräckligt bra. Det finns en total desperation, en känsla av hopplöshet som motverkar all utbildning.

Vill vi gå till en skapande verksamhet på området måste vi absolut utöka den vuxnes möjlighet att välja den utbildning som passar den personen. Det är därför vi vill ha en sfi-peng. Det är därför vi på alla möjliga sätt vill utöka den studerandes inflytande över verksamheten.

Vi tycker också att yrkesutbildningarna i mycket högre grad borde utvecklas inom vuxenutbildningen.

Det finns i betänkandet motsägande påståenden. Man talar om individers behov som ska utforma och styra både innehåll och former. Samtidigt säger man att om man utökar antalet fristående studieanordnare fråntar man kommunerna inflytandet. Frågan är: Är vuxenutbildningen till för kommunerna eller är vuxenutbildningen till för den som behöver studera?

Med det ska jag yrka bifall till reservation 16 under punkt 14. Självklart står jag bakom alla våra reservationer.

Anf. 21 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Utbildning är som kärlek – blir inte sämre för att den når ut till fler.

Det är ett talesätt mer aktuellt än någonsin, för vi lever ju i ett kunskapsamhälle. Det blir allt viktigare att lära, lära om och lära nytt. Det handlar om alla typer av kunskap: teoretiska och praktiska, lokala och globala. Ytterst handlar det också om ett djupt mänskligt värde, att våga mogna och att berikas av nya erfarenheter, att inom ramen för de goda värderingarnas etik ge utlopp för den nyfikenhet som varit karakteristisk för människan sedan historiens gryning.

Därför går det inte längre att begränsa utbildningsdebatten till att handla om barn och ungdom. Utbildning handlar också om vuxna. Ingen av oss blir någonsin för gammal för att lära nytt.

Vi kristdemokrater vill se en rad insatser för att bygga upp och förändra vuxenutbildningen. Det handlar till viss del om högskoleutbild-

ning, men faktiskt till stora delar också om andra typer av kunskap, inte minst om yrkeskunskaper.

Behovet av yrkeskunskap är i dag skriande stort. Det är så stort att de svenska småföretagen uppger att bristen på personer med rätt kunskap är ett av de enskilt största hindren för företagets utveckling – för den tillväxt som det plötsligt blivit så populärt att prata om från socialdemokratiskt håll. Eftersom det är de små företagen som i första hand har potential att i framtiden skapa utrymme för välfärden är detta alarmerande. När småföretagen – främst företag inom traditionellt praktiska sektorer som byggbranschen, tillverkning, hotell och restaurang – ropar efter arbetskraft är det en varningssignal som borde leda till reaktion och aktion.

Det går inte att fortsätta vara passiv. Det har inte Sverige råd med. Socialdemokraterna och deras stödpartier måste vakna upp ur den handlingsförlamning som verkar hemsöka Utbildningsdepartementets båda statsråd och partikollegerna i denna kammare.

Med tanke på det är det glädjande att alla partier i utbildningsutskottet i dagens betänkande uttalar att den eftergymnasiala yrkesutbildningen behöver ses över. Utskottet anser att det är svårt att få ett helhetsgrepp över alla eftergymnasiala yrkesutbildningar. Arbetsmarknadsverket, kommunerna, högskolorna, studieförbunden, folkhögskolorna och privata utbildningsanordnare är exempel på aktörer som erbjuder yrkesutbildning till personer med gymnasiekompetens.

Ett enigt utskott vill i dag att regeringen gör en översyn av de eftergymnasiala yrkesutbildningarna. Det är bra, om än en omvändelse under galgen, då det är Socialdemokraternas smått nedvärderande syn på yrkeskunskaper som under gångna år hindrat vårt land från att få en väl fungerande yrkesutbildning.

I ett pressmeddelande nyligen meddelade utbildningsministern plötsligt omvärlden att han vill införa en lärlingsutbildning i gymnasiet. Det var en sen men välkommen kovändning. För att den nya lärlingsutbildningen ska bli bra krävs att den utformas lokalt i nära samarbete med näringslivet. Det återstår att se hur detta kommer att utformas om eller kanske när en gymnasieproposition så småningom kommer till riksdagen.

Men vi kristdemokrater nöjer oss inte med att få en bra lärlingsutbildning, som vi har arbetat för i många år. Vi vill också att en ny yrkeshögskola växer fram, gärna i samarbete med eller integrerad med den reguljära högskolan.

I en yrkeshögskola får även direkt yrkesinriktad utbildning en kvalitetsmärkning med en antagen examensordning. Det blir hög kvalitet, och det blir status på yrkesutbildningen. Därmed blir den också attraktiv för fler studerande.

Yrkeshögskolan skulle innebära att vi bygger vidare på den kompetens och erfarenhet som kommit med den kvalificerade yrkesutbildningen. Den skulle vända sig till dem som gått lärlingsutbildning i gymnasiet eller till dem som genom validering av verkliga kunskaper fått behörighet. Yrkeshögskolan ska bedriva eftergymnasial utbildning som möter de behov som finns i arbetslivet, leda till ett yrke och utformas och genomförs i nära samarbete med arbetslivet, branschorganisationer och arbetsgivare. Då skulle vi på ett nytt sätt kunna möta de behov som verkligen finns.

Fru talman! En framtidsfråga är hur vi kan ta till vara de kunskaper som människor skaffar sig utan att ha formella papper på det. Vi kristdemokrater vill se en utökad användning av validering. Vi vill ha en kontinuerlig och bra struktur för valideringen. Det behövs för många, alltifrån de vårdbiträden som genom år av hårt arbete tillägnat sig undersköterskekunskaper och behöver få papper på det för att öka tryggheten och utvecklingsmöjligheterna till de många utländska akademiker som i vårt land inte får arbeta utan i stället tvingas till passivitet och sysslolöshet.

Att sedan som Socialdemokraterna inbilla sig att en lösning heter en ny myndighet – den valideringsdelegation som sent omsider tillsattes – inger föga förtroende utan visar bara än en gång hur Socialdemokraterna regerat sig själva sönder och samman så att den enda lösningen på ett bekymmer kallas en ny myndighet. I stället behövs ett enhetligt, tydligt, kvalitativt och rättssäkert system för validering som kan gälla för hela landet.

Kunskapssamhället fordrar också att utbildningen är organiserad på nya sätt. Vi vill se mer av distansutbildning och lärcenter. Det måste bli naturligt att lära också i Ytterån, Färna och Gärdslösa, inte bara i Uppsala och Lund. Lärcenter bidrar till att utbildningen kommer närmare människorna. För att travestera ett gammalt uttryck, kan inte Muhammed komma till berget så får berget se till att komma till Muhammed. Lärcenter och distansutbildning bidrar till att nå nya studerandegrupper som kan läsa åtminstone delar av sin utbildning i van hemmiljö med hjälp av modern teknik. Det underlättar också för alla de studerande som har familj att ta hänsyn till och ansvar för.

Fru talman! För att möta kunskapssamhället fordras insatser. Vi kristdemokrater vill se en inriktning på vuxenutbildningen där utbildningen finns nära människor, där det finns yrkesutbildning av hög kvalitativt snitt och där validering är en rättssäker och väl använd metod för att ta vara på människors verkliga kunskaper. Det är en inriktning som ter sig mer nödvändig än någonsin.

Slutligen vill jag säga att jag naturligtvis står bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer i betänkandet, men att jag för tids vinnande yrkar bifall endast till reservation nr 8.

Anf. 22 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Vänsterpartiet menar att det vore naturligt att kommunerna i högre grad samverkade, inte bara kring gymnasieskolan utan även kring vuxenutbildningen i en region, både den på gymnasial nivå och den för regionens tillväxt så viktiga eftergymnasiala yrkesutbildningen.

Vi anser att de regionala tillväxtavtalen bör innehålla tydliga mål för både vuxenutbildningen och den eftergymnasiala yrkesutbildningen. Men för att en ökad samverkan ska vara genomförbar krävs politiska beslut som innebär att ansvaret för vuxenutbildningen i högre grad än nu decentraliseras till kommunerna och att staten övertar en större del av finansieringen. Vi tycker också att samarbetet mellan högskolan och kommunerna behöver stärkas och finna nya former.

I samband med Kunskapslyftet växte utifrån lokala och regionala behov ett stort antal lärcentrum fram. Enligt Glesbygdsvverkets rapport erbjuder lärcentrum en neutral arena för bred samverkan kring vuxenutbildningen med mål att förverkliga en infrastruktur för vuxnas lärande

där utbudet i hög grad är behovsstyrt. Lärcentrumen erbjuder i dag utbildning på alla nivåer, från grundläggande vuxenutbildning till högskoleutbildning. Men tyvärr drivs den här verksamheten ofta som tidsbegränsade projekt, och det skapar osäkerhet, otrygghet och brist på kontinuitet.

Vänsterpartiet menar att verksamheten vid lärcentrumen bör få möjlighet att utvecklas och få en betydligt fastare form. Vi tror att flera kommuner bör kunna samarbeta om en gemensam infrastruktur med ett större lärcentrum i en större kommun som nav och med olika mindre lärcentrum i angränsande mindre kommuner som lättillgängliga satelliter, något som man har mycket god erfarenhet av i Storbritannien. Men då krävs det faktiskt att ytterligare medel tillförs. Vi menar att regeringen borde utreda möjligheterna att hitta just en mer hållbar finansiering av lärcentrum som permanenta miljöer. Här har Kristdemokraterna, som också talade varmt för lärcentrum, en stor möjlighet att stödja Vänsterpartiets reservation nr 18, som jag härmed yrkar bifall till.

När det gäller högskolestudier finns det klart formulerade politiska mål om att 50 % av en årskull ska ha påbörjat en högskoleutbildning före 25 års ålder. Det finns också en plan för hur utbildningsnivån ska kunna höjas när det gäller både gymnasie- och högskoleutbildningarna.

Men när det gäller den stora grupp av ungdomar som efter avslutat gymnasium inte väljer att studera vidare på högskola finns det egentligen inte någon genomtänkt struktur, trots att de har samma behov av fördjupad utbildning. Bilden av den eftergymnasiala yrkesutbildningen är i dag både svåröverskådlig och besvärlig att få ett helhetsgrepp om. Det finns väldigt många utbildningsanordnare: Arbetsmarknadsverket, kommunerna, högskolorna, KY-myndigheten, folkhögskolorna, studieförbunden och också privata utbildningsanordnare. Alla dessa erbjuder kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningar. Men hur de här utbildningarna ska kunna inordnas i utbildningsstrukturen, hur de ska kunna meritvärderas och hur de finansieras är fortfarande oklart.

Jag menar att det saknas en genomtänkt och väl sammanhållen politik för de eftergymnasiala yrkesutbildningarna i Sverige. Därför är vi glada att ett enigt utskott, med anledning av motioner från Vänsterpartiet och Centerpartiet, har ställt sig bakom ett tillkännagivande till regeringen om en översyn av den eftergymnasiala yrkesutbildningen. Man ska överväga vilken utbildningsform respektive utbildning som passar bäst beroende på dess karaktär, vilka likheter och skillnader det kan finnas mellan yrkesutbildningar inom högskolan och utanför och också på vilket sätt de eftergymnasiala yrkesutbildningarnas kvalitet ska kunna stärkas och ett mer systematiskt utvecklingsarbete kunna bedrivas.

Enligt vår mening finns det flera eftergymnasiala yrkesutbildningar som borde bedrivas inom högskolans ram och leda fram till yrkeshögskoleexamen. Jag vill bara nämna ett par tänkbara yrkesutbildningar som jag hoppas att man tittar på vid översynen. Barnskötar- och tandsköterskeutbildningarna är två sådana. De här utbildningarna måste kunna vara påbyggbara för att man ska kunna läsa en tandsköterskeutbildning, en kortare sådan, och sedan vara ute och jobba och kunna tillgodoräkna sig det, gå vidare till tandhygienistutbildning, jobba och kanske gå vidare till tandläkarutbildning. Man ska kunna se den här vägen genom utbildningssystemet.

Jag har sagt det förut, att de kvalificerade yrkesutbildningarna måste vidgas, byggas ut och förstärkas.

Vi menar också att det finns brister i dag som inte enbart är orsakade av brist på resurser. Exempelvis tycker vi att KY-myndigheten tar väldigt lite ansvar för det pedagogiska utbildningsarbetet. Det finns en mängd olika utbildningar på väldigt många olika platser. En så grundläggande sak som handledarutbildning förekommer praktiskt taget inte, trots att en tredjedel av utbildningstiden ska vara förlagd ute på arbetsplatser, vilket vi menar är väldigt bra. Men det krävs också att handledarna på arbetsplatserna får en adekvat pedagogisk utbildning. Det är ett viktigt led i att kunna utveckla de här utbildningarna ytterligare. Vi tror faktiskt att KY-förbundet, som är en intresseorganisation för anordnare, skulle kunna ansvara för den här uppgiften på ett bra sätt. Vi menar att regeringen borde se över hur det här praktiskt skulle kunna lösas.

Med detta yrkar jag bifall till vår reservation nr 5, som jag givetvis står bakom.

I dag läggs det ned ett väldigt stort arbete när man ska söka till en kvalificerad utbildning och ta fram underlag till ansökan. Kostnaden för det arbetet beräknas till mellan 200 000 och 300 000 kr. Då kan man fråga sig: Är det här verkligen ett effektivt utnyttjande av resurserna? Vi tror att om de regionala parterna, alltså länsstyrelser, regionala samverkansorgan, länsarbetsnämnder och kommuner, i stället fick ta ett större ansvar skulle resurserna kunna användas på ett bättre sätt, och de för ekonomin och tillväxten så viktiga lokala och regionala arbetsmarknadsbehoven skulle tillgodoses bättre.

Vi vill också peka på att det i dag finns behov av kvalificerad yrkesutbildning även inom branscher där kravet på 30 % arbetsförlagd utbildning inte kan tillgodoses. Jag kan som exempel nämna modist- och sadelmakarutbildningar och andra hantverksutbildningar.

Därmed vill jag också säga att jag givetvis står bakom reservation nr 4, som är en gemensam reservation från Centerpartiet och Vänsterpartiet.

Anf. 23 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Kraven på en hög utbildningsnivå är i dag större än någonsin tidigare. En treårig gymnasieskola är i stort sett ett minimikrav för alla som söker sig vidare i arbetslivet. Både den nationella och den internationella utvecklingen har visat på en ökande betydelse av utbildnings- och bildningsnivå hos människor och befolkningar i sin helhet.

Krav på kompetensutveckling, livslångt lärande och vuxenutbildning är alltså viktigt för att vi ska kunna ha en bra arbetsmarknad och också en god tillväxt i landet. Vi kan fortfarande i dag se stora skillnader i utbildningsnivå mellan olika kategorier av arbetstagare, mellan befolkningen i olika regioner i landet och också mellan män och kvinnor.

Under 90-talet blev utbildningens betydelse mer synlig, kanske, än någonsin tidigare då de med den kortaste utbildningen var de som först blev arbetslösa och de som sist fick ett nytt arbete när konjunkturen sedan vände. Den kommande utbildningspolitiken måste inriktas på att stärka den enskilda så att man, vare sig man är arbetslös eller har ett arbete, får möjlighet till en bra vidareutbildning, till att stärka sig själv på marknaden.

Kraven på utbildning och kunskap kommer alltså inte att minska utan snarare att bli större och större. Ska en människa ha rimliga chanser på arbetsmarknaden krävs det ju framför allt grundläggande utbildning, och också gärna en vidareutbildning, men också att jag som människa inom arbetslivet känner att det finns möjligheter, att det finns ekonomi för, att ständigt kunna vara i en vidareutbildning. Därför krävs det också satsningar på vidareutbildningen och inte neddragningar, som regeringen har valt att göra de senaste åren.

För kommunernas del har ju de här neddragningarna inneburit att man fått mindre pengar. Man har i viss mån också förändrat fördelningsprincipen för vuxenutbildningen. Många kommuner har sedan i sin tur valt att dra ned på vuxenutbildningen. Ibland kan det till och med ha varit så att man har tagit tillbaka en del som man har haft på entreprenad till den kommunala sektorn för att kunna säkra pengarna. Konkurrensen har minskat. Vuxenutbildningen har minskat. Därmed har också valfriheten och möjligheten för vuxna som vill vidareutbilda sig och studera minskat.

Kvalificerad yrkesutbildning, fru talman, tycker jag är ett mycket bra exempel på hur vi kan hantera detta med utbud och efterfrågan. Det handlar om att ge människor möjlighet att få en utbildning och ett arbete men också om att företag ser att här finns det människor som jag ser att jag kan anställa. KY har ju visat sig mycket lyckad på många ställen i landet. En kommun eller en del av en region kan utbilda människor efter den efterfrågan som finns. I vissa fall har det gjorts det mycket lättare för en del att gå in inom utbildningens värld. Man ser att läser jag nu ett eller två år inom den här utbildningen ger det mig ett arbete. Man ökar motivationen för den som går in i själva utbildningen.

Det har också på många håll varit bra för tillväxten lokalt. Man stimulerar företagets utveckling. Men för det krävs ju att man ger utbildningsinsatserna av typen kvalificerad yrkesutbildning mer stimulans och att den finns kvar.

Det är också viktigt att kvalificerad yrkesutbildning och vuxenutbildning, oavsett vad det handlar om, alltifrån sfi till KY, är tidsmässigt flexibel och individuellt anpassad. Tyvärr fungerar systemen inte så i dag. Därmed, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 5 under punkt 5.

Avslutningsvis vill jag också, precis som Britt-Marie Danestig, säga några glädjens ord om något som vi har krävt och funderat på under ett flertal år. I dag när man går ut efter den gymnasiala utbildningen eller ska in i vuxenutbildningen är det ju väldigt många olika anordnare av vuxenutbildningen. Det kan vara svårt med valideringen. Det kan vara svårt för mig som student att veta vad den utbildning som jag väljer att gå eller har gått är värd. Det kan också vara svårt att kombinera de här sakerna.

Nu har vi ju ett förslag, bland annat från oss, som säger att vi vill ha en översyn för att göra det lättare och enklare och framför allt för att göra det bra för den som studerar. Jag ska veta vad utbildningen är värd och vad jag kan gå vidare med. Jag tycker att det är väldigt kul att utskottet har gått med på att vi också kommer att få en sådan översyn.

Anf. 24 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! Det finns en uppriktig uppskattning för vår vuxenutbildning runtom i detta land – också långt ned i folkdjupet. Det är en uppskattning som naturligtvis bland annat går tillbaka till den stora satsning som gjordes med start 1997 som gick under namnet Kunskapslyftet. Det var den enskilt största satsningen någonsin på vuxnas lärande. Vi vet i dag att över en miljon vuxna där fick chansen till nytt lärande.

Men det är inte enbart den satsningen som har varit stor och som framför allt i dag har skapat en bestående uppmärksamhet. Vi vet att det här har pågått ända sedan 60-talet. Då lade vi fast och skapade en vuxenutbildning med extra statliga medel som med internationella mått mätt fick en oerhört framskjuten ställning i Sverige. Sedan vet vi att det dessutom finns ett långt arv av självbildning och självorganisering i det här landet. Det har naturligtvis också skapat en djup respekt i folkdjupet för vad vuxenutbildning och vuxenlärande betyder.

Det är viktigt att vi också har orkat växla över från Kunskapslyftet till ett fortsatt starkt stöd till vuxnas lärande. Nu har vi faktiskt lagt oss kraftigt över den nivå vi hade före Kunskapslyftet. Det glöms ibland bort. Det är ju faktiskt så att vi ligger med över 50 000 platser i ett fortsatt lärande i framtidens vuxenutbildning. I enlighet med beslutet om vuxnas lärande, som vi fattade i denna kammare i samband med den proposition som kom för några år sedan, vet vi nu att det byggs och att vuxenutbildningen utvecklas runtom i landet. Det är inte längre en kommunal fråga att bara bedriva en egen vuxenutbildning. Parallellt med detta har det också, precis som vi skissade på när det gäller vuxnas lärande, byggts upp ett ansvar för hjälp, stöd och vägledning i vuxenutbildningen. Det är en lång rad utbildningsanordnare som hjälper kommunerna med detta.

Vi ser nu mötesplatser som lärocentrum, som Britt-Marie Danestig nämnde här, som växer upp som svampar ur jorden. Flexibelt lärande stimuleras genom möten mellan kommunen, den lokala arbetsförmedlingen, försäkringskassan, arbetsmarknadens parter, högskolan på orten, yrkesutbildningar, hantverksutbildningar, folkbildningens organisationer och en mångfald av utbildningsanordnare. Detta bidrar till att ansvariga för utbildningen på det lokala planet nu blir allt styvare på att värdera det som den enskilde har med sig i ryggsäcken av tidigare kunskaper och lärdomar. Detta kan i sin tur naturligtvis leda till ett bättre vägledningsstöd som ger möjlighet att fullt ut använda sig av ett flexibelt lärande där flera studieval kan göras parallellt och på så sätt snabbare och smidigare leda fram till ett nytt arbete eller ett utvecklat arbete.

Det tror jag också nu bidrar till en ökad förståelse för att just kunskap och lärande kan hämtas in på andra arenor än i det formella lärandet.

Fru talman! Det är inte särskilt många nyheter i de reservationer som vi i dag ska behandla. Det betänkande vi ska ta ställning till innehåller i stort sett samma yrkanden som vi har hanterat här tidigare. Jag ska ändå kommentera några av dem.

Jag börjar med kravet på rättighetslagstiftning som har kommit tillbaka flera gånger. Det gäller en rättighetslagstiftning för gymnasieutbildning. Min fråga till er som står bakom den reservationen är: Vad blir konsekvenserna och kostnaderna? Det finns inte ett ord i er reservation eller något annat material som visar hur ni ser på detta.

Kravet på vuxenutbildning hos annan anordnare än kommunen är också något som har kommit tillbaka flera gånger. Ni argumenterar för att skälet skulle vara att man ska kunna lösa betygssättningsfrågan. Detta säger ni samtidigt som vi vet att Skollagskommittén föreslagit att lärare vid entreprenad får utföra myndighetsövning. Det är ett förslag som jag sympatiserar med.

Det är ett problem och en svårighet som har funnits där det nu finns ett konkret förslag från Skollagskommittén. Det kan vi se fram emot. Jag tror att det också kommer att finnas med från regeringen.

Vem tar ansvaret i er modell? Varför förfäktar ni fortfarande den modellen? Där skulle ju inte kommunerna längre ha det samordnande ansvaret för vuxenutbildningen. Vem ska då ha det?

Jag har en fråga till Moderata samlingspartiet. Vi vet att ni inte ville ha något kunskapslyft. Vi vet att ni vill beskära folkhögskolans fria ställning genom att inrätta ett särskilt anslag för vad ni kallar vuxnas yrkeskvalificerad utbildning som skulle omfatta KY och folkhögskoleutbildningarna. När ni säger att vi satsar för mycket på icke universitetsbunden vuxenutbildning måste det väl innebära att ni egentligen tycker att vår nivå på vuxenutbildning i dag är för hög. Eller vad döljer sig bakom de orden?

Jag förstår inte hur ni har tänkt er att klara framtidens rekrytering till yrkeskvalificerad utbildning, något som ju är oerhört angeläget för oss. Det har antytts i debatten från flera håll att vi inte skulle stå för detta och tycka att det är viktigt. Vi är nu på väg att klara målet varannan i en årskull in i högskolan. Samtidigt vet vi att det är väldigt få vuxna av en ungdomskull som växer upp som kan gå från ungdomsskolan ut i ett arbete. För 15 år sedan var det varannan. I dag är det kanske två av 100.

Man måste alltså se till att vi vid sidan av högskoleutbildningen bygger upp och stärker yrkesutbildningarna. Men det måste finnas en rekrytering in i detta. Med tanke på det är Moderata samlingspartiets inställning märklig. Man gör gång efter annan angrepp på den breda vuxenutbildningen, som om det skulle gå att klara framtidens rekrytering med det. Så är det ju inte.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till förslaget i betänkande UbU8 och delvis till motionerna 366 yrkande 3 och 391 yrkande 15, och i övrigt avslag på samtliga reservationer och motioner.

Anf. 25 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Ett gott förslag blir ju inte sämre bara för att det upprepas flera gånger här i kammaren, snarare tvärtom. Någon gång kanske droppen urholkar stenen.

Jag vill ställa en fråga till Nils-Erik Söderqvist när det gäller de invändningar mot svenska för invandrare i annan regi som man kan hitta i betänkandet.

Varifrån kommer motståndet mot att ge alla människor som kommer till vårt land rätten att fritt välja vem som ska undervisa dem i svenska för invandrare? Varför avvisar ni konsekvent den tanke vi för fram på sfi-check? Jag förstår inte varför man gör detta så konsekvent. På något vis måste vi ju ta intryck av den debatt som har rasat i vårt land under de senaste åren. Vi har kunnat läsa en mängd artiklar i medierna och vi har

kunnat ta del av en mängd rapporter som samfällt konstaterat att sfi-undervisningen inte fungerar tillfredsställande. Det vill jag ha svar på.

När det gäller det Nils-Erik tog upp angående vår syn på Kunskapslyftet vill jag säga att det ju inte är någon hemlighet att vi inte tyckte att det var någon bra konstruktion. Det är ingen hemlighet att vi föreslog andra modeller. Vi tycker inte att det finns någon anledning att sätta upp procentmål på det sätt som Nils-Eriks parti tycker. Vi ser gärna att fler människor söker sig till högre utbildning, men att fastslå ett femtioprocentmål är inte särskilt vettigt, anser vi.

Jag vill ha svar på detta först, så kan vi ta den andra debatten sedan.

Anf. 26 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Tobias Billström valde att inte svara på min fråga. Han sade bara att det inte blir sämre för att det upprepas flera gånger. Det kunde ändå vara roligt att få svar på vad det är som gör att ni har tagit den här ställningen.

När det gäller sfi har vi en märklig situation. Vi har tagit ett initiativ som har lett till att vi har fått en förändring av sfi-undervisningen. Det gjorde vi i samband med Vuxnas lärande. Det gjorde vi utifrån beskrivningen av resultat och bekymmer med sfi. Vi var samfällt överens om att något måste göras.

Nu finns det tre möjligheter med olika kursuppläggningar som ska möta vars och ens behov. När vi har gjort de förändringarna fortsätter ni att prata om det resultat som fanns innan. Det tycker jag är ett märkligt sätt att arbeta med de här frågorna.

Vi har inte bara nöjt oss med de förändringarna. Det har fortsatt med en utredning som har varit på remiss och bereds i Regeringskansliet. Vi kommer att se ytterligare förändringar.

Det vore bra att få svar på frågan vad det är som gör att ni har intagit den ställning ni har när det gäller Kunskapslyftet och vuxnas lärande. Man kan gå efter annan se i era dokument att ni vill se en lägre nivå. Hur ska ni klara rekryteringen in i yrkesutbildningen, som ni själva säger är viktig? Hur ska ni klara bristyrkena i framtiden? Utan Kunskapslyftet hade vi haft en mycket besvärligare situation i dag. Många av dem som i dag har gått via Kunskapslyftet finns i dag i högskolan eller har passerat högskolan ut i arbete just i bristyrkena.

Anf. 27 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag noterar att det inte blev något svar från Nils-Erik på den här frågan. Folkhögskolorna och det nya konto som vi har tillskapat, som vi kallar Vuxnas utbildning är en teknisk konstruktion. Vi väljer att göra det därför att vi anser att det i dag finns alldeles för många olika studiemedelsformer, och det har funnits behov att klargöra hur det är konstruerat. Vi väljer därför att sammanföra dem till ett enda studiemedel som vi kallar Vuxnas utbildning.

Nils-Erik undvek frågan om sfi-konto genom att hävda att man nyligen har planerat en reform av sfi. Det ger ju inte svar på det som är den grundläggande problematiken. Varför ska man fortfarande förvägra de enskilda människorna rätten att välja utbildningsanordnare? Det var det som var den springande punkten i frågan jag ställde. Det var inte kon-

struktionen i övrigt eller att man hela tiden ska utreda sfi. Det var den enkla frågan: Vad ligger bakom ert motstånd i den här frågan?

Vi är folkhögskolornas bästa vänner, skulle jag vilja påstå. Vi anser att det är den fulländade skolpengen i verksamhet. Det är precis så vi vill ha skolan konstruerad. Vi tycker att det är ett jättebra system. Det finns ingen anledning att minska detta vare sig ekonomiskt eller till antal platser.

Man måste däremot fundera över om det är rimligare att vända sig till landets befolkning, till dem som vill utnyttja denna möjlighet, och säga: Här har vi ett studiemedelssystem. Varsågod och utnyttja det bäst ni vill, men här finns i varje fall en tydlig bas.

Eller är det vettigare att göra som ni gör, att hålla oss med 15 olika former, där det är väldigt svårt att se var det ena slutar och det andra börjar? Det är ett oerhört tillkrånglat system för studiemedel för vuxna som vi i dag har i Sverige.

Anf. 28 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Fru talman! Tobias Billström ska få svar på frågan om kontona. Vi har aldrig trott att lösningen för att få bättre kvalitet i sfi-undervisningen och för att ge den enskilde ett bättre stöd skulle vara ett konto. Lösningen är naturligtvis att se till att vi får en ordentlig kvalitet på sfi-undervisningen och att vi möter vars och ens behov, precis som jag redogjorde för alldeles nyss. Sedan måste man också kunna koppla detta bättre till arbetslivet på flera olika sätt. Därför ser jag fram mot det som kommer från den utredning som har arbetat och den beredning som fortfarande arbetar. Men sfi-konton är inte lösningen. Därför skiljer sig våra uppfattningar, Tobias Billström. Så är det.

Det som Tobias Billström berörde om folkhögskolan har koppling till det som fortfarande är obesvarat, alltså det märkliga ställningstagandet som ni har gjort. Ni är inne och tafsar på folkbildningens frihet, därför att vad folkbildningen står för, tillsammans med annat, är en bred kunskapsyn som skapar förutsättningar framför allt för vuxna människor att delta i växandet, vilket är så oerhört viktigt för att sedan orka gå vidare till exempelvis yrkesutbildning. Om man då ska styra detta och ta ifrån folkbildningen dess frihet, då snävar man in och eftersträvar någon sorts konstlad effektivitet som blir missriktad. Det är oerhört bekymmersamt och farligt. Men framför allt hade vi inte klarat och kommer inte att klara rekryteringen om vi inte hade haft Kunskapslyftet och om vi inte fortsättningsvis satsar så stora volymer som vi nu gör på ett fortsatt lärande.

Anf. 29 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Den ideologiska skillnaden mellan socialdemokratin, som vill ha in alla i samma fack på samma tid, på samma sätt, på ett enda sätt och oss kristdemokrater, som i stället vill se en mångfald i utbildningssektorn även för de vuxna, är ganska tydlig.

Nils-Erik Söderqvist verkar en smula brydd över att vi kristdemokrater kommer med våra uppfattningar och våra krav. Men vi har upptäckt att vi ropar, vi ropar och vi ropar, men det verkar som om ingen hör, ingen hör och ingen hör. Då kan det till slut bli så att det även hos socialdemokratin trillar ned någonting, och sedan händer det någonting. Vi ser ett exempel på det i dagens betänkande när Socialdemokraterna visserli-

gen något motvilligt men dock är med på att det behövs någon form av översyn och någon form av åtgärd när det gäller den eftergymnasiala yrkesutbildningen. Uppenbarligen ska det ropas ordentligt för att Socialdemokraterna ska höra.

Min fråga till Nils-Erik Söderqvist handlar om detta resonemang i dess förlängning när det gäller yrkesutbildning. Vi kristdemokrater vill ha en yrkeshögskola som är av högkvalitativt snitt och som samlar de erfarenheter som finns i olika yrkesutbildningar. Därför vill jag fråga om Nils-Erik Söderqvist är beredd att tänka den tanken och om han är beredd att låta yrkesutbildningen få det hem som är värdigt den.

Anf. 30 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Herr talman! Torsten Lindström frågade mig om yrkesutbildningarna. Låt mig då först bara säga att vi anser att det är oerhört angeläget att lägga ned kraft på hur vi ska kunna forma framtidens yrkesutbildning. Men jag är angelägen om att säga att vi samtidigt ska vara klara över att det sker en oerhört stor expansion och utveckling på detta område, och den ska följas nogsamt. Man måste också veta vad det är i just friheten hos de respektive yrkesutbildningarna som måste finnas kvar.

Sedan håller vi med om, vilket naturligtvis framgår av betänkandet, att det är bra att få en bild av hur det ser ut just på de punkter som vi har ställt oss bakom. Men jag tror att det är för tidigt att låsa fast exakt hur yrkesutbildningarna ska se ut. Jag tror att mångfalden och det som nu händer ger klokskap och erfarenheter som är viktiga.

Torsten Lindström sade att vi lyssnar dåligt och att det är därför som han upprepar. Men jag lyssnade väldigt noga, men jag hörde inga argument för och inga förklaringar till att en rättighetslagstiftning skulle vara så väldigt bra. Inte heller hörde jag några argument för att ett samlat kommunalt ansvar skulle vara bra, inte heller hörde jag hur man skulle lösa ansvarsfrågan. Det bekymrar mig att det inte finns någon genomtänkt syn på detta.

Anf. 31 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Det kom inget konkret svar från Nils-Erik Söderqvist på frågan om yrkeshögskola och yrkesutbildning, inte ett enda konkret ord. Vi kristdemokrater vill ha ett flexibelt system. Nu hyllar Nils-Erik Söderqvist plötsligt mångfalden. Det var en nyhet. Det ska bli oerhört intressant att se vad det leder till konkret.

Vi vill ha en mångfald där människor har möjligheter att under livets gång ändra inriktning, byta väg i livet. Det ska finnas ett generöst system med en ordentlig mångfald. Men vi ska också ha en yrkesutbildning och ett utbildningssystem som svarar upp mot de behov och de krav som finns från arbetsmarknaden.

Bristen på yrkesutbildad arbetskraft är ett av de största tillväxthindren, och Socialdemokraterna har plötsligt börjat tala så mycket om tillväxt även om vi som vanligt inte har sett så mycket än. Då borde till och med Nils-Erik Söderqvist kunna se att det här behövs konkreta åtgärder som vi inte bara kan sitta och vänta på, utan här måste det till något konkret och det snart.

Herr talman! Validering är en nödvändig metod för att fånga upp människors kunskaper. Socialdemokraterna har löst detta genom att till-

sätta en delegation. Min fråga till Nils-Erik Söderqvist är på vilket sätt han tror att en ny myndighet, inte i Stockholm eller i Hässleholm men likväl en myndighet, ska kunna hjälpa de människor som verkligen har behov av att få kunskaper validerade, beräknade på ett bra sätt så att de kan komma vidare i sina liv utbildnings- och yrkesmässigt.

Anf. 32 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Herr talman! Torsten Lindström, jag ska börja med att besvara din sista fråga om validering eftersom du tog upp den även i ditt inledningsanförande.

Myndigheten är inte det enda verktyget, långt därifrån. I mitt anförande talade jag om hur oerhört viktigt det är att man nu kan se en ökad kompetens utifrån lärcentrum och utifrån samverkan i kommunerna. Man börjar nu verkligen att ta hänsyn till det som människor har med sig i ryggsäcken från tidigare kunskaper och lärande. Det menar jag är det allra starkaste.

Men vad Valideringsdelegationen framför allt ska göra är att understödja den här utvecklingen på en lång rad sätt med åtgärder. Där tror jag, och vi har andra liknande erfarenheter, att väldigt mycket kan bli positivt.

Sedan ska jag också vara sjyst och försöka svara på frågan om yrkesutbildningarna och högskolan. Vi delar inte uppfattningen att man ska samordna detta under en hatt. Vi menar att yrkesutbildningarna, KY, har en oerhört bra utveckling, ett bra resultat och en bra kvalitet. Man kan bara titta på hur stor andel av dem som har deltagit i dessa utbildningar som har gått rakt in i arbete. Då ser vi att detta har varit oerhört värdefullt. Kvaliteten är bra, och det är en flexibel utbildning. Det innebär inte att man stänger dörren för andra former av yrkesutbildningar i framtiden. Vi vet också att det på högskolan har öppnats upp möjligheter för en yrkesinriktad utbildning.

Det finns en stor flod av vägar och möjligheter. Att benämna det en renodlad högskoleutbildning rakt över, om vi fattat era tankar rätt, tycker vi är fel.

Anf. 33 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Det var en mycket blomstrande beskrivning av vuxenutbildningen vi fick från socialdemokratiskt håll. Om det är så bra och vi har det så fantastiskt vill jag först fråga: Hur kommer det sig att vi har fått reda på katastrofen med unga som står utanför?

Det är en före detta socialdemokratisk partisekreterare som har utrett frågan. Han har kommit fram till en mycket dystert bild. Det finns en stor grupp ungdomar som inte arbetar, inte studerar, inte är sjuka och som inte har någon plats i samhället.

Vår vuxenutbildning är stimulerande, öppen, flexibel och skapar väldigt mycket kunskap. Hur kommer det sig att vi har några tiotusen unga människor i åldern 16–24 år som hänger utanför livet?

Anf. 34 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag vill först till Ana Maria Narti säga att jag uppfattade hennes anförande för en stund sedan i talarstolen som ett lovord till vuxnas lärande, något som vi fattade beslut om här i kammaren för några år sedan. Jag är glad för det.

Ana Maria Narti talade sig varm för flexibiliteten. Hon talade sig varm för att möta vars och ens behov, och så vidare. Hon gjorde dessutom en resa och berättade om egna upplevelser av satsning på vuxenutbildning. Det är en del tankar som Moderata samlingspartiet borde ta till sig när man skriver om det ena och det andra.

Sedan vill jag säga till Ana Maria Narti att det skulle vara mig främmande att vara nöjd eller slå mig till ro. Varken jag eller någon i mitt parti kommer att göra det så länge vi har någon som står utanför och inte har möjlighet att vara med i samhället. Detta sagt med tanke på det Ana Maria Narti sade om dem som inte får chansen.

Det är precis just därför som vi satsade så starkt på Kunskapslyftet. Det var över 40 miljarder om man lägger till den studiefinansiering som fanns på den tiden. Det är också därför vi har lagt fast en nivå som ligger över det vi har haft tidigare på vuxnas lärande.

Vi får aldrig någonsin acceptera att det finns en enda människa som står utanför samhället och som inte får chans till en ny omstart i livet. Det är bara att instämma i detta. Det gäller att gå vidare och ha en bred och ordentlig uppslutning.

Herr talman! Det skulle vara glädjande om fler än Ana Maria Narti så lovordade vuxnas lärande och då inte minst från Moderata samlingspartiet.

Anf. 35 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att det föreligger ett litet missförstånd i tolkningen av mitt anförande. Jag lovordade den fantastiska alternativa utbildningsmöjligheten i Sverige på 70-talet. Jag försökte förklara att man har förlorat väldigt mycket sedan dess.

En av mina förklaringar är att det har blivit trögt och stelbent när man har samlat för mycket i kommunerna. Jag är övertygad om att vi behöver en mycket öppnare arena för utbildningen för vuxna för att kunna bli så flexibla som vi behöver vara.

Jag känner också mycket väl till den mycket lyckade formuleringen i den socialdemokratiska valkampanjen: Stolt men inte nöjd. Men den har blivit lite grann av ett skämt i dag på väldigt många områden när vi ser hur arbetslösheten växer och stora grupper riskerar att hamna i en utanförposition. Vi har en ganska så allvarlig situation framför oss.

Jag har en sista fråga. Den senaste integrationsrapporten för år 2003 berättar att en femtedel av de utrikes födda som studerar på grundläggande nivå redan har högskoleutbildning. Vad har de att göra där på grundläggande nivå?

Samma rapport säger att det finns högutbildade utrikes födda som är kvar i vuxenutbildningen efter fem–elva terminer. Tala om slöseri med människor, pengar, tid och med allt!

Anf. 36 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att svara på Ana Maria Nartis sista fråga.

Det är just därför jag mitt anförande talade om hur viktigt det är med validering och det som nu sker i lärcentrum och liknande. Det är klart att den som har med sig i ryggsäcken en lång rad av lärdomar och kunskaper inte ska behöva göra om det.

Det var också just därför vi för några år sedan fattade beslut om vuxnas lärande. Det är en oerhört flexibel möjlighet. Du ska kunna läsa in någonting du har missat på grundskolenivå eller gymnasienivå samtidigt som du läser kanske något ämne på högskolan eller läser någon del av en yrkesutbildning. Eller varför inte kombinera det med att du jobbar delvis på något sätt?

Herr talman! Den flexibilitet som Ana Maria Narti talar om ska finnas här. Det var därför vi lade fast den så tydligt. Det är därför vi i dag är rätt stolta över den ansatsen och det som vi har lagt där. Det är alldeles klart.

Vi antog detta i kammaren för några år sedan. Att gå från det till att säga att det inte finns skäl att komma tillbaka och göra justeringar och utveckla det vidare är långt. Vi har sagt att vi ska göra det. Vi ska komma tillbaka.

Det finns säkert anledning att göra det. Samhället förändras. Det finns skäl att ytterligare spänna bågen och göra kraftansträngningar på området.

Anf. 37 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! ”Hantverkarna märks inte förrän de är borta.” Denna tidningsrubrik berättar om en yrkesgrupp som håller på att försvinna. Om tio år har 100 000 hantverkare gått i pension, och vi har i dag dålig beredskap för att ersätta dem.

I utskottsbetänkandet kan vi läsa om hur 3,8 miljoner avsätts för försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna inom hantverksyrken. Det är bra. Men det handlar också om att vi måste få fram en attitydförändring inom utbildningsväsendet, ja, egentligen hos hela Sveriges befolkning.

Vi behöver få en allmän uppvärdering av handens kunskaper. Vi kan ta lärdom av vårt grannland Danmark där det är lika fint att vara VVS-tekniker som akademiker. Därför utfärdas varje år 30 000 gesällbrev i Danmark att jämföra med knappt 1 000 i Sverige. Det finns också några andra siffror. I Sverige är 1,7 % svenskarna i åldern 20–29 år i yrkesutbildning. Det europeiska snittet är 13 %.

Ja, vi har mycket att lära av Danmarks sätt att hantera hantverksutbildningen. Detta ville Johan Linander och jag få fram genom att i vår motion peka på möjligheten att låta Skåne under tre år bli ett försöksområde för hantverksutbildning. Det är en utbildning i nära samarbete med näringsliv, branschföreträdare, parterna på arbetsmarknaden och de danska motsvarande aktörerna.

Motionen avstyrks, men jag vill passa på att inbjuda riksdagens ledamöter till ett samtal kring behovet av hantverksutbildningar. Platsen är socialutskottets sessionssal onsdagen den 14 april kl. 13.00–15.30. Då kommer stiftelsen Skånes hantverks- och yrkescentrum att informera om nya spännande förslag till hantverksutbildning. Man kommer bland annat att berätta om en ny gesällutbildning som ska hjälpa skånska mjölkbönder att få tag i djurskötare. Det är en utbildning som passar bra för invandrare med jordbruksbakgrund. Nu är de första gesällerna på väg ut till gårdar som kan bli deras framtida arbetsplatser. Detta projekt omfattar 20 platser. Fyra dagar i veckan är det utbildning på gårdarna. Den femte dagen går gesällerna på något av Skånes naturbruksgymnasier.

Herr talman! Filosofen Seneca sade om den tidens skola: Tyvärr lära vi icke för livet, utan för skolan. Den kritiken kan ibland passa in på vår tids hantverksyrkesutbildningar. Utan att förringa betydelsen av kunskaper i engelsk grammatik så tror jag att billackeraren och VVS-teknikern behöver annat med sig i bagaget för att klara av att utöva sitt yrke. Det behövs mer tid ute i företagen, mer kontakter mellan skola och företag och bättre stöd till handledarna på företagen. Företagen är inte ovilliga att ta emot lärlingar, men det behövs mer information från utbildningssidan.

Jag ska säga något om våra invandrades hantverkskunskaper. För några år sedan kom en man till mig och sade: Jag jobbar gratis hos dig bara jag slipper ifrån alla dessa kurser som jag tvingas gå för att kunna försörja min familj. Mannen var kosovoalban. Han var utbildad ingenjör och bilmekaniker. Han hade bott i Sverige i fem år. Han talade bra svenska. Men hans vilja att arbeta och hans grundkunskaper från hemlandet hade inte tagits till vara. Tänk vilken möjlighet det finns hos alla dessa invandrare som ofta har en gedigen yrkesutbildning från sitt hemland! Här behövs praktikplatser hos hantverkare och företag. Jag tror att de går att ordna, men vem tar egentligen ansvar för detta? Är det socialtjänst, skola, arbetsförmedling eller Migrationsverket? De måste samarbeta mer.

Det behövs mer av kreativitet inom hantverksutbildningen. I dag kan en murare utbilda sig till ekonom, men för en ekonom är det svårare att utbilda sig till murare. Vårt land har fina hantverkstraditioner. Ska vi kunna möta den förväntade bristen på yrkeskunnigt folk så måste vi få en gymnasieskola med lärlingsutbildning men också en vuxenutbildning som vänder sig till dem som är något äldre och vill gå in i ett hantverksyrke.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

9 § Kränkande behandling i skolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU9
Kränkande behandling i skolan.

Anf. 38 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Mobbning är en skala av situationer som inleds med utfrysning och gliringar och som kan sluta med våld och misshandel om ingenting görs för att hindra det. Det finns en systematik och en ojämlikhet i maktförhållandena. Det sociala klimatet på många av våra skolor behöver omstruktureras.

Min bedömning är att mobbningen har tenderat att förgrovas de senaste åren. De som mobbar andra är därtill överrepresenterade i brott och drogmissbruk senare i livet. Därför ligger det i allas intresse att tidigt stoppa varje tendens till mobbning och kränkning.

Mobbningen är ett av Sveriges största välfärdspolitiska misslyckanden. 100 000 barn beräknas vara mobbade i svenska skolor. Hundratu-

sentals föräldrar, syskon och övriga anhöriga är också berörda. Det kanske är bortåt en halv miljon svenskar som vardagligen kommer i kontakt med och lider av mobbning och kränkningar i skolan. Jag tror att den förälder som aldrig har funderat på hur barnen accepteras i skolan är fullständigt unik. Det behövs därför insatser för att förebygga mobbning och kränkningar, för att tidigt upptäcka och stoppa mobbning och kränkningar och för att stärka elevens rätt i lagen när saker hanteras fel eller inte hanteras alls, inte minst därför att det här sätter press på skolpolitiken att förbättra arbetet mot mobbning.

Politiken har ett betydande ansvar. Barn åläggs via skolplikten att vistas i en miljö där politiken inte kan garantera deras trygghet och säkerhet. Men politiken har också ett ansvar för att bevisa att effektiva metoder mot mobbning faktiskt inte används i dag, vilket för mig är en fullständig gåta. Gemensamt för alla regeringens förslag och projekt om mobbning är nämligen att de saknar forskningsstöd. Så var det med Tillsammansprojektet och så är det med Myndigheten för skolutvecklings arbete. Det räcker inte med att vilja väl, men det är nödvändigt att vilja väl. I den senaste redovisningen av antimobbningsprogram som finns från myndigheten sägs uttryckligen att avsikten inte är att värdera kvaliteten i de olika program mot mobbning som speglas i skriften. Det är fullkomligt bakvänt. Hur kan man utveckla skolan utan att utvärdera metoderna som skolan använder?

Jag påstår att regeringen inte förstår vad mobbning är eller hur den fungerar. Senast visade det sig när skolminister Östros försökte göra mobbningen till enbart en fråga för diskrimineringslagstiftningen. Det är liktydigt med att reducera mobbningen till någonting annat än den är. Diskriminering är i sig allvarligt, men mobbning är ett mycket vidare problem. En utvidgad diskrimineringslagstiftning kommer inte att ge tillräckligt stor effekt mot mobbningen. Vi vet att Östros vill se kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder som kriterier i lagstiftningen. Diskriminering handlar om att ogynnsamt särbehandla någon. Men här uppstår problem. Om en tjej mobbas på det sättet att hon kallas för hora till exempel så kan det straffas enligt lagstiftningen. Men om hon i stället pekats ut som dum, ful, tjock eller värdelös är den nya lagen tandlös.

Fokus ligger alltså fel. Det skolan måste reagera emot är varje gång som någon tas ifrån sitt människovärde. Vi vet att mobbningen skulle kunna halveras på ett par år om alla skolor använde de existerande forskningsbaserade åtgärdsprogrammen. I antal skulle det innebära att 75 000 barn, om man inkluderar både dem som är offer och dem som är förövare, skulle kunna befrias från mobbningen. Men vi vet också att bara enstaka skolor – i alla fall mycket få – i vårt land använder de här programmen.

Kontrasten är därvid mycket skarp mot Norge. Där ges alla skolor inom ramen för ett femårigt projekt tillgång till kunskap och utbildning om forskningsbaserade åtgärdsprogram. Det är nu mer än 400 skolor som deltar. Insatsen är mycket billig; den kostar 3–4 miljoner kronor per år för staten och därtill lika mycket i forskningspengar.

Vad ska vi då göra?

Först och främst måste kunskap om forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning och kränkningar snarast börja spridas också till

Sveriges alla skolor. Svenska barn borde därvidlag ha samma rättigheter som norska. Vi vet också att samtidigt som vi ser den här mycket goda effekten av forskningsbaserade åtgärdsprogram så visar utvärderingar att de hemmagjorda programmen på en skola till och med kan bidra till att öka mobbningen med en tredjedel. Man måste alltså veta vad man gör.

Det andra vi bör göra är ge Myndigheten för skolutveckling, som den i dag heter, i uppdrag att löpande låta forskningsmässigt utvärdera och verifiera kvaliteten i olika åtgärdsprogram. Genom att agera på det viset kan en lista med dokumenterat fungerande program upprättas, kunskap samlas in och utbildning erbjudas för att höja skolans kunskapsnivå om mobbning.

Det tredje steget blir att samtliga landets skolor bör använda något av de forskningsbaserade kvalitetscertifierade åtgärdsprogrammen mot mobbning. Då vet vi att skolans lägsta nivå höjs.

Det fjärde är att våldsbrott i skolan bör polisanmälas av skolan. Det är en politisk uppgift att markera detta. Annars sviks barnen två gånger: först genom att de utsätts för våld i vad som borde vara en trygg miljö och sedan genom att de själva får ta tag i situationen. Hittills har det varit så, herr talman, att majoriteten av våldet i skolan har fått polisanmälas av barn och föräldrar själva, inte av skolan.

Det femte vi behöver göra är att se till att stärka elevens rätt i skollagen. Vi ser att såväl skollag som läroplan är tydliga i att mobbning inte ska förekomma. Däremot sägs ingenstans i dagens regelverk vad skolan bör göra för att hindra att det förekommer.

En erfarenhet vi kan dra av de senaste årens domstolsutslag, när enskilda elever har stämt sina kommuner för bristande insatser mot mobbning, är att närmast varje insats i dag anses tillgodose lagens krav.

Skollagen har ändrats från att skolan ska särskilt bemöda sig om att hindra våld och mobbning, till att skolan ska aktivt motverka våld och mobbning. Det är förvisso bra, men det stärker verkligen inte alls barnets rätt tillräckligt mycket.

Det är nämligen inte skollagen som används i de uppmärksammade fall som går till domstol. Det är inte en tillämpbar lag i domstol, utan det är i stället skadeståndslagen som får användas. Skadeståndslagen ställer helt andra och mycket lägre krav på skolans agerande.

Därför menar vi att lagen måste ändras så att en elevs rätt att juridiskt ställa skolan till svars när skolan genom underlåtelse eller aktiva handlingar kränkt elevens rättigheter förs in i lagen. I lag eller förarbeten måste det förtydligas vilka krav samhället ställer på skolans arbete för att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning.

Hovrätten menade i det uppmärksammade Grumsfallet att det emellertid inte rimligen kan krävas att en kommun för att undgå skadeståndsansvar också i realiteten ska lyckas hindra all mobbning från att uppkomma eller att stoppa varje form av pågående mobbning.

Högsta domstolen resonerade på precis samma sätt: Skolan ska ha gjort vad rimligen kan begäras. Det kan inte ställas något reservationslöst krav på att åtgärderna varit framgångsrika. Detta står i direkt strid med läroplanen. Det görs klart att mobbning inte ska förekomma alls.

Men civilrättsligt, som är den enda möjlighet en elev har att få sin sak prövad, kan det i dag inte krävas av kommunen att mobbning inte förekommer. Inte ens tillsynen av skolan spelar någon som helst roll. Skolan

i Grums hade fått kritik för sina insatser av Skolverket, men det menades vara irrelevant i domslutet.

Hovrätten menade också att det inte finns och heller inte funnits någon helt enhetlig modell för arbete mot mobbning. Därför finns det heller ingenting att jämföra skolans agerande med.

Då blir det till slut så att vad skolan än gör för insatser, oavsett om de är effektiva eller om de är totala skott i mörkret, accepteras de som en tillräckligt åtgärd, därför att dagens lagstiftning har brister.

Det är just därför vi moderater kräver att kraven måste förtydligas. Skolan kan alltså i dag i okunskap vidta åtgärder som till och med förvärrar mobbning men komma undan ansvar eftersom den gör någonting alls. Så kan vi inte ha det. Det är helt uppenbart att arbetet mot mobbning inte är färdigt utan bara har börjat.

Jag noterar att den så kallade Skolansvarsutredningen för fram tankar som går precis i den riktning som vi moderater fört fram i kammaren under ett antal år och som regelmässigt avvisats av majoriteten.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 1 av Moderaterna.

Jag vill också säga att tragedin med mobbning – att 100 000 barn löpande får reda på att de inte duger till, att de inte är någonting värda, att de kränks, att deras framtidsmöjligheter stängs när självförtroendet körs i botten – förstärks av att det finns åtgärder som kan vidtas men som majoriteten i riksdagen helt enkelt bara väljer att avstå från. För oss är det inte acceptabelt. Barnets rätt måste stärkas.

Anf. 39 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till reservation 24. Jag står naturligtvis bakom Folkpartiets samtliga reservationer, men då tiden är knapp och med hänsyn tagen till mitt rykte bland de andra ledamöterna i kammaren och ledamöternas helgfarande nöjer jag mig med att yrka bifall enbart till reservation 24.

Folkpartiet liberalernas skolpolitik är en politik som grundar sig på att vi vill höja kvaliteten och skapa en tydlig utvärdering och en god arbetsmiljö i skolan.

När jag nu står här i riksdagens talarstol är det väldigt skönt att veta att det var just dessa saker som mina klasskamrater på gymnasiet absolut tydligast uttryckte var det som behöver förbättras i skolan och det som de mest av allt värdesatte. Även om det är endast tre år sedan jag lämnade gymnasiet vet jag genom ett antal skolbesök att det är dessa saker som elever fortfarande tränar och suktar efter ute i dagens gymnasieskola.

I dagens debatt är det åtgärder för en god arbetsmiljö som står i skottgluggen, alltså sådant som rör kränkande behandling mer specifikt. På detta område, liksom på andra områden inom skolpolitiken, finns det en konflikt, får man ändå säga, mellan regeringen och Folkpartiet liberalerna, mellan mesig flummighet och ansvarstagande, mellan att tvinga mobboffer att flytta och att flytta mobbare, mellan dem som blundar för problemen och dem som vågar se dem rakt in i vitögat. Det är också en ideologisk skillnad mellan socialism och liberalism. Jag kan dra fler paralleller.

Nu måste vi sätta en gräns. Samhället ska inte tolerera mobbning. Unga tjejer ska inte behöva utstå förnedrande språkvald. Invandrade

elever ska inte trakasseras i skolan. Lärare och elever ska inte behöva misshandlas.

De 130 000 elever som enligt Barnombudsmannens beräkningar mobbas varje dag i skolan, eller utsätts för mobbning under sin skoltid, och bär dessa sår med sig i själen ska inte behöva utsättas för detta.

Jag vill dra en gräns här. Vi i Folkpartiet liberalerna vill resa en mur mot mobbningen, och den ska byggas i tre viktiga etapper. Här kommer nu ett antal konkreta förslag, som regeringen har varit väldigt senfärdig att genomföra. De socialdemokratiska representanterna i kammaren kan fatta pennan.

När det först gäller förebyggande åtgärder behövs det fler speciallärare och extra stöd för de elever som behöver det. Det krävs också stöd med läxhjälp och så vidare, för att elever som behöver extra stöd ska känna att skolan är betydelsefull. Det krävs undervisning om förtryck som fascism, kommunism och religiös intolerans har fört med sig. Det krävs att man arbetar med attityder och normer för att ta avstånd från till exempel sådana saker som en sexualiserad och förråad kvinnoanalys.

Det krävs att skolan har ett tydligt budskap om att det inte är tufft eller fräckt att vara taskig mot sina skolkamrater eller att strunta i skolan. Skolan ska vara meningsfull för dem som går där. Det är den viktigaste förebyggande åtgärden mot mobbning. De elever som mobbas är väl de som har tappat greppet och inte ser en framtid framför sig. Därför ingår också att stävja skolket bland de förebyggande åtgärderna.

När vi sedan kommer in på de aktiva åtgärderna, när mobbning inträffar, ska naturligtvis alla brott som begås i skolan polisanmälas. Skolan ska inte vara någon fristad för brott. Det ska finnas ett tydligt ansvar för skolan att snabbt sätta in åtgärder och se till att information går ut till föräldrarna. Skolan ska också, ytterst genom rektorerna, kunna få ökade befogenheter att verkligen ta i med hårdhandskarna mot mobbningen.

Det är naturligtvis så – jag tror att de flesta i skolan tycker det, men regeringen verkar inte vilja ta till sig det – att det är mobbarna som ska flyttas från skolan när det har kommit till så grova fall att det blir nödvändigt. Det ska inte vara mobboffren som tvingas bort från sin skola. Detta borde vara en självklarhet. Också gäng som mobbas ska kunna splittras upp för att man ska kunna komma till rätta med problemen.

När det sedan gäller de uppföljande åtgärderna, som är den sista etappen i det här murbygget mot mobbning, krävs det naturligtvis stöd för mobboffren, så att de kan komma tillbaka till skolmiljön. Men det behövs naturligtvis också åtgärder för att förändra mobbarens beteende. Skadestånd ska också kunna utkrävas från kommunen av den som har utsatts för mobbning.

Regeringen vill inte genomföra alla dessa åtgärder, men vi liberaler vill ge skolan verktygen för att kunna pressa tillbaka mobbningen. Det krävs hammare, spik och brädor om man ska kunna bygga någonting över huvud taget, och det krävs förebyggande, aktiva och uppföljande åtgärder för att man ska kunna bekämpa mobbning i skolan.

Anf. 40 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Tyvärr och åter tyvärr är kränkande behandling av elever i våra skolor ett återkommande debattämne för oss i utbildningsutskottet. Trots att frågan har diskuterats och uppmärksamats på olika

sätt under åren kvarstår det dystra faktum att problemet fortfarande är enormt. Flera andra har talat om siffrorna här. Jag upprepar inte dem. Men hundratal barn går varje dag till skolan med magont och huvudvärk därför att de vet vad som väntar av knuffar, sparkar, glåpord eller, kanske värst av allt, osynliggörande.

Det är en stor skam för alla oss som är vuxna att vi inte har lyckats komma till rätta med det här. Det är inte bara ett problem för skolan. Det är ett problem för hela samhället.

Grunden för hur vi förhåller oss till och bemöter varandra läggs tidigt i livet. Ett barn som får lära sig att känna tillit, får sina behov tillgodosedda och blir respekterat och älskat för att det är den det är kommer att ha mycket lättare att respektera och behandla andra väl. I första hand är det föräldrarna som kan ge barnen allt det, helt enkelt därför att de är de enda vuxna för vilka barnen inte är utbytbara. Förskollärare och lärare gör också strålande insatser, men det är omöjligt för dem att känna samma kärlek till barnen som föräldrarna gör. Därför är det nödvändigt att föräldrar får mer tid tillsammans med de små barnen. Kvalitet kan inte ersätta kvantitet när det gäller kärlekstid.

Långsiktigt är en satsning på föräldratiden den enskilt viktigaste åtgärden för att förebygga mobbning och kränkande behandling, men det behövs också många konkreta och omedelbara åtgärder för att stävja och förhindra den här negativa spiralen, som vi ser bara blir värre. Jag ska ta upp några av de förslag som Kristdemokraterna ensamma eller tillsammans med något annat parti eller några andra partier i riksdagen har lagt fram i det här betänkandet och som tyvärr har röstats ned av majoriteten.

För det första är det viktigt med tydliga signaler från den politiska nivån, oavsett vilket politikområde det handlar om. Men när det gäller kränkning och mobbning finns det bara en signal som är acceptabel, och det är noll tolerans. Varenda kränkande handling, varenda nedsättande omdöme, varenda antydning till mobbning måste leda till reaktioner från den vuxna som ser eller hör. Det här är lätt att säga men svårt att göra. Gå till er själva och fundera på hur många gånger ni själva ingriper när ni ser antydning till mobbning där ni rör er! Men om det här verkligen blev ett faktum både i och utanför skolan då skulle det gå att vända trenden, men för det krävs en nationell samling, grundad på en långsiktig handlingsplan som kan ge föräldrar och lärare och alla andra vuxna det civilturage att handla som krävs och som man får när man vet att man inte är ensam om att agera och att det faktiskt förväntas av en att agera. Ett sådant här initiativ till en nationell samling borde regeringen ta omedelbart, anser vi.

För det andra ska varje skola ha en handlingsplan för att förebygga och åtgärda mobbning. Så långt är allt väl. Men det handlar också om att använda den. Dessvärre tyder mycket på att handlingsplanen bara är en pappersprodukt som inte är förankrad hos alla som arbetar i skolan och som sällan eller aldrig uppdateras och utvärderas. Skolverkets tillsyn måste koncentreras på att ta reda på hur arbetet går till och inte på att handlingsplanen finns, som det verkar vara i dag.

För det tredje måste föräldrarna och skolans personal vara samarbetspartner och motparter. Det är viktigt att föräldrar och lärare drar åt samma håll när det gäller att hantera elever som trakasserar och kränker sina kamrater, och det kan man bara göra om man har kommit överens

om gemensamma regler och förhållningssätt. Därför är samverkan med föräldrarna innan någonting inträffar ett förebyggande arbete i sig. Vi kristdemokrater anser att ansvarskontrakt ska upprättas mellan elever, föräldrar och skolpersonal. I kontraktet ska det tydligt anges vad som förväntas av varje part för att skapa ett bra skolklimat men också vilket ansvar hon eller han har när en mobbningsituation uppstår.

För det fjärde måste lärarutbildning och fortbildning innehålla moment som behandlar och ger kunskap och färdighet när det gäller konflikthantering i allmänhet men också om hur konflikter och spänningar som kan uppstå mellan olika etniska grupper i samma skola kan hanteras och lösas. Ett tydligt och konsekvent arbete för att förankra den etik och moral som läroplanen ger uttryck för måste vara basen i det arbetet, och det här måste vara ett obligatoriskt inslag.

För det femte är det aldrig den som blir utsatt för kränkande behandling eller mobbning som ska behöva byta klass eller skola för att komma ifrån sina plågoandar – det är flera andra som har tagit upp det. Därför måste det vara tillåtet att splittra en grupp som mobbar genom att exempelvis flytta på ledaren. En omplacering kan dessutom leda till att den mobbade eleven får en chans att ändra sitt beteende när han eller hon hamnar i en ny miljö. Det är klart att det här ska vara en åtgärd som man tar till när andra försök har misslyckats, men det måste klart sägas att det ska göras när det är nödvändigt. I dag är det ofta den som blir mobbad och kränkt som får flytta på sig eller som till slut stannar hemma och vägrar att gå till skolan.

Sammanfattningsvis måste arbetet för att förebygga och förhindra kränkande behandling och mobbning pågå varje dag, år ut och år in. Skolan måste för alla vara den trygga och inspirerande miljö som är förutsättningen för utveckling och lärande. Den som är rädd och känner sig kränkt har varken ork eller lust att lära. Därför blir många andra åtgärder slag i luften så länge inte mobbningsproblematiken tas på allvar.

Jag yrkar bifall till reservation 14 under punkt 13.

Anf. 41 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Jag tror faktiskt att vi är väldigt överens i utskottet om att alla barn borde ha rätten att känna sig trygga och glada i skolmiljön. Varje gång ett barn eller en ung person utsätts för kränkande behandling är det faktiskt ett smärtsamt misslyckande för oss som vuxna.

Jag kan också hålla med om att klimatet i skolan har blivit tuffare. Det har det blivit för elever men också för lärare. Våldet har blivit råare. Elevernas språkbruk har definitivt hårdnat, och könsmobbingen har ökat. Det är tråkigt, tycker jag, att se hur pass utsatta unga tjejer är i skolmiljön. Som någon nämnde har varannan flicka blivit kallad för hora av sina kamrater. Detta är naturligtvis allvarligt för individerna, men det befäster också den könsmaktsordning och de förhållandena vi har i vårt samhälle.

Vi har i en motion tagit upp vikten av att det finns handlingsplaner för att man ska kunna förebygga sexuella trakasserier och av att riktlinjer för dessa tas fram. Vi har en reservation. På grund av tidsbrist tänker jag inte yrka bifall till den, men vi står givetvis bakom den.

Vi har funderat mycket på vad det egentligen är i samhället som har orsakat dagens situation. Det är inte lätt, men det finns några tänkbara

orsaker. Jag tror att man också måste diskutera dem, så att man inte bara hamnar på individnivån.

Många av problemen har sin grund i de strukturella problem som finns i samhället i övrigt, otrygghet, anonymitet och social segregation. Det är mycket påtagligt i dag än vad det var för 10 eller 20 år sedan.

Nedskärningarna inom skolans område i mitten av 90-talet med större undervisningsgrupper och ett minskat professionellt stöd från andra yrkeskategorier än lärare har bland annat lett till de problem som vi nu kan se. Elevhälsan fick under ett antal år kraftigt minskade resurser i väldigt många kommuner. Fortfarande saknas det skolsköterskor, skolpsykologer och kuratorer, något som har resulterat i att barnpsykiatri i stället nu är överbelastad. Det har i sin tur resulterat i att det är väldigt svårt att inom rimlig tid få möjlighet till behandling för ett barn med beteendestörningar.

Samarbetspartierna har under förra mandatperioden och även under den här tillfört kommunerna ytterligare ekonomiska resurser. Vi kommer att fortsätta att göra det under det som är kvar av den här mandatperioden. Det har inneburit att trenden när det gäller lärartätheten har vänt. Den ökar nu.

Kraven på skolorna har också skärpts. Jag tycker att det är bra att det finns en särskild utredare nu som har i uppdrag att ta fram förslag till lagstiftning om förbud mot diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder samt mot annan kränkande behandling inom skolväsendet. Vi kommer, vad jag förstår, ganska snart att få resultatet av den här utredningen. Då får vi väl ta ställning till om vi tycker att det är tillräckligt. Utredaren har också fått i uppdrag att se över om man ska överväga sanktioner genom skadestånd.

För mig är det allra viktigaste att kommunerna lägger ned kraft, tid och resurser på det förebyggande arbetet. Det är viktigare än att de i efterhand kompenserar unga människor för mänskligt lidande. Man måste komma ihåg att mobbningsproblematiken är komplex. Det finns inga enkla lösningar. Skolan kan inte ensam lösa alla problem som gör att barn och ungdomar far illa. Det måste man också vara medveten om. Men den får aldrig själv vara orsaken.

Det är självklart att skolan inte ska tolerera beteenden som inte accepteras i arbetslivet eller samhället i övrigt. Normer och regler måste vara tydliga för alla berörda. De ska tillämpas konsekvent. De måste utvärderas kontinuerligt och diskuteras med nya elever och föräldrar. Skolan ska alltid informera föräldrarna när det dyker upp problem i skolan. Det är också viktigt att föräldrar från andra kulturer får information om hur vi ser på barns rättigheter här i Sverige.

Elever, lärare, skolledare och föräldrar måste ha en gemensam insikt om den psykosociala miljöns betydelse. Forskaren Dan Olweus talar om fyra grundläggande principer för att motverka mobbning. Jag tror att det är fyra mycket goda principer. Han säger att det handlar om att

1. skapa en skolmiljö som kännetecknas av värme, positivt intresse och engagemang från de vuxnas sida,
2. skapa fasta gränser mot oacceptabelt beteende,

3. konsekvent använda någon form av icke-fientlig, icke-kroppslig sanktion mot en elev som bryter mot överenskomna regelsystem, och att
4. vuxna fungerar som auktoriteter.

De principerna, säger Olweus, är motsatser till de uppfostringsfaktorer som utvecklar ett aggressivt reaktionsmönster, nämligen kärlekslöshet, eftergivenhet och avsaknad av fasta gränser, men också användning av maktorienterade uppfostringsmetoder.

Vad kan vi då i riksdagen göra åt problemet med mobbning? Förutom att tillföra tillräckligt med resurser till skolsektorn har vi att besluta om lagar och förordningar som reglerar vad skolan ska göra för att ta till vara barns och ungdomars rättigheter, främja deras sociala fostran och förhindra kränkande behandling.

Man kan fråga sig om lagstiftningen är tillräcklig. Det kan man diskutera. Vi har i nuläget inte sett det som nödvändigt att kräva förändringar av lagstiftningen. Vi har ett förslag till ny skollag som vi förmodligen kommer att få presenterat för oss här i riksdagen. Vi tycker att den befintliga lagstiftningen borde erbjuda ett gott skydd för eleverna. Arbetsmiljölagen omfattar alla elever, vilket innebär att kommunen som arbetsgivare har ansvaret även för elevernas arbetsmiljö. På en skola är det rektor som är huvudansvarig. För att man ska ha kunskap om hur arbetsmiljön fungerar och om hur arbetsmiljökraven är uppfyllda fordras det en systematisk intern kontroll.

I dag har eleverna möjlighet att åberopa arbetsmiljölagen och aktuella föreskrifter vid hot, våld och trakasserier. Det är därför viktigt att skolorna ser till att elevskyddsombuden har de kunskaper som behövs, att de får den utbildning och den ledighet som behövs för uppdraget, vilket Vänsterpartiet har påtalat i ett antal motioner. Visserligen är elevmedverkan i skyddsverksamheten inte lagreglerad för elever i årskurs 1 till och med 6, men det finns inget hinder för en enskild skola att besluta om att även elever i de lägre årskurserna får utse skyddsombud.

Vänsterpartiet har också i tidigare motioner påtalat vikten av att skolorna för statistik över antalet skador, såväl fysiska som psykiska. Det är för att få ett bra underlag för utvecklingen av arbetsmiljöarbetet. Man måste ta reda på var och när eventuella trakasserier äger rum. Det har visat sig att den fysiska miljön har mycket stor betydelse. Det är viktigt att det finns bra rastaktiviteter och att det finns vuxna ute på rasterna. Det är alltså viktigt att vi intresserar oss för den här typen av miljöfrågor. Därför yrkar jag bifall till reservation 13 som just tar upp skolmiljöns utformning som en betydelsefull faktor i arbetet med att motverka mobbning.

Om vi tittar på vad socialtjänstlagen säger har alla anställda både i kommunala och enskilda skolor anmälningsplikt och uppgiftsskyldighet gentemot socialnämnden när uppgifter behövs för att göra en utredning om en underårig. Uppgiftsskyldigheten bryter alltid sekretessen.

Anmälningsplikten gäller när barn får illa i hemmet men också när det finns fara för barns hälsa utanför hemmet. Den gäller även när det finns anledning att ingripa på grund av barnets eget beteende. För att sociallagstiftningen ska kunna fungera behövs det en attitydförändring. Den måste betraktas som ett skydds nät som ska användas. Det är viktigt

Anf. 42 BIRGITTA SELLEN (c):

Herr talman! Det är dags att inse att mobbning kan ske var som helst, när som helst och hur som helst. Det finns mobbare, medlöpare, åskådare och offer. Det kan vara svårt ibland att i ett tidigt skede se att en elev blir mobbad, eftersom mobbarna ofta börjar på ett sätt som inte märks. Det kan handla om knuffar, att kasta mössan i en vattenpöl eller att kladda på den mobbades böcker.

Vad som helst kan utlösa mobbning: omoderna kläder, annorlunda hudfärg eller olika intressen. Innebär det att den som blir mobbad råar för det själv för att han eller hon är avvikande? Nej! Det är inte den som blir mobbad som är avvikande. Det är den som mobbar. Skulden får aldrig läggas på den som mobbas!

Vuxenvärlden måste ta sitt ansvar. Vi måste lyssna, ha ögonen öppna och säga till om vi ser att något är fel. Skolan ska tala om alla människors lika rättigheter och värde samt om tolerans gentemot medmänniskorna.

En nolltolerans mot våld och mobbning i skolan måste omedelbart införas. För att klara den målsättningen ska det framgå av skollagen att lärare och övrig personal som upptäcker mobbning ges skyldighet att rapportera till rektor för åtgärder.

Det är också viktigt att det förebyggande arbetet fungerar bra, att eleverna blir sedda. Det måste man arbeta med ständigt i skolan och inte bara på en temadag någon gång per år.

I en forskarutredning som heter *Skolan – en arena för mobbning* har man bland annat skrivit om att en ståndpunkt i mobbningsdiskussionen exempelvis är att en mobbare mobbar för att kompensera för en negativ självkänsla, i sin tur betingad av problematiska hemförhållanden.

Många skolor jobbar i dag i förebyggande syfte för att få bukt med det här med till exempel dramaövningar för att bygga upp elevernas självförtroende och för att träna elevernas empati, tolerans och respekt för varandra, så att de ska få förståelse för hur man behandlar sina medmänniskor. Ansvaret för att lära våra barn detta ligger givetvis inte bara på skolan utan dessa värderingar måste också finnas i lika hög grad hos föräldrar och alla vuxna i samhället.

Som jag nyss sade: När en elev mobbas får skulden aldrig läggas på den som mobbas. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar för att komma till rätta med mobbningen. Bland anmälningarna till Skolverket från elever och föräldrar är ett av de vanligaste klagomålen att skolan inte vidtar tillräckliga åtgärder.

I dag är det i princip upp till den enskilda kommunen att bestämma om den vill vidta åtgärder för att komma till rätta med mobbningen. Skolorna utarbetar handlingsplaner mot mobbning och kränkande beteenden, men hur ofta reviderar man de här planerna? Hur informeras elever och föräldrar om att det finns handlingsplaner?

Skolverket har tagit fram en skrift som heter *Tillsyn av kränkande behandling*, där man konstaterar att information till föräldrar om skolsituationen visserligen ges till hemmen men att den i vissa fall kommer

alldeles för sent. Det är viktigt att sprida kunskapen om att informationen måste komma fram i tid.

Utskottsmajoriteten anser att mobbningen är ett problem som ligger på kommunernas ansvar och att den inte ska lyftas ut från skolans övriga verksamhet. Det är ju i och för sig sant, men vi har sett exempel på att det finns skolor och kommuner som inte har tagit sitt ansvar fullt ut, och vi anser att det måste göras något åt detta. Centerpartiet anser därför att Skolverket bör få ökade befogenheter att kunna rikta vissa sanktioner mot kommuner som inte sköter sitt uppdrag.

Vi vill också att det ska stå klart att den huvudman som inte tar itu med mobbningen kan bli tvungen att ersätta eleven ekonomiskt.

Herr talman! Förutom mobbning förekommer det en mängd olika trakasserier och diskrimineringar i skolans värld. Det finns ingen lagstiftning som skyddar elever i grund- och gymnasieskolan mot trakasserier och diskriminering. Det finns sådan lagstiftning för studenter vid högskolor och universitet och för arbetstagare. Vi anser att det är rimligt att barn och unga ska ha samma skydd som vuxna.

Språkvåld och sexualiserat våld är ett annat problem som är kränkande för den som utsätts. Vad som är oroande när det gäller det här är att det förekommer så många program i TV som barn och ungdomar tittar på där språket är förskräckligt. Många av de här programmen sänds på barnvänlig tid, det vill säga redan vid 19-tiden. För egen del har jag inte sett de här programmen, och det kan jag kanske vara tacksam för, men jag har inte kunnat undgå att läsa om dem i kvällstidningarna.

När det är legalt att använda språkvåld och förmedrande behandling mot medmänniskor i TV-program är det oundvikligt att våra barn och ungdomar tar det till sig och tycker att det är fräckt och tufft att använda det i sitt umgänge med kompisar. Där har föräldrar, personal som arbetar med barn och ungdomar liksom alla andra vuxna ett stort ansvar för att tala om vad som är acceptabelt och inte.

Till hjälp för skolan anser vi också att åtgärder för att motverka språkvåld ska samlas i ett nationellt program. Utskottet försvarar sitt avstyrkande av vår motion med att man för att få lärarexamen ska "kunna förmedla och förankra samhällets och demokratins värdegrund".

Ett av de problem som jag ser med det här är att det skrevs in i högskoleförordningen 1993 och att det finns massor av lärare som är utbildade före det året. Jag är själv en av dem. Det är också så att personalen i skolan får fler och fler uppdrag som den ska hinna med förutom undervisningen i olika ämnen. Dessutom blir klasserna större och större. Det skulle därför vara en lättnad om sådana åtgärder kunde samlas i ett nationellt program – som en form av uppslagsverk.

Herr talman! Det finns mycket mer att lyfta fram i det här betänkandet, men för att spara tid hänvisar jag till våra motioner och reservationer. Jag står naturligtvis bakom allihop, men jag yrkar bifall bara till reservation 5 under punkt 4 Mål för arbetet med kränkande behandling.

Anf. 43 LOUISE MALMSTRÖM (s):

Herr talman! Det talas ofta om att mobbningen har ökat och att våld och kränkningar är värre i dag än förr. Det kan nog vara sant, och det kan också vara sant att språkbruket är sämre och våldet råare. På 80-talet när jag gick i grundskolan hände det visserligen att man talade om mobbning

som ett problem, men såvitt jag minns det var det mest i förbigående. Det var inget som genomsyrade hela verksamheter, och det var definitivt inget som efterlevdes i vardagen. Tvärtom fick vi de gånger vi klagade på killar som slog oss eller tafsade veta att det var något vi fick räkna med när vi hade kommit in i puberteten. Det var bara helt normal uppmärksamhet, som vi borde uppskatta – ungefär som huvudpersonen i den aktuella filmen *Hip hip hora!* får höra av sin lärare.

Därför känns det bra att konstatera att det har hänt en del på det här området sedan dess. I dag bedrivs ett intensivt arbete för att komma till rätta med mobbning, sexuella trakasserier och kränkningar på skolorna. Vi har från alla partier lyft upp frågan på den politiska agendan och i samhällsdebatten.

Jag tror också att det fokus som har riktats mot dessa frågor och den intolerans som har visats från samhällets sida är en del av förklaringen till att anmälningssiffrorna för kränkningar i skolan har stigit under ett antal år. I min skola skulle vi på 80-talet aldrig ha drömt om att anmäla något sådant här. Vi hade ju fått veta att vi skulle betrakta kränkningarna som smicker. Dessutom var det otroligt pinsamt att vara mobbad. De mest utsatta skulle förmodligen hellre ha dött än berättat om det för någon vuxen.

I dag tror jag att det för många är helt självklart att anmäla om man blir utsatt. Det är i alla fall det intryck jag får av att till exempel prata med min lillasyster, som i dag går på samma skola som jag gick på då.

Herr talman! För exakt en månad sedan kunde vi ändå läsa i medierna att kränkningarna i skolan har blivit färre. Man ska ju alltid betrakta sådana siffror försiktigt, men förhoppningsvis är det början på ett trendbrott. Skolverkets intryck efter att ha gjort inspektioner är att de flesta skolor har fått upp ögonen för arbetet mot kränkande behandling och jobbar seriöst för att motverka mobbning. Färre anmälningar vore en logisk följd av alla de insatser som har gjorts de senaste åren.

År 1998 skärptes skollagen så att alla som verkar i skolan numera måste motverka kränkande behandling aktivt. I läroplanen från 1994 skärptes rektorernas särskilda ansvar för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklasser och fritidshem. Rektor har numera ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram och för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling som mobbning och rasistiska beteenden bland elever och anställda.

I regeringens utvecklingsplan *Samverkan, ansvar och utveckling* från 1999, är ett av de nyckelområden som särskilt behandlas skolans värdegrund. 1999 utsågs av skolministern som ett värdegrundsår, och särskilda insatser gjordes för att lyfta fram värdegrundsfrågorna i förskolans och skolans arbete. Läroplanernas värdegrund sattes i fokus, och kränkande behandling togs upp. Tre olika pedagogiska diskussionsmaterial för barn och ungdomar togs fram, och 600 000 exemplar distribuerades gratis till förskola samt grund- och gymnasieskola.

Ett antal forskare fick i uppdrag att fördjupa diskussioner och kunskaper om värdegrundsfrågorna, och tre fördjupningsrapporter har tagits fram. En diskussionsbok om samtal för demokrati i skolan producerades. Materialen används som kurslitteratur i lärarutbildningarna och är mycket efterfrågade.

Två nationella värdegrundscentrum fick från hösten 2000 till och med våren 2003 sammanlagt 12 miljoner kronor för att göra forskning och forskningsresultat inom värdegrundsområdet tillgängliga för skolan. Göteborgs universitet och Umeå universitet samverkar med Ersta Sköndal högskola; de får resurserna för det här ändamålet. Sveriges Elevråd och Elevorganisationen Sverige har med stöd av regeringen tagit fram ett material, *Välkommen till gymnasiet*, för att inspirera till aktiviteter som främjar gemenskap och skapar god stämning för att förebygga mobbning. Och så vidare ... Jag skulle kunna hålla på ett tag till.

Herr talman! När det gäller diskrimineringslagstiftning och andra regleringar som flera motionärer efterfrågar vill jag säga att det som ska göras redan är påbörjat. Regeringen tillsatte förra året en särskild utredare för att ta fram förslag till lagstiftning om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet. Därmed täcker man in alla grunder för diskriminering.

I skollagen föreskrivs att skolverksamheten ska bygga på demokratiska värderingar och att den som verkar i skolan är skyldig att aktivt motverka alla former av kränkande behandling. I läroplanerna framhålls att ingen i skolan ska utsättas för mobbning och att alla tendenser till trakasserier ska bekämpas aktivt. Rektorer har enligt läroplanerna särskilt ansvar för att upprätta, genomföra och följa upp handlingsprogrammen för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever och anställda.

Alla politiker på alla nivåer tycker att det här är en prioriterad fråga.

Herr talman! Från statligt håll kan vi bara underlätta arbetet mot mobbning genom att skapa goda förutsättningar. Det gör vi genom det jag nyss räknade upp och genom det arbete som är på gång framöver, framför allt Skolansvarsutredningens arbete och arbetet med den nya skollagen. Det är dock kommunerna och i än större utsträckning varje skola som måste göra det verkliga jobbet och utveckla sina olika metoder för att komma till rätta med de unika problem som finns där. Professionen har tillsammans med elever och föräldrar den kompetens och bakgrundskunskap som behövs för att hitta de rätta vägarna till målen. Det arbetet kan inte dikteras uppifrån eller vara skilt från annat arbete med grundläggande värderingar, människosyn och bemötande i vardagen. Det är absolut nödvändigt att elever och föräldrar är delaktiga i utformandet av detta.

Målet lär vi vara eniga om – en skola med god miljö där inte en enda studerande behöver känna otrygghet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 44 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna avfärdar i dag alla förslag för att stärka skolans arbete mot mobbning. Är då allt bra i skolan? Är problemen borta? Har man kommit till rätta med mobbningen? Ser vi en drastisk minskning av skolvåld och mobbning? Nej!

Ändå säger Socialdemokraterna nej till förtydligt ansvar för skolan för handlingsplanerna. Man säger nej till forskningsbaserade åtgärdsprogram, nej till ökade kvalitetskrav på skolans insatser och nej till att Myn-

digheten för skolutveckling inte bara ska redovisa program utan faktiskt kvalitetsvärdera dem.

Man säger nej till förtydligade regler vad gäller polisanmälan. I dag är det ironiskt nog så att om ett barn misshandlas i hemmet har skolan anmälningsplikt till socialtjänsten, men om samma barn utsätts för samma slag i skolan har skolan inte anmälningsplikt till polisen. Vi har fått skilda rättssystem i samhället.

Man säger nej till att föräldrar alltid ska informeras om barnet är inblandat i mobbning. Trots att man skriver i betänkandet att man delar uppfattningen vill man alltså avslå yrkandet.

Man säger nej till utökad rätt att flytta mobbaren, nej till ökad makt för skolan att agera, nej till förtydligt skadeståndsansvar när skolan sviker, nej till att stärka barnets rätt i skollagen, nej till utbildning av skolor, nej till utbildning av skolans medarbetare och nej till ett projekt som det som sker i Norge där man satsar på att sprida forskningsbaserade åtgärdsprogram till alla skolor.

Därför vill jag fråga Socialdemokraterna: Vilka nya åtgärder är Socialdemokraterna beredda att vidta när det är så oerhört plågsamt uppenbart för oss alla att de åtgärder man hittills vidtagit inte har fungerat?

Anf. 45 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vi säger inte nej till alla de där förslagen. Problemet är bara att vi slår in öppna dörrar när vi lägger fram många av dem. Jag delar många av de åsikter som Sten Tolgfors och andra har redogjort för här i dag. Jag tycker att det är tråkigt att vi hela tiden måste göra en partipolitisk fråga av någonting som vi i grunden är ganska eniga om – att man ska bekämpa mobbning på alla nivåer. Alla partier tycker det, och det är redan reglerat i mängder av lagar. Dessutom pågår ett arbete i Skollagskommittén med den nya skollagen där man förstärker många av de delar som du efterfrågar. Även i Skolansvarsutredningen tittar man på de här olika delarna.

Anf. 46 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det är gott och väl om Socialdemokraterna inte säger nej. Då är det ju bara för er att hänga med och bifalla.

Man blir något förundrad när man på s. 17 i utkastet till betänkande läser att utskottet delar uppfattningen som framförs i motionen att föräldrar ska informeras när deras barn berörs av mobbning i skolan och Socialdemokraternas slutsats av detta resonemang blir att avslå motionen. Det är fullständigt häpnadsväckande!

Jag skulle vilja att Louise Malmström gick igenom samma lista som jag just redovisade över åtgärder som Socialdemokraterna säger nej till och redovisade var man egentligen säger ja men ändå inte är beredd att göra någonting. Det är ju slutsatsen av vad hon här säger.

Det finns inga tecken på att mobbningen i svenska skolor vare sig ökar eller minskar i någon större utsträckning. Däremot finns det tecken på att den förgrovas och ändrar karaktär. Jag tycker inte att de undersökningar som Louise Malmström hänvisade till är tillräckliga. Jag tror att man får gå till forskningen i stället och se vad den säger. Där finns det inte tecken på det Louise Malmström säger.

Gemensamt för regeringens insatser är att de inte ställer tydliga krav och att de inte tar forskningen på allvar. Det gäller för Tillsammansprojektet, och det gäller för Myndigheten för skolutveckling där man uttryckligen säger att man inte har till syfte att utvärdera de olika åtgärdsprogrammen.

Det är uppenbart så att alla partier tycker att ingen ska utsättas och att mobbning inte ska förekomma. Men den gör ju det! Då blir frågan till Socialdemokraterna återigen: Vad säger ni till de barn som drabbas? Vad säger ni till de skolor och skolledare som är frustrerade över att man inte har vare sig kunskapen eller metoderna för att kunna åtgärda mobbningen? Vad säger ni till de barn som stämmer sina hemkommuner därför att de inte har fått tillräckligt stöd? Det svar dessa får är att skolan inte behöver lyckas stoppa mobbningen därför att lagstiftningen i dag är skelögd. Skadeståndslagen och civilrätten stämmer inte överens med läroplan och skollag. Vad säger ni till dem?

Avslutningsvis noterar jag bara, herr talman, att Skolansvarsutredningen går oss till mötes på snart sagt varje punkt. Då undrar jag: Varför har jag behövt stå här i sju åtta år och ställa samma krav på Socialdemokraterna och bara få nej, nej, nej och undanflykter? Nu visar det sig ju att verkligheten ger oss rätt. Jag beklagar att det är på det sättet, för det tyder på att det finns ett underliggande problem för svenska barn och ungdomar som Socialdemokraterna inte har löst.

Anf. 47 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är inte sant att vi inte tar del av och sprider forskning. Ta till exempel det nordiska forskningsarbete som pågår kring arbetet mot mobbning. Nordiska ministerrådet har en arbetsgrupp som har sammanfattat forskningsläget i en rapport som man presenterat på konferenser och också spritt ut.

Det är lätt att reducera mobbningen till en enkel fråga där tuffare sanktioner, avstängning av elever och forskningsbaserade antimobbningsprogram är universallösningar. Jag tror inte att det är så. Jag tror inte att skolpersonalen tycker att det är okej att mobbning sker, och jag tror inte att det är en universallösning med sanktioner och diktat uppifrån. Jag tror inte att det stimulerar fram nya, kreativa lösningar. Det är ibland ett nödvändigt ont, men för att komma till rätta med problemen tror jag att man ska stötta personalen i deras arbete. Vi ska ge dem verktygen, men vi kan aldrig diktera uppifrån exakt hur detta ska ske – att just den här forskningsmetoden är den bästa på just det här området och så vidare.

Anf. 48 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra Louise Malmströms beskrivning och erfarenhet av den värderingsfria skolan. Det tar tid att vända inriktning, men jag hävdar att det i alla fall skedde ett trendbrott när läroplanen 1994 sattes i sjön. Sedan dess har arbetet utvecklats på olika sätt. Vi fick dock strida hårt för att få in det som står i den läroplanen när det gäller rektors utökade ansvar och många andra punkter.

Jag har en mycket kort fråga till Louise Malmström. Den handlar om en åtgärd som jag tycker är väldigt viktig i det här sammanhanget. Jag blir illa berörd och mår dåligt när jag läser reportage om mobbade elever

som tvingas byta skola eller som måste stanna hemma. Jag har den här veckan läst om ett sådant exempel, en 14-årig tjej som vägrar att gå till skolan därför att hon inte har fått hjälp på ett år.

Ska man få splittra grupper och flytta på elever som mobbar, Louise Malmström?

Prot. 2003/04:93

2 april

*Kränkande behandling
i skolan*

Anf. 49 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! I gymnasiet är ju detta redan möjligt. I Skollagskommitténs förslag till ny skollag ges också rektor och lärare möjlighet att vidta olika tillfälliga åtgärder för att garantera alla elever en trygg arbetsmiljö. Bland annat föreslås att man ska kunna frångå önskemål om skola och lyfta ut den som stör sina kamraters studiero eller utsätter dem för kränkning.

Jag tror att detta kan vara en nödvändig sista åtgärd. Men då gäller det, precis som du sade i ditt anförande, att det ska handla om en åtgärd när alla andra insatser har prövats.

Anf. 50 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Det här var intressant. Nu fick jag ett svar och inte bara en hänvisning till Skollagskommittén. Det räcker inte. Jag tycker ofta att Socialdemokraterna i riksdagen gömmer sig bakom utredningar. Det måste ändå vara viktigt för regeringen, som ska lägga fram förslaget, att veta vad riksdagsledamöterna tycker och inte bara förvänta sig att de ska tycka som regeringen tycker. Ofta får vi svaret att det finns en kommitté. Vi ser vad som händer med Gymnasiekommittén. Det finns inte mycket kvar av det ni har hänvisat till i den när det slutliga förslaget läggs fram.

Nu tar jag fasta på det. Nu har Socialdemokraterna i riksdagen sagt att de menar att det förslag som Skollagskommittén har lagt fram när det gäller möjligheten att splittra en grupp och flytta en elev som mobbar ska genomföras. Tack för det beskedet.

Anf. 51 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har sagt att jag tror att det kan vara en sista akut åtgärd. Det gäller att det här sker i samverkan med socialtjänstlagen. Vi vinner inget på att stänga av elever och låta dem driva runt. Då ska vi se till att de får sin undervisning. Annars kan det bli fler problem på sikt, och framför allt utestängs de eleverna från att få ett bra fortsatt liv. Det kan leda till större samhälleliga konsekvenser på sikt.

Anf. 52 AXEL DARVIK (fp) replik:

Herr talman! Louise Malmström nämnde i sitt senaste replikskifte att hon kunde tänka sig att stå bakom att som sista åtgärd, när allt annat har prövats, flytta på mobbare i stället för att mobbningsoffer ska tvingas flytta. Hon vågar inte lova att Socialdemokraterna ska stå bakom detta. Det är ett tydligt tecken på den obeslutsamhet som finns bland Socialdemokraterna, att man inte vågar vidta en del åtgärder som är till för att skydda mobbningsoffren. Det visar också på att man inte är beredd att vidta snabba åtgärder när grov mobbning uppträder. Ibland kan händelseutvecklingen gå fort. Om mobbningsoffret inte vill gå igenom alla

andra typer av åtgärder är det en nödvändighet att flytta på mobbaren, och då kan det behövas snabba beslut.

Jag vill ta upp en annan sak också. Barnombudsmannen lämnade en rapport i tisdags – *Älskar, älskar inte*. Flera av förslagen framstår som kalkerade av Folkpartiets motioner. Det handlar om att mobbning ska klassas som brott och få en tydlig definition. Skolan ska få ett lagstadgat ansvar för att förhindra brott. Alla brott som uppstår i skolan ska polisanmälas. Man ska arbeta mer aktivt med information till föräldrar, och arbetet mot mobbning ska omfatta alla i skolan. Om kommunen och skolan inte gör tillräckligt ska den som mobbas kunna kräva skadestånd.

När Barnombudsmannen lägger fram dessa skarpa förslag, varför inser då inte Socialdemokraterna att detta är nödvändigt?

Anf. 53 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! I direktiven till Skolansvarsutredningen står det att man ska främja lika rättigheter, motverka diskriminering och annan kränkande behandling. Utgångspunkten är att reglerna för grund- och gymnasieskolan ska likna reglerna för likabehandling av studenter i högskolan. Enligt den lagen ska den som åsidosätter förbuden betala skadestånd till den diskriminerade. Det är på gång. Sedan får vi se hur vi behandlar detta här.

Du pratar om snabba lösningar och så vidare. Problemet är att dessa enkla universallösningar inte finns. Arbetet mot mobbning är komplext. Det handlar om så mycket mer än tuffare sanktioner, avstängning och så vidare. Det handlar om vilken stämning och miljö som råder på skolan och hur man arbetar med skolans övergripande mål. Det är sådant som Folkpartiet för övrigt i ett annat betänkande vill rationalisera bort eftersom man inte vill att de ska skymma skolans viktigaste uppgift, nämligen kunskaperna. Det är en tråkig väg. I stället för att öppna sig för hårdare sanktioner och skarpare direktiv ska man stötta personalen och använda deras erfarenhet och professionalism. Låt dem styra, men ge dem verktygen.

Anf. 54 AXEL DARVIK (fp) replik:

Herr talman! Först och främst hoppas jag att man inte behöver förväxla Moderata samlingspartiet och Folkpartiet liberalerna i fortsättningen i vissa frågor som finns med i andra betänkanden än de vi diskuterar i dag.

Jag vill ha tydligt preciserat om det ska gå att sätta in snabba åtgärder när grov mobbning uppträder på en skola. Jag ser den stora skillnaden i fråga om aktiva åtgärder. Jag ställer upp på flera av de förslag som Socialdemokraterna står bakom. Vi vill ha ytterligare ett antal förebyggande åtgärder. Den dag det uppstår mobbning måste det gå att sätta in aktiva åtgärder. Det är här som Socialdemokraterna inte vågar ta steget. I stället förlorar man eleverna. Jag vill inte ha en skola där det inte finns en lösning för dessa elever. Det är därför det krävs aktiva åtgärder med polisanmälan av brott i skolan och att mobbaren flyttas vid grov mobbning. Därför är det så konstigt att inte Socialdemokraterna också på denna punkt kan gå med på de förslagen.

Det är klart att det behövs förebyggande åtgärder. Det är det som är grunden för arbetet mot mobbning. Men när mobbning uppträder måste man våga vidta åtgärder i den stunden.

Prot. 2003/04:93
2 april

*Kränkande behandling
i skolan*

Anf. 55 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det finns redan i skollagen en hänvisning till socialtjänstlagen, det vill säga att skolan har en skyldighet att i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med andra samhällsorgan, organisationer och andra som berörs – det innebär bland annat polis och socialtjänst – i brottsförebyggande syfte. I skriften *Olikas lika värde* redovisas exempel på hur denna samverkan kan skötas.

I övrigt kan jag konstatera att det är roligt att vi är så eniga om stora delar av politiken.

Anf. 56 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Louise Malmström talade i sitt inledningsanförande om handlingsplanerna som rektorerna är skyldiga att ta fram. Vem kollar att handlingsplanerna verkligen efterlevs? Det är intressant att se på hur de har tagits fram. Jag läste i en av Skolverkets forskningsrapporter att där de största problemen förekommer har eleverna inte varit delaktiga i att ta fram handlingsplanerna. Därför skulle det vara intressant att höra hur Louise Malmström ser på de delarna.

I mitt anförande lyfte jag fram att utskottet har sagt nej till att ta fram ett nationellt program när det gäller språkvåldet med hänvisning till att för att få lärarexamen ska man kunna förmedla och förankra samhällets och demokratins värdegrund. Det skrevs in 1993. Hur ska man göra för alla andra som inte har gått utbildningen den senaste tiden? Det är många uppdrag för en lärare att sköta i skolans värld. Det skulle vara praktiskt och bra om det fanns ett nationellt program som fungerar som en lathund. Därför undrar jag varför utskottet inte kan ställa upp på de motionerna?

Anf. 57 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tycker precis som du att det är jätteviktigt att elever och föräldrar är delaktiga i arbetet på alla plan i dessa frågor. Precis som du säger finns det olika väl dokumenterade faktorer och metoder för hur man ska arbeta med dessa handlingsplaner. Metoderna och forskningen har samlats i olika publikationer som delas ut som stödmaterial till skolorna. Myndigheten för skolutveckling tar just nu fram allmänna råd för hur skolorna ska arbeta med handlingsprogram mot kränkningar.

Vad var det mer du frågade om?

(BIRGITTA SELLÉN (c): Det nationella programmet som vi vill ta fram mot språkvåldet. Varför hänvisar man bara till högskoleförordningen från 1993 om att de som tar examen ska kunna förmedla?)

Handlingsprogrammet mot kränkningar ingår i stödmaterialen som kommer från olika håll.

Anf. 58 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Det jag funderar över när Louise Malmström börjar hänvisa till att det finns olika publikationer är om Louise Malmström menar att det i de här publikationerna kommer att tas fram ett slags nationellt program för till exempel språkbruk. Det är i så fall en nyhet för mig.

Jag kan inte heller underlåta att lyfta fram en annan sak som jag tog upp i mitt anförande. Det gäller att utskottet säger att mobbningen inte ska lyftas ut från skolans övriga verksamheter. Vi i Centerpartiet anser att Skolverket bör få ökade befogenheter att också kunna rikta vissa sanktioner mot kommuner som inte sköter sitt uppdrag. Jag skulle vilja ha lite förklarat varför man inte ska lyfta ut detta från skolans övriga verksamhet och inte låta Skolverket var inkopplat.

Anf. 59 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte exakt var de sexuella trakasserierna kommer in. Jag blir dig svaret skyldig. Jag känner inte till exakt hur det är uppbyggt.

Sedan frågade du om kommuners skadeståndsansvar. Då går det att hänvisa till Skolansvarsutredningen. I direktiven står att man ska likställa den här lagen med lagen om likabehandling av studenter i högskolan. Där ingår att man ska betala skadestånd till dem som är diskriminerade.

Anf. 60 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Det är roligt för mig som gammal skolmänniska att få göra ett litet inlägg för Mikaela Valtersson som just nu ser till statens budget.

Jag ska börja med att skryta lite grann. Jag utsåg faktiskt som rektor elevskyddsombud redan 1997. Det kände jag mig stolt över när frågan kom på tal här. Vi arbetade både med Ulveus- och Farstamodellen, senare också med en modell som heter gemensamt-bekymmer-metoden som är framtagen i Uppsala och som jag såg inte var omnämnd i betänkandet.

Sedan dess har mycket hänt, både till det bättre och till det sämre.

Mobbning är ju inte lika med diskriminering utan är ett primitivt uttryck för inadekvata känslreaktioner och, viktigt, ett uttryck för dåligt ledarskap. Det är ju som beteende man måste och ska korrigera det och skapa förståelse för en djupare psykologisk reaktion som kan avhjälpas. Men då gäller att de vuxna måste ha sett det, och de måste ha släppt sina egna, kanske gamla erfarenheter från mobbning som sitter i ryggmärgen.

På vissa håll i skolans värld arbetas det med emotionell intelligens. Det är ett stort steg i rätt riktning och värt att spridas. Där lär man sig att förstå sina egna och andras reaktioner och att välja reaktioner och beteenden som är mer adekvata.

Men att vuxna inte ser, inte vill eller inte vågar förbli huvudproblemet, liksom att skolan på olika plan representerar ett dåligt ledarskap. Den här blindheten yttrar sig, herr talman, till exempel däri att fler elever upplever sig mobbade av sina lärare än av sina kamrater. Det här är någonting oerhört, och det måste noga noteras.

I det sammanhanget kan man inte låta bli att poängtera hur viktig lärarutbildningen är och hur en fördjupad kunskap om de här mekanismerna behövs där. Tillfällen till handledning och självreflexion måste vara naturliga inslag för blivande lärare.

Tyvär tror vi att det nu är dags att sätta fart på antimobbningsarbetet ett varv till ute i skolor och kommuner, inte bara med handlingsplaner utan faktiskt med en regelrätt, specificerad och heltäckande lagstiftning, inte som i dag i form av anvisningar, mål och bestämmelser i snuttar och fragment lite här och lite där.

Det här ska också kunna följas upp med klara möjligheter att få skadestånd för utsatta elever. Det behövs en översyn av kommunernas skadeståndsansvar. Därför yrkar Miljöpartiet bifall till reservationerna 2 och 36.

De handlar om att skapa trygghet i skolan, men även rättstrygghet för eleven som samhällsmedborgare. Vi tror att de här piskorna faktiskt kan få i gång ett aktivare antimobbningsarbete ute i skolor och kommuner.

Därmed vill jag inte alls förringa handlingsplaner, för de är oerhört viktiga. Om det har många talat väl här i dag. Jag vill också betona att de måste tas fram i samarbete med eleverna. Det är en absolut grundläggande förutsättning för att de ska fungera. Min egen erfarenhet säger mig också att föräldrarna kan och bör involveras, både i handlingsplanerna och i det förebyggande arbetet.

Handlingsplanerna måste också innehålla effektiva metoder för att upptäcka mobbning. Där är en blind fläck, och den blinda fläcken sitter, som sagt, ofta i lärarens och de vuxnas egna ögon.

Det förebyggande arbetet har många talat om. Det jag vill poängtera i samband med det förebyggande arbetet är att skolmiljön ska ses som en helhet, där respekten för människor, för lärandet, för tingen och för relationer faktiskt ska präglade allas insatser hela tiden.

Miljön runtomkring lärandet och barnen är i dag betecknande för hur de som leder skolan ser på elevernas värde och på värdet av skolan: trasig inredning, smuts, trist färgsättning och dåligt underhåll. Likaväl som teknostress och störande elektromagnetiska fält sänker det irritations- trösklarna och gör att varsamhet med människor får stryka på foten.

Slutligen några ord om sexualitet, herr talman. Det är ett laddat ämne för många unga, särskilt i den här tiden som är så präglad av kommersialisering och spekulativa medier. Sexuella trakasserier får inte bli normerat. I handlingsplanerna måste arbetet mot särskilt sexuella trakasserier och ordevåld beredas stor plats.

Ett annat frontområde är att diskriminering och trakasserier mot människor, ibland även unga människor, med olika sexuell läggning fortfarande försiggår och bör bekämpas. Motsvarande lagstiftning som finns på universitet och högskolor menar vi i Miljöpartiet bör införas på skolans alla områden för att motverka den här typen av diskriminering. Särskilt menar vi att skolpersonalens kompetens i HBT-frågor bör höjas genom planerade och passande insatser. Det bör ske som en start på ett bredare tolerans- och antidiskrimineringsarbete.

Gamla förlegade skolböcker med en föråldrad kunskapssyn och förlegade värderingar på det här området ska naturligtvis rensas bort. Antimobbningsarbetet blir inte ett integrerat förhållningssätt om inte också den här yttringen av olikhet behandlas med respekt av de vuxna. Mobb-

ning är ju bara en trist slutpunkt på en rad ogenomtänkta attityder och förhållanden på många olika områden och plan.

Kunskap om och tolerans mot HBT står härnäst i tur att åtgärdas, herr talman.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

*Elever med
funktionshinder*

10 § Elever med funktionshinder

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU10
Elever med funktionshinder.

Anf. 61 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Cirka fem år efter beslutet att stänga landets bästa skola för blinda och multifunktionshindrade barn, Ekeskolan, är det fortfarande inte klart vad beslutet innebar. Regeringen har inte lyckats klara ut det.

Beslutet har följts av en ström av utredningar och omorganisationer, som fortfarande pågår. Man stängde skolan först och började tänka efter sedan. Dessa utredningar har visat att varje punkt i vår kritik av stängningsbeslutet var fullständigt relevant och bärig. De visar också att det Socialdemokraterna sade i denna kammare om beslutets underlag och effekter var fel.

Ekeskolan är inte en skola längre. Den är avförd som skola från det offentliga utbildningssystemet. I propositionen stod: ”Verksamheten vid resurscentret ingår inte i det offentliga skolväsendet.”

Barnen är avförda från specialskolans målgrupp.

När intagningen till den fasta skoldelen stängdes 2001 skulle barnen få komma till det nu kvarvarande resurscentrumet för besök på, som det hette, visstid. Vad visstid innebar har dock varit fullständigt oklart. Så sent som i torsdags antogs en ny förordning av visstidsvistelse på Resurscenter syn, Örebro, som Ekeskolan har hetat sedan stängningsbeslutet.

Regeringen skrev i sitt pressmeddelande: ”Utbildningen ska fortgå så länge elevens behov kräver det och det inte finns förutsättningar att anordna utbildning av motsvarande kvalitet i hemskolan eller hemkommunen.” Vadå om det inte finns förutsättningar? Hela utgångspunkten för nedläggningen av Ekeskolan var ju att kommunerna hade förutsättningar. Socialdemokraterna förnekade att det kunde finnas problem och vägrade att ens låta utreda saken innan beslutet fattades.

Den borgerliga oppositionen, stödd av vissa vänster- och miljöpartister, sade att barnen på Ekeskolan redan hade provat alla skolmöjligheter i hemkommunerna innan de kom till Ekeskolan och att dessa inte hade fungerat. Vi poängterade att mycket få kommuner kunde förväntas ha den specialkompetens på högsta nivå som krävs för att hjälpa blinda multihandikappade barn. Vi lyfte fram att saken aldrig ens utretts. Socialdemokraterna förnekade det. I ett slag slår regeringen undan hela grunden för det beslut riksdagen fattat om att stänga Ekeskolan och erkänner

plötsligt att det kanske inte finns förutsättningar att anordna utbildning av motsvarande kvalitet i hemkommunerna.

Herr talman! Regeringen fattade ironiskt nog också ett särskilt beslut om att ”benämningarna Ekeskolan och Hällsboskolan kan användas”, eftersom dessa tidigare har avfärdats. Man skrev också i visstidsförordningen: Det innebär att eleverna vid Resurscenter syn, Örebro, alltså Ekeskolan, och Resurscenter tal och språk, alltså Hällsboskolan, ska kunna få sin undervisning där så länge de har behov av det.

Tidigare har regeringen backat såtillvida att visstidsvistelse på socialdemokratiskt nyspråk numera kan innebära hela skoltiden. Visstid är alltså hel skoltid numera på nyspråket. Elevernas skolplikt ska kunna fullgöras vid något som alltså inte längre är en skola utan ett resurscentrum. Förstå detta de som kan!

Barn ska vara inskrivna i hemkommunens skola där de dock inte längre går. Men de ska gå på ett resurscentrum som inte är någon skola någon annanstans men där de dock inte får vara inskrivna. Tala om krumbukter för att komma ur ett beslut som alla kritiserade!

Begreppet visstid innebär i sig en osäkerhet för barnen. De måste kunna lita på att de ska få vara kvar. De har nämligen inte heller uttrycklig rätt ens till visstidsvistelse hela sin skoltid, utan det beror på hemkommunens välvilja.

Det allvarliga är att barn med multifunktionshinder nekas den rätt som alla andra barn har att gå i skolan läsårsvist med klasskamrater i en stabil skolmiljö, därför att barns visstidsvistelse kan ju uppenbarligen vara olika länge. Därmed blir det inte klasser som det var för oss alla när vi gick i skolan. Kortare visstidsbesök kan heller inte ske utan komplikationer. Återkommande byten av klasskamrater som kommer och går efter kortare eller längre tid är inte den skola som jag vill ge barn i behov av särskild stabilitet. Dessutom är många av de barn som vi här diskuterar autistiska. Hur kan någon tro att det är den lämpligaste formen för autistiska barn att komma på visstidsbesök? De behöver ju en mer förutsebar och långsiktigt stabil miljö än några andra barn.

För att kunna utveckla ny praktisk kunskap, pedagogik och möjlighet att hjälpa de berörda barnen och kommunerna är resurscentrumet på Ekeskolan, som jag ändå föredrar att kalla det, helt avhängigt att det bedrivs en löpande undervisning. Det är då den nya pedagogiska kunskapen uppstår. Såväl den fasta specialskolan som resurscentrumen på Ekeskolan och Hällsbo behövs därför.

Jag noterar också, herr talman, att i dagens betänkande avslår Socialdemokraterna kravet på ett riksgymnasium för blinda multifunktionshindrade barn. De kommer alltså att fortsätta vara en av de få grupper i landet som inte har en naturlig och självklar gymnasieskola. Man hänvisar till att det inte är rimligt att resurscentrum ska ägna sig åt utbildning för gymnasieelever.

Märk väl, herr talman, att detta står i direkt strid med propositionen som föreslog en stängning av Ekeskolan. Jag citerar ur den propositionen: ”Det är av stor betydelse att resurscentret riktar sina insatser mot barn och ungdomar t.o.m. gymnasieåldern.” Nu avfärdar alltså Socialdemokraterna att det finns ett behov av och en uppgift för resurscentrumet när det gäller dessa något äldre barn.

Gällande resurscentrumet står det för övrigt i den berörda propositionen: "På sikt bör också en samlokalisering till Storstockholmsområdet övervägas." Det syftade på det kvarvarande resurscentrumet på Ekeskolan. Jag noterar att det i propositionen skrevs "Storstockholm", för det som har hänt sedan dess är att också Tomteboda hotas. Det som började med en diskussion om Ekeskolan och Hällsboskolan handlar nu också om Tomteboda och dess framtid, med en massa olika förslag om var det resurscentrumet ska finnas.

Socialdemokraterna lovade i den berörda propositionen att bygga ut stödet till kommunerna. Men resurscentrumet i Örebro har tidvis haft så dåligt med pengar att dess experter inte ens kunnat åka ut i landet.

Vi menar, herr talman, att barn med funktionshinder i lag ska ges rätt att välja skola, att staten ska behålla ansvaret för specialskolorna, att besluten att stänga Ekeskolan och Hällsboskolan ska upphävas. Skulle kommunernas förmåga att undervisa barn med multifunktionshinder förbättras, försvinner behovet av Ekeskolan och andra specialskolor av sig självt. Det kommer att visas i form av ett minskat söktryck. Men den nuvarande regeringen vill inte och vågar inte låta barnen välja själva. I stället radiostyrs skolornas framtid från riksdagen.

Vi menar också att det är mycket angeläget att kvaliteten på skolan för barn med funktionshinder, både vad gäller undervisningskvaliteten och den sociala situationens kvalitet, nu undersöks och följs i detalj. Förra torsdagen medgav faktiskt regeringen att här kan finnas problem.

Det är orimligt att tro att man på skolor i alla landets 290 kommuner ska kunna nå samma kunskapsnivå som finns på en specialskola. Därför behövs specialskolelösningen också i framtiden. På Ekeskolan får barnen kamrater i samma situation. De kan delta i skolans aktiviteter och samvaro. De blir delaktiga och de får vänner, kanske för första gången i livet.

Jag vill avsluta, herr talman, med att säga att den största ironi som jag har hört i den här debatten var när en socialdemokrat häromdagen gick ut och sade att de förändringar som nu genomförs innebär att man lyssnar till barn, föräldrar och personal på Ekeskolan. Hade man lyssnat till barn, föräldrar och personal på Ekeskolan, hade aldrig något avvecklingsbeslut fattats över huvudet taget. Och skulle man lyssna nu skulle det upphävas.

Jag yrkar därför bifall till reservation 1 i betänkandet.

Anf. 62 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till Folkpartiets reservation nr 3 i betänkandet.

Folkpartiet liberalerna har ett mångårigt engagemang för de funktionshindrade. Jag tänkte passa på att påminna om grunden för vårt engagemang, varför det är så viktigt för oss liberaler att just slåss för de funktionshindrades situation.

Vi som liberaler vill att alla ska ha lika bra möjligheter i livet. Det är en väldigt viktig devis i den liberala ideologin. Detta gäller naturligtvis också och i allra högsta grad elever med funktionshinder, och det är just elever med funktionshinder som vi debatterar i dag. Det viktigaste när det gäller att ge alla lika möjligheter i livet är att stärka situationen för elever med funktionshinder. Det borde naturligtvis vara en självklarhet i Sverige att de ska ha samma möjligheter i livet, men det är det inte i dag.

Det märker man när man träffar på funktionshindrade elever när man är ute på skolbesök.

Jämfört med andra länder ligger Sverige långt efter och är inte alls ett land som är i framkant i de här frågorna. Det handlar till exempel om rätten att ta del av all undervisning, som är en viktig sak som man bör trycka på ännu mer. För att detta ska kunna åstadkommas krävs en ökad kunskap hos lärarna.

Riksdagen slog redan för fem år sedan fast att alla offentliga lokaler 2010 ska vara tillgängliga för funktionshindrade. Men med den händelseutveckling som man ser i dag i det här riket kommer det att bli väldigt svårt att klara av att nå upp till det målet.

Vi ser det som oerhört viktigt att man når upp till det mål som riksdagen har slagit fast. Därför anslår Folkpartiet extra medel till detta. Det är ju en frihetsreform det handlar om. Därför är den mycket viktig.

När jag står här nu är det inte första gången som en folkpartist står och pratar för de funktionshindrades situation. Jag kan konstatera att ingenting har hänt sedan sist. För att ytterligare understryka detta skulle jag vilja använda mig av en kanske ny metod för att nöta in en del av de viktiga krav som vi har fört fram i bland annat detta betänkande. Det kanske är särskilt passande på just en fredageftermiddag att försöka lyfta debatten lite grann. Så, herr talman:

Särskolan ska få ha sin egen skolform kvar.

De som vill avskaffa skolan varken pengar eller lidande spar

Nej precis tvärtom det är:

Särskolan behövs för elever som i en sådan miljö sig bättre lär.

Regeringen har Eke- och Hällsboskolan stängt.

Elever, föräldrar och personal protesterar – det där är ju helt fel tänkt!

Riktiga specialskolor är vad dessa elever behöver, att tro något annat är ju befängt.

Elever med funktionshinder ska få möjlighet att skola fritt få välja

Att dessa individer inte samma frihet får är för mig som liberal svårt att svälja.

Kommuner som inte sina plikter mot eleverna sköter

ska kunna straffas med saftiga böter.

Jag ber regeringen att ta sig ur denna obeslutsamhetens tjocka dimma

För inte ska väl jag behöva stå här nästa år och åter rimma?

Anf. 63 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Det är inte lätt att komma upp efter denna poetiska utläggning.

Elever med olika slags funktionshinder har ändå en särskilt utsatt situation. Förutom att de som vilka elever som helst kan behöva extra stöd för att klara skolarbetet behöver de också olika tekniska hjälpmedel eller särskilda fysiska anordningar för att över huvud taget kunna delta i undervisningen på liknande villkor som sina klasskamrater.

Inriktningen som vi har haft i Sverige att så långt möjligt integrera funktionshindrade elever i den vanliga skolan är vällovlig och bra för många. Dessvärre har Socialdemokraterna drivit den här tanken ett stort snäpp för långt när man mot föräldrarnas och barnens uttryckliga vilja

velat avveckla de specialskolor som funnits för barn med multifunktionshinder i Örebro och Sigtuna.

Trots högljudda och, skulle jag vilja säga, förtvivlade protester från föräldrarna, men också från oss borgerliga politiker, har avvecklingen bara drivits vidare – tills i förra veckan. Det är en händelse som ser ut som en tanke eftersom vi ju har den här debatten i dag. Då kom det ett pressmeddelande från Regeringskansliet där det oväntat meddelades att utbildningen vid de här skolorna ska stärkas och att eleverna ska kunna få sin undervisning där så länge de har behov av det. Skolorna ska också, som vi tidigare har hört, få behålla sina namn, Ekeskolan och Hällsboskolan.

Även om den här omsvängningen gjorts sent och under galgen och kan tolkas lite olika är det ändå en omsvängning. Jag hoppas att vi kristdemokrater inte har övertolkat pressmeddelandet utan att det verkligen handlar om att elever med de uttalade särskilda behov som det handlar om i det här fallet och deras föräldrar även i fortsättningen ska kunna välja en specialskola med all den samlade kompetens, och därmed den trygghet, den kan erbjuda. Det är i så fall en seger för sunt förnuft, men framför allt för de barn och föräldrar som är direkt berörda. Riktigt trygg för att det verkligen blir så här känner jag mig inte, lika lite som Sten Tolgfors.

Det stora flertalet funktionshindrade barn kommer också i fortsättningen att gå i kommunal skola. På flera områden behöver det särskilda stödet för dem förbättras på olika sätt. Jag vill lyfta fram elever med mindre synliga handikapp, till exempel DAMP, ADHD och Aspergers syndrom. Det är viktigt att deras behov analyseras noggrant och att de tillförsäkras en utbildning som är anpassad till dem antingen det handlar om läroböcker, om att få undervisning i mindre grupp eller vad det kan vara.

Det finns i dag tydliga tecken på att barn med de här handikappen, och även allmänt svagpresterande elever, placeras i särskola på grund av att grundskolan inte kan erbjuda det särskilda stöd som de behöver. Det är ju förkastligt om resursbrist får styra vilka barn som ska placeras i särskola. Det behövs ett tydligt regelverk för vilka barn som ska ha rätt att placeras där. Den skolformen är till för barn med utvecklingsstörning och inga andra. Det är inte meningen att särskolan ska vara en skola för alla barn som av olika anledningar har svårt att klara sig i grundskolan.

Inte minst på grund av den utveckling vi kan se på det här området i dag är det också viktigt att en särskoleplacering kan omprövas. I dag görs det nästan bara om mycket aktiva föräldrar kräver det. Det bör vara naturligt med en omprövning efter några år, särskilt för de barn som ligger i gränzonen vid placeringstillfället.

Samtidigt vill jag betona, herr talman, att för barn med en utvecklingsstörning är särskolan oftast den bästa skolformen. Därför verkade Kristdemokraterna också för att särskolan skulle få finnas kvar när regeringen för ett par år sedan lutade åt att ta bort den.

Man måste dock vara klar över att en särskoleplacering får konsekvenser för eleven. Han eller hon får inte gå vidare till ett nationellt gymnasieprogram även om kompetensen för det är tillräcklig. Vi anser att den frågan bör ses över av den sittande särskoleutredningen. Det är inte minst viktigt för barn som av en eller annan anledning hamnat i

särskola på grund av att det faktiskt gjorts en felbedömning. Vuxna som gått i särskola som barn har inte heller samma rätt till grundläggande vuxenutbildning som andra vuxna. Det anser vi kristdemokrater är en diskriminering av en grupp medborgare. Utvecklingsstördas rätt till vuxenutbildning måste skrivas in i skollagen.

Det är fortfarande mycket som återstår att göra för barn med funktionshinder. Riksdagen har ju antagit en handikapplan. I den finns ett tillgänglighetsmål som ska uppnås till 2010. Det finns mycket som tyder på att det är en utopi om inte särskilda insatser görs väldigt snabbt just på skolans område. Kommunernas förmåga att tillgodose de funktionshindrade elevernas behov på ett bra sätt varierar betänkligt. Handikappombudsmannen gjorde en undersökning 2001. Någon senare tror jag inte finns. Den visade till exempel att det inte anses som diskriminering när en rörelsehindrad elev inte kan ta sig in i skolan. Det är inte diskriminering. Rör det här några få elever? Nej, det visade sig att detta var verkligheten i 40 % av landets gymnasieskolor.

Därför kräver Kristdemokraterna, Moderaterna och Centerpartiet tillsammans att en parlamentarisk utredning ska tillsättas som får till uppgift att ingående granska de funktionshindrade elevernas situation både ur undervisningsperspektiv och socialt perspektiv. Om tillgänglighetsmålet ska uppnås behöver utredningen komma till stånd redan i år. Det är oacceptabelt att funktionshindrade elever får vänta år ut och år in på åtgärder som de sedan länge har rätt till.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 9.

Anf. 64 SOFIA LARSEN (c):

Herr talman! Det kommer att behövas en lång rad förändringar om vi ska få ett samhälle som är tillgängligt för alla och där det också råder lika villkor för alla. Barn med funktionshinder har rätt att vistas i en miljö där de känner att de kan växa, där de känner att de kan få den bästa tänkbara pedagogiken och undervisningen, där de enskilda barnen kan få vänner och där de kan känna sig trygga. För många är skolan sådan, men långtifrån alla känner just detta.

Barn med funktionshinder har ju ofta ett större behov av stöd och individuell anpassning än barn i övrigt. Stödet för dem är ju avgörande för deras rättigheter till en likvärdig utbildning. Men det är också betydelsefullt för de attityder till människor med funktionshinder som alla elever grundlägger i skolan.

Skolförfattningen är tydlig när det gäller skolans skyldighet att stödja barn med svårigheter i skolan. Problemet är att den elev som inte får det stöd den behöver för att få en likvärdig utbildning inte kan prövas rättsligt.

Bestämmelserna ger alltså ett bra skydd i teorin, men i praktiken finns det inga tydliga kriterier på vad som ingår i rätten till stöd och ingen faktisk möjlighet att utkräva den rätten.

De bestämmelser vi har borde tydligare utgå från den enskilda elevens rätt till utbildning. Den enskilda eleven ska ha en laglig rätt att få sina behov utredda och tillgodosedda. En ändring av skollagen bör därför göras, tycker jag, så att en reglering av elevens rätt till utbildning blir tydlig.

För några år sedan gjorde Skolverket en nationell kvalitetsgranskning vad gäller läs- och skrivprocessen i undervisningen. I rapporten kan man läsa att det var få skolmiljöer som gynnade just läs- och skrivprocessen, bland annat saknar lärarna ofta kunskaper om betydelsen för eleven av de här processerna i olika ämnen.

I genomsnitt var det två barn i varje klass som hade väldigt svåra läs- och skrivproblem. De barnen behöver hjälp och stöd. I grundskolan får man förlita sig på grundskoleförordningen och att skolan och kommunen tar sitt ansvar. Regeringen konstaterar ju själv och har tidigare sagt att man ser en problematik här: Ofta krävs det en diagnos hos ett barn för att man ska få rättigheten till stöd och hjälp, trots att rättigheterna inte ska vara kopplade till en diagnos. Skolverket skriver också att det är viktigt att problemen upptäcks tidigt så att insatser och åtgärdsprogram kan sättas in direkt.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 7 under punkt 7.

Fru talman! Ju mer olika människor är desto mer särskilda behov har vi och desto sämre fungerar möjligheten att leva på likvärdiga villkor i vårt land. De barn som har störst behov av att välja skola fritt och störst behov av olika alternativ att välja bland är de som har svårt att finna sig till rätta eller att komma till sin rätt i skolan.

Vi i Centerpartiet vill att alla ska ha möjlighet och rättighet att välja skola.

Vi i Centerpartiet är och har varit skarpa motståndare till avvecklingen av specialskoleverksamheten som regeringen tidigare beslutade om. Ändå fortsätter vi och flera andra att kämpa för att multifunktionshindrade barn ska ha rätt att välja skola och söka till den skola som passar just dem bäst. De ska rätt att söka och gå hela sin utbildning på en specialskola som Ekeskolan.

Vi hoppas fortfarande att skolministern och majoriteten i kammaren ändrar sig och låter barnen och föräldrarna få makten över frågan, och att man skippar centralstyret härifrån. Det är ju trots allt familjen själv som behöver och kan bestämma över sin vardag på bästa sätt.

Här som i många andra frågor säger Socialdemokraterna: Vi vet bäst. Vi vill helst bestämma vad som är bäst för alla oavsett vilken bakgrund man har, oavsett möjligheter och oavsett den verklighet som den enskilde lever i.

Vi arbetar hårt för att vi ska få till en gymnasieskola för blinda och synskadade barn med multifunktionshinder. Även där säger Socialdemokraterna: Nej, vi ser inte att det finns några speciella behov av det.

Tyvärre motsätter sig Socialdemokraterna att det ska finnas lika rättigheter och möjligheter. Man kan ju fråga sig varför ni inte kan låta barnen komma i första hand. Varför kan ni inte låta dem få rättigheter och möjligheter och ge dem till alla elever – inte bara några få?

Kan ni inte försöka lägga undan pekpinnarna och järnhanden – som ni vanligtvis använder – och för en gångs skull låta människor, i det här fallet ungdomar, få rättigheten att välja det som passar deras förutsättningar och möjligheter allra bäst?

Anf. 65 CHRISTER ADELSBO (s):

Fru talman! Det betänkande som vi nu har att behandla innehåller 36 motionsyrkanden. De flesta är väl kända krav och har varit uppe för ställningstagande tidigare.

Det handlar bland annat om den kommunala skolans kvalitet för barn med funktionshinder, skolans tillgänglighet för funktionshindrade elever, gymnasieutbildning för döva och hörselskadade och upphävande av beslut att avveckla vissa specialskolor.

Mycket av majoritetens ställningstagande bygger på pågående utredningar och utredningsförslag som är under beredning inom Regeringskansliet. Men det finns vissa ställningstaganden som jag ändå vill lyfta fram.

Moderaterna tar bland annat upp frågan om att utreda den kommunala skolans kvalitet när det gäller barn med funktionshinder. Specialpedagogiska institutet redovisade i december 2002 ett regeringsuppdrag att kartlägga och analysera kommunernas förutsättningar att ordna undervisning för elever med synskada och ytterligare funktionshinder samt tal- och språkstörda elever.

Man kom bland annat fram till att det finns flera goda exempel på utbildning av hög kvalitet, men att skolsituationen varierar kraftigt mellan kommunerna. Det finns en medvetenhet och ett intresse för att utveckla utbildningen, och det finns ett behov av insatser från Specialpedagogiska institutet i form av stöd.

Socialstyrelsen har samtidigt haft ett regeringsuppdrag att kartlägga på vilket sätt landstingens barn- och ungdomshabilitering är tillgänglig för barn och ungdomar i olika åldrar och med olika funktionshinder.

Grupper som vanligen har tillgång till habilitering är barn och ungdomar med utvecklingsstörning, med rörelsehinder och med neurologiska skador och sjukdomar. Barn och ungdomar med brister i tillgång till habilitering är framför allt de med funktionsnedsättningar till följd av ADHD, autism och autismliknande tillstånd.

Efter detta har regeringen i regleringsbrev för budgetåret 2004 uppdragit åt Specialpedagogiska institutet att i samarbete med Socialstyrelsen, Skolverket och Specialskolemyndigheten intensifiera arbetet för att tydliggöra ansvarsfördelningen samt effektivisera samverkan mellan olika huvudmän när det gäller stödet till barn och ungdomar med omfattande funktionshinder.

Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 maj 2005.

Fru talman! Folkpartiet, bland andra, tar upp frågan angående skolans tillgänglighet för funktionshindrade elever. Detta är en viktig och angelägen fråga som det finns all anledning att lyfta fram.

Regeringen har i september 2003 tillsatt en särskild utredare för att ta fram förslag till lagstiftning om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet, den så kallade Skolansvarsutredningen. Utredaren ska lämna förslag till regler som främjar lika rättigheter och motverkar diskriminering inom såväl kommunala som fristående skolor, förskolor och skolbarnsomsorg.

Ett delbetänkande som innehåller lagförslag ska redovisas senast den 30 april 2004.

I detta sammanhang är det viktigt att ett ökat skydd mot diskriminering av funktionshindrade elever också får genomslag i skolans verksam-

het med idrottsliga aktiviteter. I en av motionerna tas upp att det finns både idéer och erfarenhet inom handikappidrotten som det är viktigt att man tar till vara.

Det förekommer också en del motioner som tar upp frågan om utbildning för ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning. Här pågår en översyn inom den så kallade Carlbeckkommittén.

Enligt kommitténs direktiv ska man utreda hur samverkan mellan skolformer för elever med utvecklingsstörning och övriga skolformer kan öka. I detta ingår att belysa vilka hinder för ökad samverkan som finns i nuvarande system och att föreslå hur dessa hinder kan undanröjas. Kommittén ska också se över utbildningen i särvox.

Carlbeckkommittén överlämnade i april 2003 ett delbetänkande där man bland annat konstaterade att utbildningen inom särvox erbjuds i alldeles för liten omfattning, att resurstilldelningen till särvox är påfallande låg, både i reella tal och i förhållande till satsningarna på övrig vuxenutbildning, och att skillnaderna mellan kommunerna är mycket stora.

Den lägesbeskrivning som redovisas i delbetänkandet kommer att ligga till grund för de förslag som kommittén ska presentera i sitt slutbetänkande i oktober 2004.

Fru talman! Samtliga fyra borgerliga partier har ställt sig bakom en reservation som innebär att man ska upphäva beslutet att avveckla specialskolor som Ekeskolan i Örebro och Hällsboskolan i Sigtuna.

Hösten 1999 beslutades om en successiv avveckling av de fasta skoldelarna vid de statliga riksskolorna Ekeskolan och Hällsboskolan och en samtidig utbyggnad av resurscenterverksamheten vid skolorna.

Frågan om omprövning av nämnda beslut har därefter återkommande behandlats av riksdagen, senast våren 2003.

Det är viktigt att påtala att dessa skolor inte är avvecklade utan att det är tillsvidareplacering som har övergått till visstidsplacering.

Specialskolornas stora kompetens finns kvar, och den kan genom detta komma fler barn till godo än tidigare.

Syftet med visstidsutbildningen vid skolorna är att eleverna på längre sikt ska kunna återvända till sin hemskola och få en fullgod utbildning nära hemmet. Att ha närhet till sin familj och vänner är av stor betydelse, vilket man bör eftersträva i så stor utsträckning som möjligt.

Det är givetvis viktigt att påpeka att regeringen i dagarna har beslutat om en förordning om visstidsutbildning vid särskilda resurscentrum. Det innebär att eleverna vid Ekeskolan och Hällsboskolan ska kunna få sin undervisning där så länge som de har behov av det. Utbildningen ska fortgå så länge elevens behov kräver det och det inte finns förutsättningar att anordna utbildning av motsvarande kvalitet i hemskolan eller i hemkommunen. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2004.

En viktig sak när det gäller funktionshindrades rätt är den handikappolitiska principen, det vill säga att barn och ungdomar med funktionshinder så långt som möjligt ska erbjudas anpassad utbildning i sin hemkommun och därmed ha rätt och möjlighet att bo hemma med sina föräldrar. Detta har inte minst ett starkt stöd i handikappolitiken.

Fru talman! Sist men inte minst vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 66 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att Christer Adelsbo talar emot sig själv. Även i detta dokument, precis som i propositionen, talas det visst om att specialskolorna Ekeskolan och Hällsboskolan just avvecklas. Det är exakt ordet avveckla som utskottets majoritet också i detta betänkande använder. Det var precis det som riksdagen med anledning av propositionen fattade beslut om. Det är alltså ingen som helst tvekan om att det är fråga om en avveckling. Det handlar om ett kvarvarande resurscentrum och inte en skola. Skolan är avförd från det offentliga utbildningssystemet som grundskola.

Låt mig sedan ta upp de tre undersökningar som Christer Adelsbo hänvisade till. Vi från moderat sida vill att man gör en parlamentarisk undersökning om skolsituationen för barn med funktionshinder i den kommunala skolan. Det som nu har genomförts av Specialpedagogiska institutet är en undersökning av situationen i tre kommuner, inte i alla landets kommuner. Där kommer man fram till att skolsituationen för berörda elevgrupper varierar starkt mellan olika kommuner, trots att det var ett så litet antal som jämfördes.

Det är precis detta som har varit ett bärande argument för den borgerliga oppositionen att säga nej till en stängning av specialskolorna, just att alla kommuner inte är lika bra.

Majoriteten hänvisar också till att kommunerna uttrycker behov av vissa saker, stöd och liknande. Men man hänvisar inte alls till vad barn och föräldrar uttrycker behov av. Det är någonting annat. Det tycker jag att Socialdemokraterna skulle behöva lyssna på. Den första utredningen stärker alltså bara Moderaternas krav på att hela skolan ska utredas.

Den andra utredningen som Christer Adelsbo hänvisade till handlar om Socialstyrelsen. Den visar att rehabilitering och habilitering fungerar oerhört olika. Det finns betydande brister just för de berörda barnen. Den stärker också kravet på att det ska finnas en nationell uppgift när det gäller skolan för barn med multifunktionshinder.

Slutligen konstaterar jag att Socialdemokraterna fem år efter beslutet fortfarande inte vet vad det innebar. Och här talar man nu om nya utredningar, som ska vara färdiga först i maj nästa år, för att reda ut ansvarsfördelningen mellan olika huvudmän. Erkänn, Christer Adelsbo, att ert beslut att stänga specialskolorna är både fel och förhastat. Ni har fortfarande ingen grund för att stå kvar vid det beslutet.

Anf. 67 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Vi vill i alla lägen påpeka att det är oerhört viktigt att alla barn som vill vara hemma ska ha den möjligheten och inte hänvisas till att välja bort den. Det är det som vi vill komma ifrån. Det är precis det som man från handikapprörelsen alltid trycker på.

I princip all expertis på området påpekar också hur viktigt det är att elever med funktionshinder inkluderas med övriga elever i största möjliga utsträckning. Man menar i princip att det är direkt olyckligt att gå den motsatta vägen och isolera denna grupp.

Delar inte Sten Tolgfors den uppfattningen?

Anf. 68 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det finns ingen här i kammaren som vill avveckla alternativ för barn med funktionshinder utom Socialdemokraterna. Vi vill att det ska finnas en god kommunal standard och resurscentrum som hjälper till att utveckla den lokala pedagogiken, resurscentrum med möjlighet till visstidsplacering men också specialskolor. Och vi lägger möjligheten att välja hos barn och föräldrar.

Socialdemokraterna börjar inte med att stärka skolan med tanke på funktionshindrade, utan de börjar med att avveckla de få alternativ som har funnits.

Det är alldeles uppenbart så att samtliga barn som har funnits på specialskolorna har börjat med att pröva alla skolmöjligheter i sina hemkommuner, men de har inte fungerat. Då finns specialskolorna som en sista chans och en första möjlighet i dessa barns liv. Och Socialdemokraterna borde då börja med att stärka den kommunala undervisningen, inte avveckla alternativen.

Varför vill Christer Adelsbo neka barn med funktionshinder rätten att välja skola? Varför förnekar Christer Adelsbo deras behov av att söka specialskolor? Varför förnekar Socialdemokraterna vikten av samverkan mellan vård, skola och rehabilitering? Det tycker jag skulle vara oerhört intressant att få reda på. Och hur kan Socialdemokraterna kvarstå vid sitt stängningsalternativ av specialskolor när regeringen nu tvingas medge att alla kommuner inte har samma kvalitet på undervisningen för barn med funktionshinder och att det därför behövs någon form av riksstöd för också praktisk undervisning, inte bara pedagogiska råd till kommunerna?

Socialdemokraterna har underkänt hela grunden för stängningsbeslutet. De är likväl uppenbarligen inte beredda att ompröva det.

Jag vill fråga om Christer Adelsbo tänker verka för att det ska komma en ny proposition till riksdagen. I den proposition som ni har beslutat om sades det nämligen att resurscentrumet vid Ekeskolan skulle rikta sig även till gymnasieelever. Nu ser vi i betänkandet att Socialdemokraterna avfärdar att resurscentrumet vid Ekeskolan ska rikta sig till gymnasieelever. Då krävs det, såvitt jag förstår, ett nytt riksdagsbeslut. Detta visar återigen inkonsekvensen i det som Socialdemokraterna redan har bestämt sig för, att stänga specialskolan. Man visste inte då vad man menade, och man vet det inte nu. Och det är barn med funktionshinder som kommer i kläm.

Anf. 69 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att vi har helt olika syn på dessa frågor. Det är helt klart. Givetvis har man inte samma kvalitet överallt. Det är väl ingenting att hymla om. Så är det givetvis. Men de tankar som givetvis är de bärande för oss är att man inte ska behöva välja bort. Man ska ha möjligheten att vara kvar på hemmaplan med sin familj och vara nära vänner och studera och vara inkluderad med andra elever. Sådant här tar naturligtvis lite tid. Men man kan inte bara ge upp det och bara släppa det.

Relationen och dialogen med kommunerna är viktiga. Och företrädare för bland annat Ekeskolan har berättat att kommunerna tidigare bara kunde lämna över ansvaret och i princip säga: Varsågod, ta hand om dessa barn.

Det tycker jag inte är rimligt när det handlar om dessa barns och ungdomars liv. Det gäller givetvis barns och ungdomars utveckling och fritid och möjligheter att umgås med familj och vänner. Då ska målet hela tiden vara att man driver att de i största möjliga utsträckning ska kunna bedriva sin utbildning på hemmaplan i sin hemkommun.

Anf. 70 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Christer Adelsbo när han diskuterar. Å ena sidan säger han och Socialdemokraterna att det ska finnas möjligheter för alla barn. De ska kunna vara hemma i hemkommunen. Det är det absolut viktigaste. Men sedan ska det finnas andra möjligheter. Ser ni inte de fallgropar som ni gör åt er själva? Ser ni inte de kullerbyttor som blir hela tiden? Det finns ingen här i kammaren som motsätter sig att en elev ska kunna få stanna hemma i sin hemkommun hos sina föräldrar och sina nära och kära om de väljer det. Men det som vi vill förändra är att det barnet ska få möjlighet att gå i en specialskola och få de möjligheter som finns där.

När man för den argumentation som Socialdemokraterna gör nu finns det två stora problem. Det ena är det argument som Socialdemokraterna för fram, att kommunerna ska sköta allt. Det är jättebra. Men då måste man se till att kommunerna får större möjligheter, att skolorna stärks och att man i kommunerna också får rättigheter att bygga upp en helt annan grund för dessa elever. Men det har man inte gjort. Man har nästan struntat i det.

Vidare har man sett till att stänga de två specialskolorna, Ekeskolan och Hällsboskolan. Det innebär att möjligheten att söka en skolform inte längre finns kvar. Sedan försöker man polera till det lite grann genom att säga: Jo, men visst, man kan få gå där kanske lite till, eller hela tiden.

Det blir bara en halvmesyr. Man måste välja. Tycker man att det är en rättighet för eleven och familjen att välja vad som är bäst för dem, eller ska Socialdemokraterna fortfarande stå här i kammaren och göra kullerbyttor?

Anf. 71 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Som hela tiden sagts har vi när det gäller specialskolorna och grundtanken där olika synsätt. Grundtanken med detta med resurscenter, som vi säger, var år 1999 då beslut fattades – dock har det förändrats lite grann – att eleverna under cirka en termin skulle vara där. På hemmaplan skulle det sedan ordnas så att de kunde komma tillbaka. Nu har man ändrat de förutsättningarna och sagt att om kommunerna inte klarar detta finns möjligheten att fortsätta längre, vilket väl i sig är positivt.

Jag skulle vilja fråga dig, Sofia, om du inte delar handikapprörelsens åsikt att målet måste vara att i första hand så långt som möjligt arbeta med att kunna erbjuda anpassad utbildning på hemmaplan och därmed erbjuda rätten att kunna bo hemma. Om man bara kör med specialskolorna är risken att kommunerna gör det ganska lätt och bekvämt för sig och bara låter eleverna få gå på de här specialskolorna – eleverna tvingas att välja bort.

Anf. 72 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Målet för mig och Centerpartiet är att kunna erbjuda det som familjerna och eleverna tycker är absolut bäst. Det kan vara att stanna kvar i hemkommunen och gå i en väldigt bra skola där eller att välja att gå på en specialskola. Det är min absoluta övertygelse att det är personerna ute i verkligheten, de som sitter på just de fakta som vi diskuterar, som ska ha rätten att välja. Det är det som är skillnaden mellan oss.

Socialdemokraterna och Adelsbo säger: Vi ska bestämma. Sedan försöker man lite i efterhand, som sagt, när man märkt att kritiken blir oerhört stor vad gäller Ekeskolan och Hällsboskolan polera lite grann och säga: Ja, men kanske lite grann, lite längre får man gå här.

Då blir det bara en halvmesyr. Ingen vinner på frågan, framför allt inte de ute i verkligheten – eleverna och familjerna själva. De hamnar i knipa på grund av att Socialdemokraterna här i kammaren inte kan inse faktum och inte kan svälja sin stolthet. De argument som man tidigare fört fram ser man i dag falla, det ena efter det andra – de faller som ett kortspel, rakt ned. Snälla, kan ni inte se de fakta som i dag ligger på bordet och ge familjerna och eleverna ute i verkligheten – alltså de som det handlar om – rättigheter och möjligheter?

Anf. 73 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Vi har, som sagt, olika uppfattningar. Den uppfattning som vi har delas faktiskt av en stor majoritet hos expertisen på de här områdena, nämligen att det är rätt att gå åt nämnda håll – att hela tiden sträva efter att skapa en hemmiljö också för de här eleverna. Det görs kanske bäst genom att sätta lite större press på att man ska klara det på hemmaplan och inte bara skicka i väg eleverna.

Det är bara att konstatera att vi har olika uppfattning. Jag står helt bakom Socialdemokraternas uppfattning.

Anf. 74 AXEL DARVIK (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att debatten här är härlig. Den fasad som Socialdemokraterna ibland så att säga försöker måla upp av sin politik rämningar. Vi får ju här se hur grundtankarna väldigt tydligt skiljer sig.

Jag står för en politik där individen ska få välja. Eleverna ska tillsammans med sina föräldrar kunna få välja den typ av skola som passar dem bäst. Det gäller i högsta grad de funktionshindrade eleverna. Socialdemokraterna har en helt annan linje. De vill med hjälp av en del expertis, hävdar de, på sitt departement själva bestämma: Du ska gå i den skola som vi har bestämt att du ska gå i.

Man kör över elever och föräldrar. Det är tydligt att grundtankarna skiljer sig åt mellan den socialdemokratiska skolan och den skola som vi liberaler förespråkar.

När det gäller att välja skola återkommer detta gång på gång i de förslag som läggs fram. Det handlar om hjälp till skolskjuts och om personliga assistenter. Om man hittar en bättre skola i en annan kommun ska man ha rätt att välja den. Hemkommunen betalar i så fall. Det handlar också om att döva och hörselskadade till exempel ska ha rätt att kunna välja en skola närmare hemmet. Man ska kunna ha mer individuellt anpassade lösningar.

Teckentolkning är ett annat exempel. Vi har också det stolta målet att till år 2010 anpassa alla lokaler, däribland skollokaler – detta för att alla elever ska ha möjlighet att välja var de vill gå. Nu ser vi att det målet är på väg att missas i ganska stora mått.

Jag tycker alltså att det är en härlig debatt där vi får klara ut skiljelinjerna mellan Socialdemokraterna och oss liberaler.

Anf. 75 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Axel går på hårt och försöker göra det väldigt svårt för mig. Men jag ska göra ett försök att svara och ta sats här i talarstolen, detta som en liten kontring till din – även om din var lite längre och kanske lite mer förberedd än min. Du talar lite grann om argumenten för valet av skola och om den rätten. Jag vänder egentligen på det och frågar: Vad sägs om rätten att slippa välja bort, Axel?

Ett faktum som många ställs inför i dag att de inte får det stöd och den hjälp som de behöver i den lokala skolan. Vi anser att det är viktigt att vi arbetar vidare med detta och låter Specialpedagogiska institutet ge stöd och råd till kommunerna. Då kommer föräldrar till barn med funktionshinder att kunna göra som de flesta andra föräldrar, det vill säga att välja den skola som ligger närmast och därmed få tillgång till bra alternativ.

Anf. 76 AXEL DARVIK (fp) replik:

Fru talman! Jag tar i hårt i den här frågan eftersom den är så viktig. Det är en grundläggande princip för oss liberaler att alla elever ska ha samma möjligheter i skolan. Vi vill ge eleverna, individerna, möjlighet att själva välja den skola och den utbildning som de vill ha. Vi vill att de ska ha rätt att kunna ta del av all utbildning. Eleverna ska ha både rättigheter och möjligheter!

Anf. 77 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Om det var kommunerna som tvingade eleverna att gå i specialskolor mot barnens och föräldrarnas vilja, om det var kommunerna och inte de familjer som lever med multifunktionshindrade barn och som in på bara huden vet vad det innebär, som stred för att behålla specialskolorna hade vi kristdemokrater inte engagerat oss. Men nu är det faktiskt familjerna själva som strider för att specialskolorna ska få vara kvar. Det är därför som vi engagerar oss.

Jag vill ta upp en annan fråga. Också här gäller det en väldigt viktig grupp, nämligen vuxna vilka som barn har gått i särskola och inte har rätt till vuxenutbildning – alltså en ren diskriminering av en viss grupp människor i samhället. Vad tänker Christer Adelsbo och Socialdemokraterna göra för dem?

Anf. 78 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! När det gäller nämnda grupp och grundsynen kan jag säga att det är en viktig fråga som vi behandlar i Carlbeckkommittén och en fråga som också jag ser som väldigt angelägen. Jag hoppas att vi kan komma med bra tankar och idéer i den utredningen.

Anf. 79 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Ska jag tolka det på det sättet att ni i utredningen diskuterar frågan om att i skollagen föra in att vuxna som har gått i särskola ska ha rätt till vuxenutbildning?

Anf. 80 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Exakt vad vi kommer att skriva kan jag självklart inte säga nu. Vi för diskussioner om detta och ser de här sakerna som angelägna frågor. Men vad som exakt kommer att stå i det förslag som läggs fram kan jag inte gå in på.

Anf. 81 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Vänsterpartiet har i detta betänkande inga reservationer utan står bakom utbildningsutskottets förslag i betänkandet. Vi har däremot ett särskilt yttrande som jag ska tala lite grann om.

I Vänsterpartiets yttrande diskuteras frågan om särskolan som egen skolform. Vi gör det mot bakgrund av de direktiv som den så kallade Carlbeckkommittén arbetade utifrån. Kommittén kan sägas ha två huvuduppgifter. Den ska dels föreslå åtgärder för att förbättra kvaliteten i särskolan, dels hitta vägar för att öka kontakten och samverkan mellan elever med och utan utvecklingsstörning.

Vi är kritiska till att kommittén genom tilläggsdirektiv fråntagits möjligheten att arbeta med två parallella alternativ. I det ena alternativet skulle särskolan upphöra som egen skolform. Utan att ta ställning i den frågan – det är viktigt att säga det – menar jag att det hade varit intressant och gett ännu bättre möjligheter till att forma förslag som långsiktigt skulle skapa goda utbildningsmöjligheter för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning.

Utan tilläggsdirektiven hade kommittén fått möjlighet att se om och i så fall på vilket sätt vi skulle kunna uppfylla allt det fina som sägs i läroplanen LPO 94. Vi säger bland annat att hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målen. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig göras lika för alla.

Fru talman! Att särskolan utgör en egen skolform har en historisk förklaring. Från början var det också en i alla avseenden särskild skolform. Det var en skola som var åtskild från den övriga skolan i såväl lokalmässigt som undervisningsmässigt hänseende och med en annan huvudman, landstinget. Sedan kommunerna har tagit över huvudmannaskapet och särskolan har kommit att omfattas av samma läroplaner som övriga skolformer har de olika skolformerna närmast sig varandra och en ökad samverkan mellan dem har kommit till stånd.

Det som skiljer skolformerna åt är kunskapsmål och betygssystem. I särskolan är kunskapsmålen anpassade till elever med ett intellektuellt funktionshinder och uttrycker vad eleverna efter sina individuella förutsättningar ska ha uppnått när de lämnar särskolan. Särskolan har också särskilda kursplaner som på samma sätt är utformade med hänsyn till elevernas förutsättningar för lärande, och de kan variera kraftigt.

Idén bakom en sammanhållen skola – en skola för alla, som vi många gånger talar om – är att ge barn och ungdomar möjligheter att på lika

villkor möta varandra, berika varandra och få förståelse för varandras olikheter. Det är genom möten som förståelse för och tolerans för olikheter skapas.

Den andan genomsyrar Salamancadeklarationen, som Sverige har anslutit sig till. Den uppmanar alla regeringar att i lagstiftningar eller riktlinjer stadfästa principen om en undervisning som innebär att alla barn undervisas inom ordinarie skolväsende om det inte finns tvingande skäl att handla på ett annat sätt.

Fru talman! Jag menar att vi tillsammans har ett ansvar för att utan låsningar kunna diskutera hur vi utformar en framtida skola som i realiteten omfattar alla elever, även dem med utvecklingsstörning. Det är synd att vi missar den chansen genom att vi nu har snävat in Carlbeckkommitténs arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

Prot. 2003/04:93
2 april

*Elever med
funktionshinder*

11 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 1 april

JuU19 Unga lagöverträdare

Punkt 1 (Påföljder m.m. för unga lagöverträdare)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

4. res. 3 (kd)

5. res. 4 (c)

Förberedande votering 1:

28 för res. 3

17 för res. 4

231 avstod

73 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

37 för res. 2

28 för res. 3

211 avstod

73 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

40 för res. 1

37 för res. 2

199 avstod

73 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

152 för utskottet

40 för res. 1

84 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 21 v, 11 mp
För res. 1: 40 m
Avstod: 1 s, 37 fp, 28 kd, 1 v, 17 c
Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UbU7 Lärarutbildning och lärare

Punkt 7 (Förändring av lärarutbildningens struktur)

1. utskottet
2. res. 5 (m)
3. res. 6 (fp)
Förberedande votering:
42 för res. 5
36 för res. 6
198 avstod
73 frånvarande
Kammaren biträdde res. 5.
Huvudvotering:
197 för utskottet
40 för res. 5
39 avstod
73 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 27 kd, 21 v, 17 c, 11 mp
För res. 5: 40 m
Avstod: 37 fp, 1 kd, 1 v
Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 13 (Utbildning i specialpedagogik)

1. utskottet
2. res. 13 (kd, c)
Votering:
154 för utskottet
45 för res. 13
76 avstod
74 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 1 fp, 22 v, 11 mp
För res. 13: 28 kd, 17 c
Avstod: 40 m, 36 fp
Frånvarande: 24 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 16 (Kunskaper om sex och samlevnad)

1. utskottet
2. res. 15 (v)

Votering:

252 för utskottet

24 för res. 15

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 40 m, 37 fp, 28 kd, 1 v, 17 c, 8 mp

För res. 15: 21 v, 3 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 20 (Kompetensutveckling för lärare)

1. utskottet
2. res. 18 (kd)

Votering:

211 för utskottet

28 för res. 18

37 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 40 m, 22 v, 17 c, 11 mp

För res. 18: 28 kd

Avstod: 37 fp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU8 Vuxenutbildning

Punkt 5 (Utbudet av kvalificerad yrkesutbildning [KY])

1. utskottet
2. res. 4 (c, v)

Votering:

237 för utskottet

39 för res. 4

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 40 m, 37 fp, 28 kd, 11 mp

För res. 4: 22 v, 17 c

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 7 (Yrkeshögskola)

1. utskottet

2. res. 6 (m)

3. res. 8 (kd)

Förberedande votering:

41 för res. 6

28 för res. 8

207 avstod

73 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

170 för utskottet

40 för res. 6

65 avstod

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 22 v, 17 c, 11 mp

För res. 6: 40 m

Avstod: 37 fp, 28 kd

Frånvarande: 24 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 14 (System för att konkurrensutsätta sfi)

1. utskottet

2. res. 16 (fp, m)

Votering:

199 för utskottet

77 för res. 16

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 28 kd, 22 v, 17 c, 11 mp

För res. 16: 40 m, 37 fp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 19 (Finansiering av lärcentrum)

1. utskottet

2. res. 18 (v)

Votering:

254 för utskottet

22 för res. 18

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 40 m, 37 fp, 28 kd, 17 c, 11 mp

För res. 18: 22 v

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU9 Kränkande behandling i skolan

Punkt 1 (Lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (mp, c)

Förberedande votering:

43 för res. 1

28 för res. 2

205 avstod

73 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

208 för utskottet

40 för res. 1

28 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 37 fp, 28 kd, 22 v

För res. 1: 40 m

Avstod: 17 c, 11 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 4 (Mål för arbetet mot kränkande behandling)

1. utskottet

2. res. 5 (fp, kd, c)

Votering:

192 för utskottet

84 för res. 5

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 38 m, 22 v, 11 mp

För res. 5: 2 m, 37 fp, 28 kd, 17 c

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 11 (Skolmiljöns utformning)

1. utskottet

2. res. 13 (v, mp)

Votering:

243 för utskottet

33 för res. 13

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 40 m, 37 fp, 28 kd, 17 c

För res. 13: 22 v, 11 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 13 (Ansvarskontrakt mellan elever, föräldrar och skolpersonal)

1. utskottet
2. res. 14 (kd)

Votering:

248 för utskottet

28 för res. 14

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 40 m, 37 fp, 22 v, 17 c, 11 mp

För res. 14: 28 kd

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 24 (Flyttning inom grundskolan av elever som kränker andra)

1. utskottet
2. res. 24 (fp, m)

Votering:

172 för utskottet

76 för res. 24

28 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 1 fp, 22 v, 17 c, 11 mp

För res. 24: 40 m, 36 fp

Avstod: 28 kd

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 32 (Kommuns skadeståndsansvar vid mobbning eller annan kränkande behandling)

1. utskottet
2. res. 36 (fp, c, mp)

Votering:

171 för utskottet

65 för res. 36

40 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 28 kd, 22 v

För res. 36: 37 fp, 17 c, 11 mp

Avstod: 40 m

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU10 Elever med funktionshinder

Punkt 1 (Skolans kvalitet för barn med funktionshinder)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c)

Votering:

189 för utskottet

87 för res. 1

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 37 fp, 21 v, 10 mp

För res. 1: 40 m, 28 kd, 1 v, 17 c, 1 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 3 (Tillgänglighet för funktionshindrade elever)

1. utskottet

2. res. 3 (fp)

Votering:

237 för utskottet

39 för res. 3

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 39 m, 28 kd, 22 v, 17 c, 10 mp

För res. 3: 1 m, 37 fp, 1 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 7 (Stöd till elever med läs- och skrivsvårigheter)

1. utskottet

2. res. 7 (fp, c)

Votering:

220 för utskottet

56 för res. 7

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 40 m, 28 kd, 22 v, 9 mp

För res. 7: 37 fp, 17 c, 2 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Punkt 9 (Grund för särskoleplacering)

1. utskottet

2. res. 9 (m, kd)

Votering:

209 för utskottet

66 för res. 9

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 1 m, 37 fp, 22 v, 17 c, 11 mp
För res. 9: 38 m, 28 kd
Frånvarande: 23 s, 16 m, 11 fp, 5 kd, 8 v, 5 c, 6 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

13 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

2003/04:95 Utökade planeringsramar för väg- och järnvägsinvesteringar
2004–2015

2003/04:124 En hållbar svensk politik i fråga om valar

Motioner

med anledning av prop. 2003/04:85 Samtjänst vid medborgarkontor
2003/04:K23 av Kerstin Lundgren m.fl. (c)

med anledning av prop. 2003/04:109 Förstärkt skydd för försäkringsta-
gare i livförsäkringsbolag

2003/04:Fi20 av Lena Ek m.fl. (c)

2003/04:Fi21 av Mikael Odenberg m.fl. (m, fp, kd, c)

med anledning av prop. 2003/04:112 Europabolag

2003/04:L16 av Ingemar Vänerlov m.fl. (kd)

med anledning av prop. 2003/04:115 Ändringar i fastighetsbildningsla-
gens förfaranderegler m.m.

2003/04:Bo4 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m, fp, kd, c)

med anledning av prop. 2003/04:116 Miljöbedömningar av planer och
program

2003/04:MJ47 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd)

2003/04:MJ48 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m)

med anledning av prop. 2003/04:118 Digitala TV-sändningar

2003/04:K28 av Tobias Krantz m.fl. (fp)

2003/04:K29 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)

med anledning av prop. 2003/04:121 Ny produktsäkerhetslag

2003/04:L17 av Martin Andreasson m.fl. (fp)

2003/04:L18 av Yvonne Andersson m.fl. (kd)

2003/04:L19 av Inger René m.fl. (m)

2003/04:L20 av Viviann Gerdin m.fl. (c)

med anledning av prop. 2003/04:128 Medel från Fonden för den mindre
skeppsfarten

2003/04:Fi17 av Olle Sandahl m.fl. (kd)

med anledning av skr. 2003/04:84 Sveriges samarbete inom Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) och Partnerskap för fred (PFF)

2003/04:U20 av Carl B Hamilton m.fl. (fp)
2003/04:U21 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m)

med anledning av skr. 2003/04:110 Demokratipolitik

2003/04:K24 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)
2003/04:K25 av Kerstin Lundgren m.fl. (c)
2003/04:K26 av Tobias Krantz m.fl. (fp)
2003/04:K27 av Gustav Fridolin m.fl. (mp)

14 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 2 april

2003/04:408 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Lena Hallengren
Validering

2003/04:409 av *Mariam Osman Sherifay* (s) till statsrådet Lena Hallengren

Kvalitet inom barnomsorgen

2003/04:410 av *Alice Åström* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Utvecklingen efter parlamentsvalet i Iran

2003/04:411 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén

Stopplagen

2003/04:412 av *Peter Pedersen* (v) till näringsminister Leif Pagrotsky
Regler vid nedläggning av företag

2003/04:413 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Barbro Holmberg
Återkallande av uppehållstillstånd

2003/04:414 av *Marita Aronson* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Illegal införsel av narkotiska läkemedel

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 april.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 2 april

2003/04:1025 av *Åsa Torstensson* (c) till statsrådet Barbro Holmberg
EU-dom C-138/02 och regeringens tal om social turism

2003/04:1026 av *Carl-Axel Johansson* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Point Europa och Carrefour

2003/04:1027 av *Axel Darvik* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
Ungdomsarbetslöshet

2003/04:1028 av *Erling Wälivaara* (kd) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetslöshet i glesbygd

2003/04:1029 av *Lars Ångström* (mp) till försvarsminister Leni Björklund
Räddningsverkets olycksanalyser

2003/04:1030 av *Helena Hillar Rosenqvist* (mp) till miljöminister Lena Sommestad
Energieffektivitet och freonkylskåp

2003/04:1031 av *Torsten Lindström* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Bildning inom universitet och högskolor

2003/04:1032 av *Runar Patriksson* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Skolämnet musik och musiklärarna

2003/04:1033 av *Marita Aronson* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Patientsäkerhet

2003/04:1034 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Hot och våld mot vittnen

2003/04:1035 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Överfulla häkten

2003/04:1036 av *Anne Ludvigsson* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Kvinnors företagande

2003/04:1037 av *Anne Ludvigsson* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Kvinnors forskning och innovationer

2003/04:1038 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Satsning på Dalarnas län

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 april.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 31 mars

2003/04:975 av *Helena Zakariasén* (s) till utbildningsminister Thomas Östros
Kunskaper i bemötande

den 1 april

2003/04:966 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Folkomröstning i Taiwan

2003/04:967 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Stöd till demokratin i Taiwan
2003/04:969 av *Cecilia Wigström* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Dawit Isaak och EU:s bistånd till Eritrea
2003/04:982 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Avvisningar av Kosovos minoriteter
2003/04:984 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Berit Andnor
Barnens bästa enligt barnkonventionen
2003/04:986 av *Kerstin Engle* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Sveriges handel med Iran
2003/04:988 av *Luciano Astudillo* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Den provisoriska grundlagen i Irak
2003/04:989 av *Tina Acketoft* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Åtgärder för kvinnor och krigsbarn på Balkan
2003/04:990 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Syriskt kurdförtryck
2003/04:998 av *Alice Åström* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
FN och Mellanöstern efter mordet på Sheik Ahmed Yassine

Prot. 2003/04:93
2 april

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 13 april.

17 § Kammaren åtskildes kl. 14.06.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 8 §
anf. 28 (delvis),
av talmannen därefter till och med 10 § anf. 64 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Avsägelse	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott	1
3 § Meddelande om aktuell debatt	2
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	3
5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	3
6 § Hänvisning av ärenden till utskott	3
7 § Lärarutbildning och lärare	3
Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU7	3
Anf. 1 ANNA IBRISAGIC (m)	3
Anf. 2 ULF NILSSON (fp)	5
Anf. 3 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	7
Anf. 4 LENNART GUSTAVSSON (v).....	9
Anf. 5 SOFIA LARSEN (c)	11
Anf. 6 JAN BJÖRKMAN (s)	12
Anf. 7 SOFIA LARSEN (c) replik.....	15
Anf. 8 JAN BJÖRKMAN (s) replik.....	15
Anf. 9 SOFIA LARSEN (c) replik.....	16
Anf. 10 JAN BJÖRKMAN (s) replik.....	16
Anf. 11 ULF NILSSON (fp) replik.....	17
Anf. 12 JAN BJÖRKMAN (s) replik.....	18
Anf. 13 ULF NILSSON (fp) replik.....	18
Anf. 14 JAN BJÖRKMAN (s) replik.....	19
Anf. 15 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	19
Anf. 16 JAN BJÖRKMAN (s) replik.....	20
Anf. 17 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	20
Anf. 18 JAN BJÖRKMAN (s) replik.....	21
(Beslut fattades under 12 §.)	21
8 § Vuxenutbildning	22
Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU8.....	22
Anf. 19 TOBIAS BILLSTRÖM (m).....	22
Anf. 20 ANA MARIA NARTI (fp).....	23
Anf. 21 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	24
Anf. 22 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	26
Anf. 23 SOFIA LARSEN (c)	28
Anf. 24 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s).....	30
Anf. 25 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik.....	31
Anf. 26 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik.....	32
Anf. 27 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik.....	32
Anf. 28 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik.....	33
Anf. 29 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	33
Anf. 30 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik.....	34
Anf. 31 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	34
Anf. 32 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik.....	35
Anf. 33 ANA MARIA NARTI (fp) replik	35

Anf. 34 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	35
Anf. 35 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	36
Anf. 36 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s) replik	36
Anf. 37 LARS-IVAR ERICSON (c)	37
(Beslut fattades under 12 §.).....	38
9 § Kränkande behandling i skolan.....	38
Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:Ubu9	38
Anf. 38 STEN TOLGFORS (m).....	38
Anf. 39 AXEL DARVIK (fp).....	41
Anf. 40 INGER DAVIDSON (kd)	42
Anf. 41 BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	44
Anf. 42 BIRGITTA SELLÉN (c).....	47
Anf. 43 LOUISE MALMSTRÖM (s)	48
Anf. 44 STEN TOLGFORS (m) replik	50
Anf. 45 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	51
Anf. 46 STEN TOLGFORS (m) replik	51
Anf. 47 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	52
Anf. 48 INGER DAVIDSON (kd) replik	52
Anf. 49 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	53
Anf. 50 INGER DAVIDSON (kd) replik	53
Anf. 51 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	53
Anf. 52 AXEL DARVIK (fp) replik.....	53
Anf. 53 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	54
Anf. 54 AXEL DARVIK (fp) replik.....	54
Anf. 55 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	55
Anf. 56 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	55
Anf. 57 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	55
Anf. 58 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	56
Anf. 59 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	56
Anf. 60 LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	56
(Beslut fattades under 12 §.).....	58
10 § Elever med funktionshinder	58
Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:Ubu10	58
Anf. 61 STEN TOLGFORS (m).....	58
Anf. 62 AXEL DARVIK (fp).....	60
Anf. 63 INGER DAVIDSON (kd)	61
Anf. 64 SOFIA LARSEN (c)	63
Anf. 65 CHRISTER ADELSBO (s).....	65
Anf. 66 STEN TOLGFORS (m) replik	67
Anf. 67 CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	67
Anf. 68 STEN TOLGFORS (m) replik	68
Anf. 69 CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	68
Anf. 70 SOFIA LARSEN (c) replik	69
Anf. 71 CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	69
Anf. 72 SOFIA LARSEN (c) replik	70
Anf. 73 CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	70
Anf. 74 AXEL DARVIK (fp) replik.....	70
Anf. 75 CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	71
Anf. 76 AXEL DARVIK (fp) replik.....	71

Anf. 77 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	71
Anf. 78 CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	71
Anf. 79 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	72
Anf. 80 CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	72
Anf. 81 LENNART GUSTAVSSON (v).....	72
(Beslut fattades under 12 §.)	73
11 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 1 april.....	73
JuU19 Unga lagöverträdare.....	73
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	74
UbU7 Lärarutbildning och lärare	74
UbU8 Vuxenutbildning	75
UbU9 Kränkande behandling i skolan	77
UbU10 Elever med funktionshinder	79
13 § Bordläggning.....	80
14 § Anmälan om interpellationer	81
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	81
16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	82
17 § Kammaren åtskildes kl. 14.06.	83

